

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Özgü Yayınları
Cemal Nar Kitaplığı: 5

Yazarın Adı: **Cemal Nar**
Kitabın Adı: **Gönül Azığı**
Editör: **İsmail Kutlu Özalp**
Bilgisayar Uygulama: **Mustafa Yiğit**
Kapak Tasarım: **Yunus Karaaslan**

Baskı ve Cilt:
Step Ajans Matbaacılık Ltd. Şti.
Göztepe Mah. Bosna Cad. No: 11 Bağcılar- İSTANBUL
Tel: (0212) 446 88 46 Matbaa Sertifika No: 12266

1. Baskı: 2014

© Özgü Yayınları, 2014

Özgü Yayıncılık ve Tanıtım Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
Çatalçeşme Sok. Defne Han No: 27/18 Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel: (0212) 511 38 26 - (0212) 511 75 52
info@arkkitap.com
www.arkkitap.com

GÖNÜL AZIĞI

CEMAL NAR

Özgü Yayınları
2014

CEMAL NAR

07. 01. 1955'de Kahramanmaraş/Hartlap'ta doğdu. 1973'de Diyarbakır İmam Hatip Lisesini, 1977 de Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirdi ve aynı yılda Andırın Lisesi'ne din dersi öğretmeni olarak atandı. 1980'de tayin edildiği Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesinde eğitim ve öğretimin yanında Arapça ve İslamî ilimlerde özel dersler aldı ve uzun yıllar değişik yerlerde sohbet, vaaz, seminer, konferans ve yazılarıyla halk eğitimine katkı sundu, irşad ve tebliğ hizmetlerinde bulundu. Aynı okuldan 2003 yılında emekli olan yazar, halen okuma, yazma, irşad ve tebliğ çalışmalarını sürdürmektedir. Evli ve dört çocuk babasıdır.

Cemal Nar yazılı çalışmalarının bir kısmını www.cemalnar.com sitesinde yayınlamakta, sohbet, vaaz, ders, seminer, konferans gibi sözel ve görsel çalışmalarının bir kısmını da videolar halinde www.ilimistan.com sitesinde sunmaktadır. 2007 yılının başından beri başta www.habervaktim.com internet haber sitesinde olmak üzere birçok sitede köşe yazarlığı yapmaktadır. İnternette yazarın binden fazla makalesine erişilmektedir.

Yayınlanmayı bekleyen birçok hazır eseri olan yazarımız Cemal Nar'ın, yayınlanmış kitapları şunlardır:

1-Anılar ve İbretler	12- İman ve Etkisi
2-Bu Sistemden İslam'a	13- Aydınlanma Yolu Tasavvuf
3-İslamlaşma Bilinci	14- İnançta Arınma
4-İslam Sancısı	15- İnançta Kirlenme
5-Arş Gölgesi	16- Okuma Aşk
6-Tasavvufun Anahtarı	17- İslam'a Göre İrkçilik ve PKK
Ekseninde Kürt Sorunu
7-Alimin Önderliği	18- İnsana Ulaşmak
8-İslam'da Devlet Ve Siyaset	19- Cihad ve Zafer Şartları
9-İlim ve Özgürlük	20- İnançın Kıvancı
10-İlim ve İktidar	21- Sistem ve Şeriat
11- İmanın Kıymeti ve Korunması	22- Osmanlıdan Cumhuriyete
Büyük Kırılma

İthaf

Bu kitabımızı, ilk kitabımızı yayınlayarak bize çok farklı bir duygu yaşatan, aynı zamanda şehrimizin ilim, kültür, sanat ve yayın hayatına büyük katkılar sunan Sevgili Serdar Yakar Bey kardeşimize teşekkürlerimizle ithaf ederiz.

Cemal Nar

İÇİNDEKİLER

Önsöz..... 11

GÖNÜLE AMEL GEREK

Allah Sevgisi 15

İki Olay..... 16

Allah Kulunu Sever..... 18

Kul Allah'ı Severse..... 18

Muhabbet İçin Marifet Gerek 20

Maksadımız Allah'tır 20

İşte Evliya..... 21

Gönüle Amel Gerek 22

Çare Çalışmak..... 24

Amel Bir Sebeptir..... 25

Amele Güvenmemek 26

Aman Riyaya Dikkat..... 27

Akıllı Adam..... 30

Tahdis-i Nimet..... 31

İhlas ve Riya'da Bir Ölçü 34

Amel Ve İman 35

Amel Ve Küfür 36

İman Amel Arkadaşlığı 37

GÖNÜLE GAYRET GEREK

Neyi Bekliyoruz?.....	41
Fırsat Bir Düşer	42
Mazeret Yok	43
Amacı İyi Tespit.....	44
Allah'tan Razi Olmak.....	46
Kühüne Varmak	47
İmtihanın Sırrı	49
Allah'a Dayan	50
İşte Mutluluk Budur	51
Som İbadet	52
Allah'a Giden Yollar	53
Allah'tan Bil	55
İhlas ve Uyanıklık	57

GÖNÜLE ZİKİR GEREK

Her Şey Allah'ı Zikrediyor.....	61
Hocamdan Dinledim	62
Uzun Ahmet Anlattı	63
Dalga Dalga Gül Kokusu	64
Zikreden Çakıllar.....	64
Bediuzzaman'ın Teklifi	66
Maksat Huzurda Olmak.....	66
Zikrullah'ın Tadı	67
Zikrullah'ı Tanıyalım	68
İbadetler İçinde Zikrin Yeri	69
Peygamberimizin Zikri Övmesi	70
Zikir Neden Bu Kadar Kıymetlidir?	71
Güzel Bir Yorum.....	73

Zikir Çeşitleri.....	74
Havatır	77
Havatırı Anlamak	78
Murakabe	79
“El Kârda, Gönül Yâr’da”	80
İmandan İhsana	81
Efdal İman	81
Zikrin Adâb ve Erkânı	82

GÖNÜLE GECE GEREK

Dedem İmtihanı Geçmiş	87
Garip Bir Ziyaret	89
Gecelerin Değeri.....	91
Salatu'l-Leyl Ve Teheccüd.....	91
Gece Kalkmayı Kolaylaştıranlar	92
Bir Uyarı.....	94
Gecelerde Yar İle	94
Geceyi İsteyen Ayetler	96
Geceyi İsteyen Hadisler	97
Bu Ne Tahammül.....	102
Sahabilerin Gece İbadeti.....	103

GÖNÜLE KUR'AN GEREK

Mülhim Hoca.....	109
Kur'an Okuma Sevgisinden.....	111
Ürken At.....	112
Kur'an'ın Fazileti	113
Kur'an Okumanın Fazileti.....	115
Kur'an Tarikat Dersi	117
Ben Şeyh Olsam	119

Kur'an Kimlere Lanet Eder?.....	120
Kur'ân Okumanın Adabı.....	123

GÖNÜLE MÜRŞİD GEREK

Tayinsiz Dellal.....	127
Eskilerin Kabulü.....	129
Mürşid Kimdir?	130
Tarikat Şeriat İçindir	132
İşi Bilenden Dinleyelim	135
Muhabbetin Değeri	137
Veliye Hürmet	139
Yakınlıktaki Korku	140
Zengi Ata	141
Şeyhin Eşi	145
Gerçek Müridler	147
Teslimiyet	149
Oyun Ve Veli.....	151
Ağır Yük	153
Mevlana Ve Mevlevîlik	155

GÖNÜLE YOL GEREK

Sahabiler Ve Sûfiler	159
İşte Mürşit İşte Mürid.....	161
Ah İstismarcılar	162
Başa Dönmek.....	163
Tarikatın Faydası.....	164
Abdülhalik Gucdevanî Vasiyeti	165
Huş Der Dem	167
Nazar Ber Kadem	168
Sefer Der Vatan.....	168

Halvet Der Encümen	168
Yad-ı Kerd	169
Baz-ı Keşt	171
Nigah-ı Daşt.....	171
Yad-ı Daşt.....	172
Vukuf-i Zaman:	172
Vukuf-u Adedi.....	173
Vuk'uf-u Kalbi.....	175
İbadet Sevgisi.....	176
Mutlu Ve Onurlu Yaşamak	177

GÖNÜLE YOLDAŞ GEREK

İyi Dostlar Kazandırır	183
Kötü Dostlar Kaybettirir	183
Yoldan Önce Yoldaş Bul	184
Dostlukta Ölçü.....	185
Dostluğun Kıymeti	186
Dostluk ve Arkadaşlık Ayetleri	188
Dostluk ve Arkadaşlık Hadisleri	190
Ashab'ın ve Âlimlerin Sözleri	195
Allah İçin Ziyaretler	198
Dostluğu Korumak.....	200
Dostları Savunmak.....	200
Haberleri Araştırmak	203
Bu kıssada ne kadar da çok hisseler var.	204
SONSÖZ	207

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ÖNSÖZ

Alemlerin Rabbi Yüce Allah'ımıza hamd-u senalar ve şükürler olsun. O'nun bütün insanlara ve cinlere elçi olarak gönderdiği Sevgili Peygamberimiz Efendimize ve diğer bütün Peygamber Efendilerimize, hane halklarına ve arkadaşlarına sonsuz salat ve selamlar olsun.

Din, inanç, hukuk, ahlak, tasavvuf, devlet, yönetim, siyaset, yakın tarih, batılılaşma, laiklik, demokrasi, ırkçılık, okuma, yazma, kitap ve yazar... gibi kültür ve medeniyetimizin temel konuları hakkında ilmî bazı kitaplar yazdıktan sonra, insanımıza okuma işini kolaylaştırarak gönüllerine azık olabilecek rahat kitaplar yazmayı da düşündük.

Çünkü yaşanmış hikâyelerle bezenmiş ve hisselerle bir gerdanlık gibi işlenmiş kitaplar öteden beri daha kolay ve zevkli okunuyorlar. Selefimizden bize kadar gelmiş bir hayli güzel örnekleri bir düşünsenize!

İnsanı yaratan Allah Teâla da böyle yapıyor değil mi? Elbette insanı “Yaratan,” onu en iyi bilendir. Baksanıza, Kur'an-ı Kerim'de bu kadar kıssalar anlatıyor, nedendir dersiniz?

Bazen bir tiyatro seyrederek gibiyiz o hikâyeler anlatılırken. Sanki sahneden perde kalkıyor ve oyun başlıyor. Biz içinde hissediyoruz

kendimizi izlerken. Sonra perde iniyor ve sahne bitiyor. Ama biz hala bir coşkuyu yaşıyoruz zihnimizde oturduğumuz yerde.

Bu faydalı metottan biz de yararlandık bu kitapta ve size bir solukta zevkle okuyacağınız bir kitap sunduk. Gönül yolculuğunda Allah Teâlâ'ya iman ve muhabbetle başladığımız bir seferin amel boyutunu görmeye çalıştık.

Ne derece başarılı olduk? Bunun kararını sizler vereceksiniz okuyarak.

“Başarı Allah Teala'dandır” der, O'ndan bunu lütuf ve ikram etmesini isteriz. O, her zaman yâr ve yardımcımızdır. Buna iman ve itimadımız tamdır. Her halimizde hamdimiz, senâmız ve şükrümüz daima O'na olacaktır.

Cemal Nar

GÖNÜLE AMEL GEREK

Hallâk-ı rahîm o'dur

Rezzâk-ı kerîm o'dur

Fâ'âl-i hakîm o'dur

Mevlâ görelim neyler

Neylerse güzel eyler

Allah Sevgisi

Evet, gönüle amel gerek. Çünkü Allah Teâlâ'nın bizi bu dünyaya gönderiş amacı, bakalım hangimiz iyi amel edecek diyedir.¹ Bizi ve cinleri kendisine ibadet edelim, hayatı onun bildirdiği din ve şeriata göre yaşayalım diye yaratmıştır.

Ne varki imtihan gereği Allah Teâlâ'nın aslında bizim için çok iyi, çok güzel, çok faydalı, çok hikmetli, çok sevimli ve verimli dini İslam, eğitilmemiş nefis için zahmetli ve nefretli gibi gelmektedir. Bir hikmete binaen cennetin etrafı hoş gitmeyen, cehennem etrafı da hoş giden şeylerle çevrilip çitlenmiştir. İyi ama insan bu görüntü ve algılamada oluşan yanılgıdan nasıl kurtularak dini yaşamaya muvafak olabilir?

İşte burada Allah Teâlâ'nın marifet ve muhabbeti devreye girer. Bunun başlangıcı ise O'nun hakkında gereken sahih bilgidir. Bu bilgi insana akıl ve nakil ile sunulmuştur. Bunu almaya ve künhünü anlayarak gereğini yapmaya da iman diyoruz. Allah Teâlâ'nın sevgisi bunu başarmamızın en temel etkenidir.

Nasıl mı?

Bilindiği gibi insan fıtratında var olan sevgi, iyi, güzel, hoş, tatlı ve lezzetli şeylere tabiatın meyletmesini sağlar. Eğer o şeylere meyl ve muhabbet artarsa, bu sevgi "aşk" adı verilir. Kin, nefret, buğz, öfke ise acıtıcı ve zarar verip can yakıcı şeylerden insan tabiatının nefret

1 Mülk, 2.

edip kaçmasından ibarettir. Bu duygu kuvvet bulursa adına şiddetli öfke, gazap denir. Arapçada bu “makt” kelimesiyle ifade edilir.

Buna göre bir kul Allah Tealayı severse, ona ibadet ve kulluk etmek gittikçe zevkli, tatlı, kolay ve sevimli hale gelecektir. Öyleyse bu dünya imtihanında insana en evvel gereken, Allah Teâlâ’ya iman ve sevgidir. O varsa her şey var ve kolay, o yoksa her şey zor ve zahmettir.

İki Olay

Bize kıssadan hisse gerek, haberin aslından ziyade verdiği mesajı bakarız. İşte bu yüzden şu iki hikayeyi anlatmakta bir mahzur görmüyoruz:

Meşhur bir haberde şöyle bildirilmiştir: “İbrahim (a.s) ruhunu kabzetmek üzere gelen ölüm meleğine ‘Sen hiç dostunu öldüren bir dost gördün mü?’ diye sorunca, Allah Teâlâ ona vahiy göndererek ‘Sen hiç sevdiğinin huzuruna varmaktan çekinen bir dost gördün mü?’ dedi. Bunun üzerine İbrahim (a.s) ‘Ey ölüm meleği! Hemen ruhumu kabzet!’ dedi.

Hz. Peygamber bir duasında şöyle demiştir: “Yârab! Kendi muhabbetini ve seni sevenin sevgisini ve beni sevgine yaklaştıran şeyin sevgisini bana ihsan eyle! Sevgini soğuk sudan bana daha sevimli kıl!”²

Bu sadece duada söylenen bir söz olarak kalmamıştı. Hatırlarsanız, dünya ile ahiret arasında bir tercih yapması vakti geldiğinde de, “Allah’ım, yüce arkadaşlığımı tercih ediyorum!” demişti. Bu durum, ancak bütün kalbiyle Allah’ı seven bir kul için gerçekleşebilir. Bu kul ölümünü sevdiği ile birleşmeye sebep görürse, ölüme doğru neden

2 Ebu Nuaym, Hilye’de, Ebu’d Derdâ’dan.

atılmasın? Çünkü Allah'tan başka bir sevdiği yoktur ki ona yönelsin, iltifat etsin.

Gelelim ikinci kıssamıza: “Hz. İsa (a.s) bedenleri zayıf düşmüş, beti benzi uçmuş üç kişinin yanından geçerken kendilerine şöyle sordu:

- Sizi bu hale getiren nedir?’ Onlar:

- Ateş korkusu! dediler. Hz. İsa:

- Korkan bir kimseyi emniyete kavuşturmak Allah Teâlâ'nın üzerine haktır, dedi.

Sonra onları geçti. Başka bir üç kişiye rastladı. Baktı ki onlar daha zayıf, benizleri daha uçuk.

- Sizi bu hale getiren nedir?’ diye sordu. Onlar:

- Cennete olan şevkimiz! dediler. İsa (a.s):

- Size umduğunuzu vermek Allah'ın üzerinde bir hak oldu, dedi.

Sonra onları geçip üçüncü bir gruba rastladı. Baktı ki onlar daha zayıf ve benizleri daha uçuk. Sanki onların yüzünde bir nûr vardır.

- Sizi bu gördüğüm dereceye ulaştıran nedir? dedi. Onlar:

- Biz Allah'ı (c.c) seviyoruz! Bizi bu hale getiren Allah sevgisidir’ dediler. İsa (a.s):

- Mukarrebler sizlersiniz! Mukarrebler sizlersiniz! Sizsiniz mukarrebler!’ dedi.

Ebu Süleyman ed-Dârânî kıssada geçen bu hakikati şöyle ifade etmiştir: “Allah'ın kulları içinde öyle bir grup vardır ki cennet ve cennetin içindeki nimetler bile, onları Allah'tan uzaklaştırmaz. Onlar dünya ile nasıl Allah'tan uzaklaşacaklardır?”

Allah Kulunu Sever

Allah Teala hiç şüphesiz iyi kullarını sever. İşin hoş tarafı ise, sevdiği kullarını anlatırken, bu sevginin karşılıklı olduğunu beyan buyurmasıdır:

“Onları sever, onlar da Allah’ı severler!”³

“İman edenler ise en çok Allah’ı çok şiddetli severler.”⁴

“De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, karılarınız, soylarınız, kazandığınız mallar, geçersiz olmasından korktuğunuz ticaret, hoşunuza giden meskenler size Allah’tan, elçisinden ve O’nun yolunda cihaddan daha sevgili ise, o halde Allah’ın emri (azabı) gelinceye kadar bekleyin. Allah fâsıklar topluluğunu hidayete erdirmez.”⁵

Bu ayetler, Allah’a olan muhabbetin ve bu muhabbette insanların değişikliğini ispata delil olarak yeter de artar bile.

Kul, Allah’ı Severse

Hz. Peygamber (sav), Allah’a olan bu sevgiyi, birçok hadisinde imanın şartından kılmıştır. Ebu Rezîk Akilî şöyle sordu:’

- Ey Allah’ın Rasûlü! İman nedir?’

Hz. Peygamber şöyle cevap verdi:

- Allah ve Rasûlü’nün senin yanında her şeyden daha sevimli olmalarıdır.⁶

Şu hadisler de bu konuda çok önemlidir:

3 Maide 5/54

4 Bakara 2/165.

5 Tevbe 9/24.

6 İmam Ahmed.

“Sizden bir kimsenin yanında Allah ve onun Rasûlü her şeyden daha sevimli olmadıkça kişi iman etmiş sayılmaz.”⁷

“Ben bir kişinin yanında aile efradından, malından ve bütün insanlardan daha sevimli olmadıkça o kişi iman etmiş sayılmaz.”⁸

Bu durumun bir neticesine de dikkat çekmiştir: Bir kişi şöyle dedi:

- Ey Allah'ın Rasûlü! Ben seni seviyorum!
- O halde fakirlik için hazırlan!
- Muhakkak ki ben Allah'ı da seviyorum.
- O halde bela için de hazırlan!⁹

Hiz. Ömer'den şöyle rivayet ediliyor: “Ashabdan Mus'ab b. Umeyr, sırtında kemer gibi yaptığı bir koç derisi olduğu halde Hiz. Peygamber'e geldiğinde Hiz. Peygamber ona bakıp şöyle dedi:

- Şu Allah tarafından kalbi nûrlandırılmış kişiye bakınız! Ben onu anne ve babasının yanında kendisini en tatlı yemek ve içkilerle besledikleri halde gördüm. Allah ve Peygamber sevgisi onu gördüğünüz hale getirdi. O da icabet etti!”

Bir bedevî Hiz. Peygamber'e gelerek:

- Ey Allah'ın Rasûlü! Kıyamet ne zaman kopacaktır?’ diye sordu.
Hiz. Peygamber:

- Kıyamet için ne hazırladın?’ dedi. Bedevî:
- Kıyamet için çok fazla namaz ve çok fazla oruç hazırlayamadım. Ancak ben Allah'ı ve onun Rasûlü'nü çok seviyorum’ dedi.

Bunun üzerine Hiz. Peygamber (s.a) şöyle dedi:

7 Müslim, Buhâri.

8 Müslim, Buhâri

9 Tirmizî

- Kişi sevdiğiyle beraberdir.”¹⁰

Hadisi rivayet eden Enes (r.a.) der ki: “Müslümanların İslâm’dan sonra bu olay ile sevindikleri kadar hiçbir şeyle sevindiklerini görmedim!”

Muhabbet İçin Marifet Gerek

Bu sevginin kuru bir iddia olmadığını şahitleri ispat eder. Onlardan bir kısmı az önce zikredildi. Birisini de Harem b. Hayyan bildirir: “Mü’min rabbini tanıdığı zaman sever! Sevdiği zaman ona yönelir. Yönelmenin tadını aldığı zaman dünyaya şehvet gözüyle, ahirete de fetret gözüyle bakmaz!”

İmam Gazalî der ki: “önce bilgi, sonra sevgi gelir. Marifet ve idraktan, bime ve kavramadan önce, muhabbetin olması düşünülemez; zira insan ancak tanıdığını, bildiğini sever, cansız bir şeyin sevgiyi idrak etmesi düşünülemez. Sevmek, idrâk eden dirinin özelliğidir.

Her lezzetli kendisinden lezzet alanın nezdinde sevimlidir. Sevimli olmasının mânâsı tabiatta ona karşı bir meyil olması demektir ve nefret edilmesinin mânâsı tabiatının ondan nefret etmesidir.

Bu bakımdan sevgi, lezzetli şeye tabiatın meyiletmesinden ibarettir. Eğer o meyil artarsa, ona aşk adı verilir. Buğz, yorucu ve elem verici şeyden tabiatın nefret etmesinden ibarettir. Bu kuvvet bulursa adına makt denir. İşte sevginin hakikatinde esas budur.”¹¹

Maksadımız Allah’tır

Bir müslüman olarak biricik maksadımız, amacımız, gayemiz Allah Teâlâdır. Bütün talebimiz, muradımız, arzumuz ve isteğimiz,

10 Buhârî, Edeb 96; Müslim, Bir 161,163.

11 İhya’da “Muhabbetullah” bahsi.

onun rızasını kazanmaktır, o kadar! Bu kazanma dahi onun lütuf ve keremi iledir. Eğer bu amaç elde edilirse, gerisi çorap söküğü gibi gelir. Gerisi, yani kabir rahatlığı, mahşerde arş gölgesi, havz-ı kevserden kana kana içme, sorgusuz süalsiz hesapta af ve cennete girme. Bütün bunlar Allah Teâlâ'nın rızasının neticeleridir. Öyleyse asıl amaç bunları elde etmek değil, Allah Teâlâ'nın rızasını kazanmaktır.

İşte Evliya

Allah Teala aşk ve sevgisinin simgesi olan Rabiâtü'l-Adeviye Hanım, yakarışında dermiş ki: "Allah'ım, eğer sana cennete girmek için ibadet ediyorsam, beni ona hiç girdirme! Eğer sana cehenneme girmemek için ibadet ediyorsam, beni ondan hiç çıkarma! Eğer sana seni sevdiğim için ibadet ediyorsam, beni sevgiden mahrum etme."

Koca Yunus da şöyle dememiş miydi!

"Cennet cennet dedikleri
Bir kaç köşkle bir kaç huri
İsteyene ver onları
Bana seni gerek seni."

Kimileri böyle konuşmayı "haddini aşmak" olarak nitelendiriyor. Belki kendileri ile bendeleri için öyledir. Her makamın bir söylemi vardır. O makama erişmeyen, o makamın sözlerini söylememelidir. Bu en azından "yapmacık" olur. Ama ehli söylemişse inkar da haddini aşmak olur herhalde.

Bütün bir kainat Allah Teâlâ'nın sevgisinde müstağraktır ve o sevgiden aldığı aşk ve vecd ile kendisine verilen vazifeleri zevkle yap-

maktadır. Sadece insan ve cin cinsine Allah Teâlâ irade vermiş ve dinde muhayyer kılmıştır.

İnsanlardan veya cinlerden sevmeye kabiliyeti taşıyan herkes, eğer bir şeyi sevecekse, elbette öncelikle Allah'ı sevmelidir. Sevgi onsuz olunmayan bir şeyse, insan ve cin, önce Allah Teâlâ'yı sevsin. Ebedi ezeliyi sevsin. Onun dışındakiler günün birinde yok olur ve sevgisi eleme, hatta azaba sebep olur. insanı mı sevdiniz, ölür gider, eşyayı mı sevdiniz eskir biter... Kendisi ölmeyen ve sevgisi eskimeyen yalnızca o dur, o!.. Hem Onu, hem başkalarını sevmek, ancak onun adına sevmekse, onun sevgisinden kaynaklanan bir sevgiyse olabilir. Değilse, zıtları sevmek mümkün değil. Zaten o "İnsanın içinde iki kalb yaratmadığını"¹² açıkça söylüyor. Kalbini yokla, hangi sevgi var orada? Aman dikkat, tevhid yoksa şirk vardır.

Hakiki mutluluk onu sevmektir. Yaşamak, onu sevmenin vesilelerini aramaktır. İşte hakiki hayat bu!..

İnsanın Yüce Yaratıcısını, Biricik Allah'ını sevmemesi aptallıktır. Çünkü bütün kainatı var eden ve varlığını devam ettiren odur, sadece o. Bunu inkara aklında, ilminde, gönlünde güzü yetmiyor. Yine bunların inkara gücü yetmiyor ki, onun dışındakiler fanidir. Baki olan yalnız O'dur.

Allah Tealâ'ya iman, başka iman esaslarını da gerektirir. Biz bu konuları imana dair yazdığımız kitaplarda genişçe anlattığımız için burada bu kadarlık bir hatırlatma ile geçiyoruz.

Gönüle Amel Gerek

İnsana sahih bir imandan sonra salih bir amel lazım. Her ikisinin de büyük bir fazilet ve sevabı vardır. İman ve ahlakın mekanı

12 Ahzab, 4.

kalptir, gönüldür. Tezahürü, yani amele dönüşerek açığa çıkıp görülmesi ise başta dil olmak üzere bütün azalar, organlar üstündedir. Yani bedendir, vücut iklimidir.

Acaba Allah Teâlâ'nın bir emrine veya nehyine iman etmek mi daha sevaplıdır, yoksa onunla amel etmek mi? Bunu tam olarak bilemeyiz ve Allah Teâlâ'nın bilgisine havale ederiz.

Mesela namaz kılmaya iman etmek büyük bir sevabı gerektirir. Namaz ibadeti Allah için kılındığında da büyük bir sevabı vardır elbette. İki bir araya geldiğinde ortaya muazzam bir sevap çıkar. Kur'an-ı Kerim'in zaman zaman "eczun azîm," "ecrun kerîm," "ecrun kebîr" dediği işte budur.

Diyelim namaza iman var, ama namazı kılma yok. Acaba namaza iman ile kazanılan sevap, namazı kılmamakla kazanılan günahı karşılar mı? Acaba içkinin, zinanın, kumarın haram olduğuna iman ile elde edilen sevap, bu haramlar işlendiğinde elde edilen günaha keffaret olabilir mi? İnsanı cezadan kurtarabilir mi?

Bunu çok sevdiğim ve maneviyatına itimat ettiğim bir hocama sordum. "İman ve merhamet tarafı ağır basar" dediler. Bu ne büyük bir müjdedir Allah aşkına!..

Allah Teâlâ dilerse iş başka başka olabilir ama insan ameliyle cennete giremediği gibi, amelsiz de cennete giremez. Kur'an-ı Kerim sadece "iman edenler" demekle yetinmiyor, hep "İman edenler ve salih amel işleyenler.." diyor. İman ve amelde ifrat ve tefritten uzak olan "itidal", yani "orta yol"u bulmak gerek. Dengeyi yakalamak gerek. Ama işi sıkı tutmak, laubalilikten kaçınmak gerek.

Büyükler" def-i mefsedet, celb-i menafiden evlâdır," yani üstün ve önceliklidir demişler.

Bu yüzden emirleri “istitaat”, yani “güç yetirme” ölçüsünde mümkün merteye yerine getirmeye çalışırken, haramlardan ve günahlardan mutlak surette bütün gücümüzle muhakkak kaçmamız gerekir. Sevgili Peygamberimiz başta kızı Fatıma annemiz olmak üzere en yakın akrabalarına: “Babanızın veya akrabanızın peygamber olmasına güvenmeyin, amel edin” diye ikaz ediyor. Bunu unutmamak gerekir.

Çare Çalışmak

Muhterem Musa Topbaş Üstadımızdan şunu duymuştuk: “Müridin dersi murakabelerde bile olsa, nefis emmarede kalabilir. Asıl olan, dersin ilerlemesi ile beraber, ahlak ve maneviyatın da ilerlemesidir. Eğer ders ilerliyor ama o nisbette ahlak ilerlemiyor, değişmiyorsa, o matlup değildir.”

Aynı hakikati biz ızdırıp içinde inler gibi anlatırken Faruk abimizden de duymuştuk. “Dersi murakabelerde, fakat adamın nefsi hâlâ emmarede!..”

Zikrin çokluğundan bir maksat da, verdiği hararetle kalbi ve nefsi kızdırıp balmumu gibi yumuşatmak, böylece bir yandan cüruf- larından arınırken, bir yandan da güzel şekiller almasını mümkün ve kolay kılmaktır. Fakat adam zikir itibarıyla çok yükseklerde iken, kalbî kıvamı ve güzel ahlakı çok aşağılarda ise maksat tahakkuk etmemiştir. Bir yerlerde mutlaka bir arıza var demektir.

Yaşanılan hayat, içinde bulunduğumuz uygarlık, maalesef maneviyatı boğuyor. Sistem, İslam’dan uzak. Hatta İslam’a düşman. İyi insanın yetişmesini, yetiştirmesi gereken kurumları engelliyor. Okul gibi, öğretmen gibi, idareciler gibi, ana babalar gibi çevre, örümcek ağı gibi gaflet örüyor üstümüze. Bir yasaklar havası boğuyor bizi.

Medrese yasak, şeriat yasak, tekke yasak, dergah yasak, şeyhlik yasak, irşad ve seyr-u sülûk yasak, tasavvuf ve tarikatlar yasak, marifet yasak... Böyle bir ortamda “hakikat” nasıl olsun, nasıl yaşasın ki?

Sultan-ul Ârifin Mahmud Sâmî Ramazanoğlu (k.s.) Efendi şöyle buyurmuşlar: “İhvana ne diyelim! Eskiden tekkeler olurdu ve insan orada şeyhinin gözetiminde eğitilir, yetiştirilirdi.”

Maalesef iyi insanın ortamını öldürdüler. Çağdaş yaşam dedikleri batı medeniyeti havasıyla, suyuyla, çevresiyle, sistemiyle, inancıyla, davranışıyla boğuyor insanı, müslümanı...

Bediuzzaman hazretleri de hem bu durumun tesbitini, hem de çaresini söylüyor şu sözleriyle:

“Küre-i arzı bir köy şekline sokan şu sefih medeniyet ve gaflet perdesi çok kalınlaşmıştır. Tadili, büyük bir himmete muhtaçtır. Ve keza beşeriyet ruhundan dünyaya nazır pek çok menfezler açmıştır. Bunun kapatılması ancak Allah'ın lutfuna mazhar olanlara müyesser olur.”¹³

Akıntıya kürek sallamak, boz bulanık sularda boğulmaktır. Himmetini kavi tut nefsim, kavi tut kardeşim.

Amel Bir Sebeptir

Ancak amel, cennete gitmenin gereği değil, belki bir sebebidir, vesilesidir, bahanesidir. Zira Sevgili Peygamberimiz yine uyarıyor:

- “Hiç kimse ameliyle cennete giremez.”

Sahabiler:

- “Sen de mi Ya Resulullah ?”(sav) diyorlar.

Efendimiz:

13 Mesnevi-i Nuriye, Habbe. Bu sözlerin açıklanması için bkz. <http://www.sorularlarisale.com/index.php?s=article&aid=11985>

- “Evet, ben de. Meğer ki rabbimin rahmeti beni çepeçevre sarmamış olsun.” Buyuruyorlar.¹⁴

Hiç kimse ameliyle cennete gidemez.Çünkü her nimete bir amel ile şükür gerek olsaydı, sayısız nimetleri sayılı ameller nasıl karşılayacaktı?Bizim amellerimiz nimetleri bile karşılamazken, nerden bir de cenneti kazandıracaktır? O iman ve amel vesilesiyle verilen bir lütuftur, bir ikramdır.

Bu yüzden “cennet bir ihsan-ı ilahidir, amel bahane” diyenler de olmuştur.

Amele Güvenmemek

Ali Ramitenî Reşahat’da şöyle buyurur: “Amele bağlanmak, onu yerine getirmek lâzım. Yerine getirilince de yapılmadı farzetmek lâzım. Kendini kusurlu bilmek ve amele tekrar başlamak lâzım.”

Amel muhakkak edilmeli, ama edilen amel görülmemeli, ona bağlanılmamalı, ona güvenilmemeli. Çünkü ameli görmek, kişiyi kendini beğenmişliğe, yani “ucub”a götürür. Ucub ise en büyük beladır insan için. Örneği işte iblis denilen şeytan. İsyanın sebebi kendini beğenmişlikten başka bir şey midir?

Şeytan örneğinde de görüldüğü gibi, nerde bir uçup sahibi kendini beğenmiş varsa, Allah Teâlâ’nın yardımı yakınlarında olanlara olsun. İblis’in Ademe musallat olduğu gibi musallat olur. Hiçbir şey yapamasa bile zihinleri bulandırır ve hem fertlere hem de cemaatlere zarar verir.

14 Buhârî, Rikak, 18.

Öyleyse en iyisi kişi amel yapsa da yok saymalı, öyle bilmeli, öylesine fakr ve mahviyete bürünmeli. Büyük veli “Yerine getirilince de yapılmadı farzetmek lâzım” derken bunu kast ediyordu.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadislerinde: “Siz hiç günah işlemeseydiniz, daha büyük bir günaha düşerдинiz. O da ucub, yani kendini beğenmektir.” diyor.¹⁵

Sübhanellah! Ne kadar haklı ve yerinde bir uyarı!

Yine onun (sav): “Siz hiç günah işlemeseydiniz, Allah Teâlâ sizi yok eder, yerine günah işleyen ve ciddi tevbe eden kullar yaratırdı” hadisini bu açıdan da değerlendirmek gerekir.¹⁶

Öyleyse Ali Ramitenî üstadımızın sözlerini iyi anlamak gerek. Hem bu ne güzel bir devr-i dâimdir!

“Cennet için amel lazım, benim amelim yok” diyorsak, kalkıp amel etmemiz lazım. Amel edince de ucubtan kurtulmak için yok saymak lazım. Yok sayıp da “Hiç amelim yok” dediysek, “Hadi gayret et, çabala, daha ne duruyorsun?” demek ve kalkıp amel etmek lazım. Çünkü amel gerek dedik ya?

Aman Riyaya Dikkat

Şüfeyye el-Eshabî adlı şahıs şöyle anlatıyor:

“Bir keresinde Medine’ye gittiğimde halkın bir kişinin başına toplanmış olduklarını gördüm. Onun kim olduğunu sordum.

“Ebu Hüreyre’dir” dediler.

Bunun üzerine varıp yanına oturdum. Halka hadis naklediyordu. Konuşması bitip de halk dağıldığında:

¹⁵ Münzirî, et-Terğîbve’t-Terhîb, 4/20.

¹⁶ Müslim, Tevbe, 9, (2748); Tirmizî, Da’avât 105, (3533).

- Senden, Allah için, Hz. Peygamber'den dinlemiş ve aklında çok iyi tutmuş olduğun bir hadis nakletmeni istiyorum, dedim. Bunun üzerine:

- Bu isteğini yerine getirip sana Hz. Peygamber'den dinleyip de aklımda çok iyi kalmış olan bir hadisi söyleyeceğim, dedi ve sonra da bir çılgılık atarak düştü bayıldı.

Bir müddet sonra gözlerini açarak:

- Sana kendisiyle benden başka kimsenin bulunmadığı bir sırada bu evde Hz. Peygamber'in bana söylemiş olduğu bir hadisi nakledeceğim, dedi ve bir kez daha bayıldı.

Ayıldığında yüzünü sıvazlayarak:

- Sana, Hz. Peygamber'in bana bu evde söylemiş oldukları ve söylerken de kendisiyle benden başka kimsenin bulunmadığı bir hadisi nakledeceğim, dedi. Arkasından da yine korkunç bir çılgılık koparak bayıldı.

Yüzüstü düşeceği sırada onu tuttum ve aylana kadar da kucağıma yatırdım. Kendisine geldiğinde bana şunları anlattı:

Hz. Peygamber şöyle buyurdular:

- Allah Teâlâ kıyamet gününde kullarının aralarında hükmetmek üzere iner. Bu sırada her ümmet dizüstü çökmüş sıralarının gelmesini beklemektedir. Hesaba ilk çağrılacak olanlar Kur'an'ı göğüslerinde muhafaza edip çok okuyan, Allah yolunda öldürülen ve malı çok olan kişilerdir. Allah Teâlâ Kur'an okuyan kişiye:

- Ben sana, Peygamber'ime indirmiş olduğum Kur'an'ı öğretmedim mi?" diye sorar; o kişi:

- Evet ey Rabb'im! Bunu bana öğrettin" der. Bu kez Allah Teâlâ:

- Sana öğretilenlerle nasıl amel ettin? buyurur. Onun:

- Ben onunla gecenin ve gündüzün bir kısmında ibadet ettim, demesi üzerine de:

- Yalan söylüyorsun! buyurur.

Melekler de O'nu tasdik ederek o kişiye:

- Sen yalan söylüyorsun! derler.

Nihayet Allah Teâlâ ona:

- Sen, bunu, sana “Falan adam çok okur” desinler diye yaptın! Nitekim sana böyle de denildi, buyurur.

Bu kez huzura malı çok olan kişi getirilir. Allah Teâlâ ona:

- Ben sana çok mal verip seni kimseye muhtaç olmayacak şekilde zengin etmedim mi? diye sorar. O Kişi:

- Evet, Rabb'im! Bu doğrudur” der. O zaman Allah Teâlâ:

- Peki, sana vermiş olduğum bu malı nasıl kullandın? buyurur.

Zengin kişi:

- Ben onunla sıla-i rahim yapıp akrabalarımı gözetiyor ve ihtiyaç sahiplerine sadaka veriyordum, cevabını verir. Bunun üzerine Allah Teâlâ ve melekler ona:

- Sen yalan söylüyorsun?” derler. En sonunda da Allah Teâlâ:

- Sen bütün bunları senin için “Falan adam çok cömerttir” deneysin diye yaptın. Nitekim böyle de denildi, buyurur.

Ondan sonra da huzura Allah yolunda öldürülen kişi getirilir. Allah Teâlâ ona da:

“- Sen niçin öldürüldün? buyurur. Kişi:

- Senin yolunda cihat etmekle emrolunmuştum. Bu emrine uyarak savaştım ve bu sırada da şehit düştüm, karşılığını verir. Bunun üzerine hem Allah Teâlâ ve hem de melekler bu kişiye:

- Sen yalan söylüyorsun! derler.

Bütün bunlardan sonra da Allah Teâlâ:

- Sen, hakkında “Falan adam çok cesaretlidir” denilmesi için savaştın. Nitekim sana dünyada böyle denilmiştir, buyurur.

Hz. Peygamber bu sözlerinden sonra dizime vurarak:

- Ey Ebâ Hüreyre! İşte bu üç sınıf halk, Allah Teâlâ'nın, mahlûkâtından cehennemde yakılmasında kullanacağı ilk gruptur” buyurdular.”¹⁷

Akıllı Adam

Alâ b. Ebî Hakîm şöyle anlatıyor:

“Ben Muaviye'nin muhafızlarındandım. Bir gün adamın biri onun huzuruna girerek “Ebu Hüreyre'den, cehennemde ilk yanacak üç grup insandan bahseden hadisi nakletti. Bunun üzerine Muaviye:

- Bu üç sınıfa böyle yapılacağına göre kim bilir diğerlerinin başına neler gelecektir? diyerek ağlamaya başladı. O kadar çok ağladı ki biz onun bundan öleceğini zannettik ve:

- Bu adam hiç de iyi etmedi; bize kötülüğü dokundu, dedik.

Bir müddet sonra kendisini toparlayan Muaviye yüzünü sıvazlayarak şunları söyledi:

- Allah ve Rasûlü doğru söylemişlerdir. “(Ahireti bırakıp da sadece) dünya hayatını ve onun zinetini isteyenlere, yaptıklarının karşılığını orada (dünyada) tam olarak veririz ve onlar orada hiç bir zarara uğratılmazlar (Yaptıkları çalışmalarının karşılığını dünyada elde ederler). İşte onlar âhirette ateşten başka hiç birşeyleri olmayan

¹⁷ Tirmizi II/61 (el-Velid b. Ebi'l-Velid, Ebi Osman el-Medeni'den; o da Ukbe b. Müslim'den).

kimselerdir. Yaptıkları boşa çıkmıştır. Yapmakta oldukları da zaten bâtıldır. (İmana bağlı olmayan işlerinin karşılığını âhirette bulamazlar)” (Hûd: 11/15-16)”¹⁸

Hz. Muaviye (r.a.) çok akıllı bir insan ve iyi bir yöneticidir aslında. Başarısı da göz önündedir zaten. Ah, keşke Hz. Ali’ye (r.a.) karşı savaşmasaydı. Hz. Hasan’a (r.a.) verdiği sözde durmaması ve oğlu Yezid’e veliahtlık vermesi, onu takip eden iki yanlıştı. Bu kadar ağlaması boşuna değildir herhalde...

Tahdis-i Nimet

Evet dostlar, bu hadisi okuyunca benim de elim ayağım dökülüyor, dilim lâl oluyor. Kimse yanlış anlamasın, yeri geldi söylüyorum. Hem de övünmek için değil, “tahdis-i nimet”, yani nimeti ifade için söylüyorum,¹⁹ Allah Teâlâ bana az da olsa bir ilim verdi ve ben gerek öğretmen olarak, gerekse fahri vaiz olarak şükür ömrümü az çok dini anlatarak geçiriyorum. Şükür ekmeğimi eğitimden yiyorum. Şükür emekliliğimde de bu işlere devam ediyorum.

Fahri vaizlikten hep korktum. Maddî sıkıntılardan, zarar ziyanından değil, şikayetlerden, takiplerden, mahkemelerden değil, manevî mes’uliyetinden korktum. Çocukluğumda duyduğum bir söz beni çok etkiledi: “Adam bu kürsüye Müslüman olarak çıkar, kafir olarak inebilir.” Zaman, zemin, şartlar, mecburiyetlerin topunu birden ifade eden “konjonktür” kelimesini nazara alırsak, bu söz kimseleri için doğru olabilir. Bunun örnekleri de görülmüştür. Ancak

18 Terğib I/28 (el-Veild Ebu Osman el-Medeni, Ukbe’den, İbn Huzeyme, Sahih’inde benzer şekilde; İbn Hibban ise Sahih’inde Tirmizi’nin lafzıyla rivayet etmişlerdir).

Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/445-447.

19 “Rabbinin nimetlerini ise durmayıp söyle, anlat da anlat.” Duha, 11.

bu durumların çoğu zannedersem cehaletten değil, bir amaç veya emele binaen bilerek olur, isteyerek olur olursa. Şimdi uzun uzadıya “bunlar nelerdir ve nasıl olur?” sorusunun cevabını “arife işaret yeter, tarif gerekmez, lafın tamamı ancak eblehe anlatılır” deyimini yüzümüze perde eyleyerek bunlarla uğraşmayalım da asıl duygumuza dönüp söze ordan devam edelim.

Keşke bu işleri yeterince yapanlar olsaydı da ben hiç kürsülere çıkmaydım. Fakat maalesef çok ihtiyaç vardı ve biz dine davet, irtibat ve tebliğ adına mecbur kaldık da çıktık. Yoksa bir direk arkasında sessizce oturup nasihat dinlemek, kürsüye çıkıp vaaz etmekten hem çok daha kolay, hem daha da zevklidir.

Kürsüden inersin, halk sana teveccüh eder, seni senin gibi değil, konuştuğun gibi bilir, hürmet eder, iltifat eder, hatta elini öpmek ister. Ruhun feryat etse de zalim nefis bundan hoşlanır. Acaba riyaya, süm'aya, fahre, ucbe, kibire düşer miyim, acaba şöhret ateşinde yanar, kavrulur muyum, acaba bütün amellerim boşa gittikten sonra üstüne üstlük bir de cezalandırılır mıyım diye, sancılandım durdum. Halk dağılsın, kimseyle karşılaşmayayım diye camide vaaz sonrası biraz oturup beklerim. Fakat cemaatten hala gitmeyenler olur, beklediklerini görürsem, üzülür, erken kalkar, görüşürüm.²⁰ Bu vaaz ve sohbetler sebebiyle çarşı pazarda benden büyük insanlar hürmet eder, sıkılır, utanırım. Alış veriş yaparken pazarlık yapmaya haya ederim. Bana hoca diye malın iyisini verseler “acaba bütün sevabı

20 Bu oturup bekleyişin iki sebebi daha var. Onları da yazayım ki nefsimin tevazu ve mahviyyet taslamaya kalkışmasını kırayım. Birincisi, oturup bekliyorum ki cemaatten sorusu olan varsa sorsun. Vaazda anlamadığı yer varsa açıklama yapayım. Ya da özel dua isteyen veya bir sıkıntısı olan varsa rahatça derdini döksün, çare istesin. İkincisi de bunlar olmazsa 10 ihlas, 7 muavvizeteyn gibi evradımı okuyayım.

dünyada yedik bitirdik mi? Acaba ahirete bir şey kalmadı mı? Bu hocalığı istismar olmaz mı?” diye endişe ederim.²¹

Vaaz vererek, sohbet ederek, yazı yazarak... İslam'ı tebliğ ile insanları dine davet etmek, irşad ve nasihatta bulunmak bir vazifedir, mecburen yapılacaktır, bunu bilirim.²² Yoksa hem riya ve süm'â maksatlı olarak yaptığını söylemek, hem de, yapıyormuş gibi gösterip övünmek amacıyla yapmadığını söylemek, gazapla tehdit edilmiştir, bunu da bilirim.²³

Bütün bunlara rağmen, öğretenlere öğretmek ve örnek olmak amacıyla hem yaptıklarını, hem de yapmadığını söylemek caizdir. Çünkü “ayetin tehdidinden, hadisın verdiği dehşetten kurtulmak için kâmil olana kadar bekleyeyim” desem ömrüm yetmez, ölür giderim, eksğim bitmez. Urfalı şair Furuğî “Cehalet çağı bitti, hab-ı gaflet bitmedi hâlâ” diyor. Biz de yaşlandık, ihtiyar olduk ama man-

21 Hz. Ömer tatlı yiyecekler yemez, iyi elbiseler giymez, zahid yaşardı. “Neden?” diye soranlara şu ayeti okur, Ya Allah bana da böyle derse ne yaparım?” derdi: “Gün gelir, kâfirler cehennem ateşinin karşısına tutulurken şöyle denilir: “Bütün zevklerinizi dünya hayatınızda kullanıp tükettiniz, onlarla sefa sürdürdünüz. Artık bugün dünyada haksız yere büyüklük taslamanız ve dinden çıkıp fâsıklık etmeniz sebebiyle hor ve hakîr eden bir azap ile cezalandırılacaksınız.” (Ahkaf, 20) Ayetin muhatabının kafirler olduğu açıktır. Ama Hz. Ömer gibi bir alimsahabî'nin böyle anlayıp böyle yaşaması, çok ders ve ibret vericidir değil mi? Çünkü dünya nimetleri o gün bir ise zamanımızda bin olmuştur. Allah helal kazanıp helale harcamayı, başkalarına da infak ederek şükürnü eda etmeyi nasip etsin, kolay kılsın.

22 Bu konuda özellikle iki kitabımıza bakılabilir: İnsana Ulaşmak, Alimin Önderliği.

23 Saf Suresi 2-3. Ayetler şöyledir: “Ey iman edenler! Niçin yapmayacağınız şeyleri söylüyorsunuz?:Yapmayacağınız şeyleri söylemek, Allah'ın en çok nefret ettiği şeylerdendir.” Saff, 2-3.

Ayeti iki şekilde yorumlamak mümkündür: Kişinin yapmayacağı bir şeyi vaad etmesi veya kendi fiilleri hakkında gerçeğe uymayan bir beyanda bulunması, övünmek için yapmadığını yapmış gibi anlatması.

zara hâlâ böyle berbat. Bu berbat hal ile ölüp mezara girmekten çok korkarım.

Halbuki çaresiz birileri bu dini anlatacak, bu dine davet edecek, bilmeyenlere öğretecek; bu bir emirdir, bir mecburiyettir, bunu da bilirim. Bu yüzden her zaman korku ve dehşet içinde Allah'a sığıyorum.

Ancak alimlerimizin “kalpte Allah rızası varsa, “acaba riyaya düşüyor muyum?” gibi nefsin vesvesesine itibar edilmez” demesiyle rahatlar ve ferahlar, elimden gelen bazı hizmetlere devam ederim. Ama ne olursa olsun, işte bu ve benzeri rivayetler başımızda bir kılıç gibi sallanıp durmaktadır.

İhlas ve Riya'da Bir Ölçü

Evet alimlerimiz, “riya olur diye amel terk edilmez, o afete düşmemek için de elden gelen gayret gösterilir ve Allah Teâlâ'ya sığınılır, ama gereken de yapılır.” demişler ve bizlere ruhsat vermişlerdir. Hatta bazıları biraz daha ileri giderek, “Allah Teâlâ'dan başkası için amel etmek şirk, riya olacak diye ameli terk etmek ise asıl riyadır. İhlas ise bütün bu şaibelerden uzak olmaktır” demişlerdir.

Hatta biraz daha ileri giderek “alimler yaptıklarını söylerlerse riya olmaz, yapmadıklarını söylerlerse de vebal olmaz. Çünkü onlar, kendilerine uyulan ve öğretmek durumunda olanlardır” demişlerdir.

Amma yine de şu yukarıda Ebu Hüreyreyi bayıltan hadis-i şerif var ya, benim de belimi kırmaktadır.

Şimdi tam da burada nefsim bana soruyor: “Bütün bunları riyadan nasıl kaçtığını anlatmak ve faziletfürüşlük yapmak için mi anlatıyor olmayasın?”

Allah seni ıslah etsin ey nefsim, daha başka ne diyeyim ki!..

Amel Ve İman

Amel, verimli, münbit topraklara yağar yağmurlar gibi kalpte iman ve güzel ahlak bitirir. Amele devam etmek demek, farzlara dikkat ve ihtimam göstermek, gücü yettiği kadar ölçü dahilinde namazdan, oruçtan, sadakadan, zikirden, ilimden, cihattan nafil ibadetlere yönelmektir. İlimiyle amel eden rabbanî alimlerin ve salih, sadık ve velî kulların sohbetlerine devam etmektir. Sabah akşam, gece gündüz mümkün mertebe iyilerle beraber olmaktan faydalanmak, iyi arkadaşlarla düşüp kalkmaktır. Şüpheli ve haram işlerden kaçınmak, muamelemizi şeriata göre yapmak, işimizde dürüst olmaktır. Kur'an ve sünnete muhalefetten sakınmak, helal gıda almak, dengeli beslenmek, az ve temiz yemek ve oruçtan faydalanmak, namazı huşu ile kılmaktır. Kur'an'ı saygıyla, ibretle ve anlayarak okumak, zikrullahı devam etmek, gece seherlerde uyanık olup namaz, tesbih, dua, istiğfar, tilavet gibi zikirlerle meşgul olmaktır.²⁴

İnsan böylesi amellere devam ettikçe imanı kuvvetlenir, ibadetlerinin nuru içini dışını aydınlatır, sabırlı, huzurlu, geçimli, etrafına her zaman örnek, şefkat ve merhamet timsali bir insan olur ve hem Allah tarafından, hem de mahlukat tarafından sevilen bir mahbub kişi olur. Her ne kadar amel imandan bir cüz, bir parça değilse de, amel ile iman arasında büyük bir bağ ve etkileşim vardır.

Bir insan helal ve haramlara riayet etmezse, onları inkar etmedikçe, aşağılamadıkça, beğenmememzlik etmedikçe dinden çıkmaz. Ama bu günahların her biri kara bir leke gibi kalbe düşer ve orasını kap kara eder. Kalp pas bağlar. İman nuru söner. Bu iman ve bu kara ve katı kalp insanı amele götüremez. Derhal tövbe edip Allah Teala-

²⁴ Mahmud Sami Ramazanoğlu. Mükerrer İnsan, s. 24-62. Muhammed Hani. Adab, s. 123.

ya dönmedikçe bu kulun akıbetinden korkulur. Çünkü nasıl iyilikler önce işlenmiş kötülükleri siler atarsa, işlenmiş günahlar, önceki iyilikleri iptal eder, imha eder.

Amel Ve Küfür

Aman dikkat, amelsizlik, ibadetsizlik, Allah Teâlâ'nın emrettiği gibi yaşamama, neüzü billah, inkar, inat, tekebbür, beğenmeme, aşığılama, alay, hakaret ve benzeri sebeplerden olursa, zaten bu küfürdür, irtidattır, yani dinden çıkıp mürter değildir.

Yok inkar, inat, tekebbür, beğenmeme, aşığılama, alay, hakaret ve benzeri sebeplerden değil de, yani iman ve tasdikte bir sorun yok da, sadece tembellik, uyuşukluk, lakaydlık, laubalilik, gaflet ve cehaletten olursa, işte o zaman insanı dinden çıkarmaz, am bu vaziyetten de çok korkmak gerekir. Çünkü bu durum insanı yavaş yavaş aımsızlığa götüren bir sebep olabilir. Bir başka deyişle imanın korunmasında amel çok önemlidir.

Yeri gelmişken az önce belirttiğimiz şu gerçeği hemen bir daha belirtelim ki bizim mezhebimizde “amel imandan bir cüz değildir.” Bu yüzden amel ve ibadette tembellik yapıp da ibadet etmemek bir mümini dinden çıkarmaz. Fakat imanın kemaline ermek, imanı olgun bir hale getirmek ve bunun sahiplerine Allah'ın vadelediği yüksek nimetlere kavuşmak için ibadet ve salih amel muhakkak lazımdır.

Fikir ve kalp sahasından çıkmamış olan her hangi bir hakikatin amelî olarak pek o kadar kıymeti yoktur. Kalbimizde parlatmış olduğumuz iman ışığının hiç sönmeden daima parlaması ve bu nurun her an bir kat daha kuvvetini artırması ve böylece bütün muhitini aydınlatması için ibadet lazımdır. İnsan, sadece inanılması gereken

şeyleri tasdik eder de ibadet ve taat yapmazsa, sonra da Allah'ın yasak ettiklerini işlerse, dine ve Allah'a olan kalbi bağlılığı da, -Allah korusun- yavaş yavaş zayıflar ve günün birinde sönüp gider. Böylelikle Allah'ın azabını üzerine çeker.

Bu yüzden ibadet, hem imanı kuvvetlendirir, hem de müminin ahiret azabından kurtulmasına ve Allah'ın cennetlerine ve nimetlerine erişilmesine vesile olur.”²⁵

İman Amel Arkadaşlığı

İşte bu sebeble biz iman ile amel arasındaki bu yakın irtibatı, önce şu hadislerle çok net bir şekilde belgeleyelim inşallah:

“İman, kalb ile bilmek, dil ile ikrar, azalar ile amel etmektir.”²⁶

“İman ile amel iki ayrılmaz arkadaştır. O ikisinden her biri, ancak arkadaşıyla bir işe yarar.”²⁷

“İman ne temenni ve arzu ile, ne de zahirde kendini evliyaullaha benzetmekle olur. Lakin iman, kalbde yer tutan ve amelin de kendini tasdik ettiği bir şeydir.”²⁸

“Allah amelsiz imanı da, imansız ameli de kabul etmez.”²⁹

Amel Allah Teâlâ'ya kulluk etmektir. Kulluk makamı bütün makamların üstündedir; Bu makamla ancak sevilen zatlar şerefyab olurlar. Sevenler ise rnüşahade zevkine dalıp lezzet alırlar. Kullukla lezzete dalmak, onunla ünsiyet etmek ancak, sevilen zatlara mahsusur. Yani Yüce Hak tarafından sevilmiş olanlara. Sevenlerin ünsiyeti

25 Bkz. Ahmet Hamdi Akseki, İslam Dini, s. 58.

26 İbn Mace, Mukaddime 9; Muhammed Es'ad Erbili, Kenz'ül İrfan, s. 13 (20).

27 Suyuti, Camiu's Sağır, I. 127; M. Es'ad Erbili, Kenz'ül İrfan s. 14, (23)

28 Suyuti, Camiu's Sağır, II. 140; M. Es'ad Erbili, Kenz'ül İrfan s. 14, (24)

29 M. Es'ad Erbili, age. s. 15 (27)

sevilen zatı müşahedededir. Sevilmiş olanların ünsiyeti ise, sevilen Yüce Hakkın kulluğundadır.

Asıl istenilecek odur ki: Bir şahıs, bu devlete sırf ilâhî ihсан olarak ersin. Bunun için gerekli olan, Resulüllah (S.A.) efendimize her halükarda itaat, tam bir mütabaattır. Bu insanda tam olmalı, tabiatına tam olarak yerleşmelidir. Sonra bu mütabaat, onu en yüksek zirveye çıkarır. En yüceye, yani Allah Teâlâ'nın sevgisine ve rızasına:

“De ki: ‘Eğer siz Allah’ı seviyorsanız bana uyun; Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah bağışlayandır, esirgeyendir.’”³⁰

İşbu anlatılan durum şu âyet-i kerimede manasını bulur:

- «Bu, Allah’ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve.. Allah, büyük fazlın sahibidir.»³¹

Anlatılan mananın olması için, bazı şeyler gerekir. Şunu hemen açıkça anlatalım: Bir kul, nefsanî hazzını atmadıkça, onun hazzını yere vurmamak, halen anlatılan mertebeye eremez.

30 Al-i İmran 3/31.

31 Cuma 62/4.

GÖNÜLE GAYRET GEREK

Az ye, az uyu, az iç,
Ten mezbelesinden geç,
Dil gülşenine gel göç,
Mevlâ görelim neyle,
Neyleirse, güzel eyler...

Neyi Bekliyoruz?

İnsan Allah (azze ve celle)'nin kuludur. Kulluk yegane görevi. Başka her şey bunun için var. bu kulluk varsa meşru her şey helal olsun. Bu kulluk yoksa, mahvoldu gitti.

İnsanın en büyük kusuru, iki noktada ortaya çıkıyor: bir kalpde, biri kalıpta.

Kalpde olan niyet ve ihlasda başarısızlıktır. Kulluk sadece Allah (azze ve celle) için olmalı, başka bir amaç güdülmemeli. Başkalarını da hesaba katmak şıktır. Ameli kökten bitirir. Yeni bir rıza ve sevap kazandırması şöyle dursun, olanı da alır götürür. Niyet de başlı başına bir ibadettir. Ama sağlam ve sahih olmalı. Onu da sahibinden başkası bilmez... Benlik ancak ihlas ve kalbe dikkat etmekle giderilebilir.

İkinci bela kalıpta meydana çıkar. O da nefse aldanarak erteleme belasına düşmektir. İyi şeyleri bilir insan, ama "yarın yaparım" diyerek erteler. İrade ve disiplinle bu belayı aşamazsa, göz göre göre heder olur gider.

Hepimiz bu belaya mübtela olmuşuz. Allah (azze ve celle) ın rızası nasıl kazanılır biliyoruz. Ama hadi deyince bir sürü bahanelerle ömrümüzü israf ediyoruz. Yazık bize... Ölüm gelince her şeyin bittiğini de bilmesek!..

Neyi bekliyoruz?

Fırsat Bir Düşer

Hatîb bin Ebî Beltea (r.a.), Peygamber Efendimiz (sav) in mektubunu götürdüğü Mısır Kralı Mukavkıs'ın yanından O'nun Peygamberimize gönderdiği bir mektûb, Mâriye ve Sirîn isminde iki cariye, elbise yapımında kullanılacak bir miktar Mısır kumaşı, Düldül isminde bir katır v.s. gibi hediyelerle Medine'ye döndü.

Hediyeler; Peygamberimiz (s.a.v.) tarafından kabul edildi. Peygamberimiz (s.a.v.) bizzat Mukavkıs'tan gelen mektubu kendisi açtı ve okuttuktan sonra, "Kötü ve akılsız adam! Saltanatından vazgeçemedi. Koruduğu malı ve saltanatının hiçbirisi kendisinde kalmayacak." buyurdu. Evet biz de şahidiz ki kalmadı.

"Yiğit bin yaşar, fırsat bir düşer." demişler. Müslüman olsaydı büyük bir ihtimal gene tahtında kalırdı. Çünkü Peygamber Efendimiz (Aleyhi's Salatu ve's Selam) in uygulamaları hep böyle olmuştur.

Ama insanın hırsları, şan, şöhret, makam, mansıp tutkuları kendilerini asıl devletten maalesef alıkoyuyorlar.

Mukavkıs müslüman olmamakla neleri kaybetti değil mi?

Ya biz o Müslümanlığı bildiğimiz halde yaşamamaktan ötürü neler kaybettiğimizi biliyor muyuz?

Evet nefsim, "Yiğit bin yaşar, fırsat bir düşer"miş. Ele demesi kolay, sen de aklını başına al.

Akif ne güzel demiş:

Beşerin taptığı bir kendisinin heykelidir;

Dinlemem, etse de Allah'ı bütün gün takdîs.

Ben bu mel'un putun uğruna geberdim, hâlâ,

Kabaran kokmuş içimden: "Yaşasın nefs-i nefis!"

Mazeret Yok

Mevlana ne güzel söylüyor: “Hangi birinin eşeği vardıda palanı yoktu; derken palan buldu, fakat eşeği kurt kapdı. Birisinin testisi varmış, su elde edemiyormuş. Suyu bulunca, testi kırılmış.”³²

Atalar ne güzel demişler: “iki iyilik bir arada olmaz.”

Öyleyse, mazeret de olmaz. Yapabileceğimizi, kendi vaktinde, Allah'ın rızasına uygun, en güzel biçimde yapmalı, vaktimizi zayi etmemeliyiz.

Uygarlığın altında yatan da bu, kişisel başarının da. Yani irfan bu.

“Sufi ibnu'l-vaktır” demişler. Yani vaktin oğludur.

Yani, her vaktin gerektirdiği bir iş var, o anda o yapılır. Yoksa, ömür kaybedilmiştir. Telafi ederim demek yanlışır. Çünkü, telafi edeceğin zamanın da, kendine göre bir işi vardır. İki ayağını bir pabuca koyamazsın. Kaldı ki, o zaman ya gelir, ya gelmez, o da bilinmez.

Geçen zaman zaten gelmez. Boşa geçmişse ölmüştür. Diriltme imkanın yok.

Öyleyse, her anını değerlendir, yani ibnu'l-vakt ol. O yüzden demişler herhalde, “Vakit kılıçtır. Sen onu kesmezsen, o seni keser” diye.

İşte bu yüzdendir efendimizin (sav): “...ceğim, ...cağım diyenler helak oldu” demesi.

“Yapacağım, edeceğim, tutacağım”...

İyi güzel de, ne zaman?

Kur'an'da, zamanını iyi ayarlayamamış, ömrünü boşa harcamışların, ecel gelince, “ne olur biraz ertele, telafi edeceğim, iyilerden ola-

32 Mesnevi, Veled izbudak, 1/4; A. Gölpinarlı 1/50.

çağım,” diye Allah’a acı acı yalvaranları okuyor da, ibret alamıyoruz. Oysa ne kadar da net söyleniyor, “ecel gelince, asla ne bir saniye ileri, ne de geri alınmayacağı” gerçeği...

Ömür bir imtihandır, hesap vereceğiz. Başı boş bir hayat değil yaşadığımız. Zamanı, zemini, şartları, ilahî kaderce ayarlanmış.

Hiç müdahalemiz yok aslında, bunun için mücedelemizin de bir yararı yok. Yani, zamanı, zemini, şartları değiştiremiyoruz. “Şunlar olsa veya olmasa, şunlar yan yana gelse” diyemiyoruz.

Bize, “mevcudu değerlendir, gerisine karışma” diyorlar. “İsteklerini, hırslarını, şehvetlerini şeriata göre ayarla ve sınavı başa” diyorlar.

Önemli olan sınavı başarmaktır. Dünyada mükemmel zannettiğini yakalamak değildir önemli olan. Sonuç istediğin gibi olabilir de, olmayabilir de; sen ondan sorumlu değilsin. Şartları, imkanları, gücü, kuvveti yaratan O’dur ve sen istitaatın, çaban, güç kuvvet yetirmen oranında işlerinden sorumlusun.

Arifin hayatında “keşke” yokmuş. Mazeret de yoktur herhalde. İşte ömür, işte malzeme, işte vazife; en güzel şekilde yap yapabileceğini. “Şu söyle olsaydı, bu böyle olsaydı” deme, “keşke” deme, bırak bu “estek kerestek” hikayesini. Olandan, olabilecek en güzel kulluğu çıkar, o kadar. Sınav bu.

Belki düşünme var, plân program var, istihare, istişare var, çaba ve gayret var; ama temenni yok, kuruntu yok, hayal yok...

Haydi nefsim, dem bu demdir; amel et, iş yap ve başa.

Amacı İyi Tespit

Her ne kadar ibadet için yaratılmış isek de, Cenab-ı Allah’ın rızasını ancak ibadetle kazanabilirsek de, hiç unutmamak gerekir ki,

bizim ibadetlerimiz O'nun nimetlerini asla karşılayamaz ve sonuçta o'nun rızasının mekanı olan cennet ve o rızanın en büyük alamet ve neticesi olan Cemalullah'ı, ancak onun rahmetiyle, her şeyi kuşatan, akılalmaz, engin rahmetiyle elde edebiliriz. Yani o dahi bir ihsan-ilahi...

Bu dersi efendimiz şöyle beyan buyurdular:

-Hiç kimse, ameliyle cennete giremez

-Sen de mi ya resulullah?

-Evet ben de... Eğer ki Rabbimin rahmeti beni çepeçevre kuşatmamış olmasa, ben de!...

Her şey onun rızasına ayarlanmalı... Biz, kıt aklımız, kısır tecrübemiz, ve ileriye görmeyen gözlerimizle, geleceği bilmemenin mazur görülebilen bilgisizliği ile, belki olayları bütünlük içinde değerlendirmeyebiliriz de, olan bir kısım olayları güzel, bir kısmını da çirkin görebiliriz. Oysa Allah ikaz ediyor:

“Olur ki, siz birşeyi seversiniz; ama o, sizin hakkınızda bir fenalıktır. Allah bilir, siz bilmezsiniz.”³³

Evet, bu gerçeği büyük arif İbrahim Hakkı Hazretleri ne güzel dillendirir “Tefvizname” isimli o muazzam şiirinde:

Hak şerleri hayreyler
Zannetme ki gayreyler
Ârif onu seyreyler
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Sen hakk'a tevekkül kıl
Tefviz et ve rahat bul
Sabreyle ve razı ol
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Kalbin ona berk eyle
Tedbirini terk eyle
Takdirini derk eyle
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Allah'tan Rızı Olmak

Madem ki her şey Allah'tandır, yegane ölçen, biçen, takdir edip yaratan O'dur, hem rahman ve rahimdir, daima kulunun hayrını ister, şerre rızası yoktur; öyleyse, faydalı veya zararlı, O'ndan gelen her şeyi hüsn-ü kabul ile karşılamalı, rıza ve hoşnutluk ile kabullenmeliyiz.

Aklımız şu kadarcığına yetmeli değil mi?

Deme şu niçin şöyle
Yerincedir ol öyle
Bak sonuna sabreyle
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Sen adli zulüm sanma
Teslim ol oda yanma

Sabret sakın usanma
Mevlâ görelim neyler
Neylese güzel eyler

İnsan gaflete düşese emelle, imrenmekle, ummakla, beklemekle ömür tüketiyor. Zengin, “fakir olsaydım da halime sabretseydim, büyük ecir alırdım” diyor. Sanki kendisinin ecir alma imkanı yokmuş gibi. Fakir de “zengin olsaydım yedirir içirir, hayır hasenat yapardım, ecir alırdım” diyor. Sanki kendisinin ecir alma imkanı yoktur. Sağlam, hastanın sevabına göz dikmiş, hasta, sıhhatiyle kazanacağını hayır hasenatai. Kimi Ramazan’ı bekler tövbe için, kimi Arafat’ı. Kimi “Kırkını bulsam” diyor, kimi “emekli olsam” diyor istikamet üzere yaşamak için. Cahil alime, alim arife imrenir. Bu ne dünya kadeşim böyle! Ömür bitiyor, insan hala “yarın yaparım” diyor. “Yok şöyle olsaydı, yok böyle olsaydı” diyor. Hepsi de beynamaz özrü. Gerçeği Sevgili Peygamberimiz (sav) söylemişlerdir: “hekel müsevvifün.” Yani “ceğim, çağım diyenler helak oldular.”

Bırak ey nefsim, bırak be biraderim imrenmeyi, beklemeyi!.. Senin bu halini yaratan Allah’tır... Seni bu halinle imtihan ediyor, hadi başarsana!.. Allah akıl vermiş, hadi kullansana!..

Hadi hadi, haline razı ol, Allah’ı gücendirme ve ne yapacaksan yap, zira pilin bitiyor.

Künhüne Varmak

“Bize hayırlı, faydalı gelenler neyse de, ya şerli ve zararlı olanları nasıl rıza ile karşılayabiliriz? Bu biraz zorlama, biraz yapmacık olmaz mı?” diye soruyorsun. Hayır! Sen biraz ince düşün, olayların

kühünü kavra, hayır nedir şer nedir iyi değerlendir, acele etme, sonunu seyreyle hele. O yüzden büyük veli ne güzel diyor:

Hep işleri faiktir
Birbirine layıktır
Neylese muvafıktır
Mevlâ görelim neyleyler
Neylese güzel eyler

Senin karşında kim var ey insan? Senin yaratanın, bakıp besleyenin, her an görüp gözetenin, koruyup kollayanın, hayat bahşedenin, can verenin kimdir? O Ulu Allah sana kulum demiş ve bütün ihtiyaçlarına kefil olmuş, rızkına kefil olmuş, eceline kadar canına kefil olmuş, sen bunu nasıl görmezsin de gelecekten korkar, kaygı çekersin? Kefaletine inanmaman Rabbini gücendirmez mi? Onu yok saymak mıdır bu kaygılar, endişeler, yoksa aciz sanmaktan mıdır? Bu duygu ve düşünceler küfür olmaz mı?

Bil kâdîy-ı hâcâtı
Kıl o'na münâcatı
Terk eyle murâdâtı
Mevlâ görelim neyleyler
Neylese güzel eyler

Bir işi murâd etme
Olduysa inâd etme
Haktandır o reddetme

Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Hakk'ın olacak işler
Boştur gam-u teşvişler
O hikmetini işler
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

İmtihanın Sırrı

İbadet için yaratılmışız ya, işte bu bir imtihandır. Bir sınavdır bu Allah'a boyun eğip eğmemekliğimiz. Hayat, bunun için, dünya bunun içindir. İşte öncelikle bileceğimiz şey, bu dünyanın bir imtihan alanı olduğudur. O yüzden zevkleri, lezzetleri, şehvetleri, sevinçleri sınırlı, çerçeveli ve kıttırlar. O yüzden, imtihanı başaranların esas mükafatları, yani zevkleri, lezzetleri, sevinçleri ahirettedir.

İşte bu sebeble, bize zararlı, acılı, şerli gelen işlere, bela ve musibetlere, felaketlere, “Rahmeti gazabını geçmiş Rabbimden geliyor” diyerek sabretmek, hatta hamdetmek ve rıza ile karşılamakla suretiyle, belki şartıyla, çok kıymetli bir ibadet yapmış olacağız. Zira bu davranış da bir ibadettir. Bazıları buna “menfi ibadet” demişlerdir. Bela ve musibetlere sabırla katlanmak, sızlanıp şikayetlenmemek, mükafatını Allah Tealadan beklemek de bir ibadettir, kurbiyettir ve bu ibadetin, Allah'ın (azze ve celle) emir ve yasaklarını yerine getirerek yapılan ibadetten geri çok da geri kalır bir yanı yoktur.

Her dilde o'nun adı
Her canda o'nun yadı

Her kuladır imdadı
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Naçar kalacak yerde
Nagâh açar o perde
Derman eder ol derde
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Her kuluna her anda
Kâh kahr-u kâh ihsanda
Her anda o bir şanda
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Kâh mu'ti-u kâh mani'
Kâh darr-u kâh nafi'
Kâh hafız-u kâh rafi'
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Allah'a Dayan

Yerleri ve gökleri yaratan O! Dünyayı ve içindeki her şeyi yaratan, bakıp besleyen ve varlığını devam ettiren O! Kainatı kanunlar koyup idare eden O! Allah Teâlâ'nın ibadetinde seninle evreni ve eş-

yayı “iman kardeşi” eden ve aranızda sevgi, şekfat ve merhamet koyan O! Evreni evin gibi emniyetli ve sevimli klan O! Seyreyle cümbüşü ve coş onun aşkıyla, muhabbetiyle...

Kâh abdin eder ârif
Kâh eymen-ü kâh haif
Her kalbi o'dur sarif
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Kâh kalbini boş eyler
Kâh halkini hoş eyler
Kâh aşkına düş eyler
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Kâh sade-ü kâh rengîn
Kâh tab'ın eder sengîn
Kâh hirem-ü kâh gamgîn
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

İşte Mutluluk Budur

Böylece insanlar, bir nimet-i ilahi olarak, hayır olsun şer olsun, nimet olsun musibet olsun, sağlık olsun hastalık olsun, kâr olsun zarar olsun, maddî olsun manevî olsun... bütün her hal ve hareketlerini ibadete dönüştürme imkanına, sahiptirler. Bu ne büyük bir huzur

ve mutluluk verir insana, içinizde hissederek takdir edebiliyor musunuz? “Allah” deyip ağlayabiliyor musunuz? Bunu tefekkür derilerinizi ürpertiyor, burun kemiklerinizi sızlatıyor, kalbinizi foku fokur kaynatıyor mu? Bu imanın semeresidir işte. İmanın hediyesidir bu!

Her şey Allah Teâlâ'nın kudret elindedir ve o seni seven merhametli rabbin olarak senin için daima hayır dilemektedir. Şer gibi görünenler de eninde sonunda hayra dönüşmektedir. Bu ne büyük bir şefkat ve merhamet tecellisidir böyle?

Evet, “neylerse güzel eyler.” Böyle bir gönülde gam olur mu? Bu gönlün semtine stres basabilir mi? Bu gönlün keyfini bir hadise bozabilir mi? Aman Allah'ım, bu ne mutluluktur böyle!

Dilden gamı dûr eyle
Rabbinle huzur eyle
Tefviz-i umur eyle
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Gel hayrete dal bir yol
Kendin unut o'nu bul
Koy gafleti hazır ol
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Som İbadet

Bu ibadetten amaç açıktır ki, Allah'ın rızasını kazanmaktır. Bazıları ibadet ve tatlarını, cennete girmek ve oradaki nimetlerden istifade ederek ebediyen mutluluk içinde yaşamak için yaparlar. Eğer bu,

Allah tealanın kur'an-ı kerimde anlattığı cennet ve nimetlerini, hatta o cennete girmek için çalışıp çabalama emrini yerine getirmek için ise, ayıplamaz,. Belki, Allah'ın buyruğunu ifadan ötürü övülür.

Ancak sırf cennet arzusu ve cehennem korkusu ise ibadetten amaç, kuşkusuz bu, eksik bir amaçtır.

Bazılarıda bu dünyada, ibadetten aldıkları zevkle, Allah'a manen yaklaşmak, aralarındaki masiva perdelerini kaldırarak ilahi sırlara ermek ve gaybi hakikatları keşfetmek için ibadet ederler. Bu da bir eksik makam. Her iki makamında eksikliği, nefsi görmek ve ibadete itaat etmektir. Bunlar, ehlullah için hakikaten eksikliklerdir.

Bu yüzden İbrahim Hakkı Hazretleri yol gösterir:

Gel hayrete dal bir yol
Kendin unut O'nu bul
Koy gafleti hazır ol
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Allah'a Giden Yollar

Allah Teâlâ'nın marifet ve muhabbetine giden yollar mahlukatın nefesleri sayısınca çoktur. o yüzden yol ve yolcuların değişik ahvali bizim dünyamızda daima hoşgörü ile karşılanır. "Tek tipçi", "tek yolcu" değildir Müslüman. Değişikliği rahmete çevirmesini bilir o. Mahlukatin çeşitliliği kâr mı, zarar mı kendisine, azıcık düşünse bunu herkes bilir. O yüzden anlayışlı, kavrayışlı, müsamahakar, barışçı ve huzurlu olur Müslüman. Asıl olan iman esasları ve temel ilkelerdir. O korunduktan sonra teferruatın farklılığı zarar vermez insana. Hat-

ta fayda verir. Çünkü huylar, karakterler, azim ve iradeler farklıdır ve bundan ötürü farklı eylem ve söylemler, haller ve makamlar, zevkler ve coşkular, lituflar ve ikramlar, yardımlar ve kerametler başka başkadır, bundan dolayı olağan ve hoş karşılanır. Mezhep ve tarikatlerin çeşitliliği, alimlerin ve müşitlerin eğitim ve irşat usul ve tarzlarının çeşitliliği de zaten bu yüzden değil midir?

Bu sebepten ötürü anlatılan hallere ulaşmanın yolu yordamı da çok farklı olabilir. Ama o farklılıklar içinde çok da değişmeyen aynıların barındırılması mümkündür. Bu yüzden bizim aşkımız binbir köşelidir ve her köşesinde ayrı bir alem mevcuttur.

İşte İbrahim Hakkı Hazretleri de kendi yolunu çizmektedir:

Az ye, az uyu, az iç
Ten mezbelesinden geç
Dil gülşenine gel göç
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Bu nas ile yorulma
Nefsinle dahi kalma
Kalbinden ırak olma
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Geçmişle geri kalma
Müstakbele hem dalma
Hâl ile dahi olma

Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Her daim o'nu zikreyle
Zeyrekliği koy şöyle
Hayran-ı hak ol şöyle
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Her söyleyeni dinle
Ol söyleteni anla
Hoş eyle kabul canla
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Bil elsine-i halkı
Aklam-ı hak ey hakkı
Öğren edeb ve hulku
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Allah'tan Bil

Arifler, başta ifade edildiği gibi, her şeyi Allah'tan bir ihsan, bir nimet, bir bağış bildiklerinden, ibadet yapabilmeyi dahi O'nun rahmeti bilir ve hiçbir karşılık beklemezler. Yaptıkları ibadet ve taatları, nefislerinden bilmedikleri için, aslında onlar için yırca Allah'a şükür

gerektiğini engin bir tevazu, tefani, ve mahviyet içinde idraktadırlar. Hatta o ibadetlerin kabul veya değil, akıbetlerin de bilmediklerinden, asla onlara itimat etmezler. Allahta fani olan bir hakikat ehli Allah dostları, her hali ondan bilerek faili hakikiyi müşahe içinde vakitlerini müsbet ve menfi ibadetle geçirir, işlerini o'na ismarlar, ancak o'na itimat ve tevekkül ederler...

İş böyle olunca, insana düşen, her an Allah ile olma şuuruna ermek için çabalamak, onun yolunda sürekli mücadele etmektir. Yapılan iyi amelleri değil, yapılamayanları görmek, hataları, kusurları, noksanları itiraf ile Allah'a itlice etmektir. Zaten hakiki ibadet ehli insanlar, önelerindeki efendileri gibi "Ma abadnâke hakka ibadetike ya Ma'bud: Ey ibadet edilen!... Sana hakkıyla ibadet edemedik" diye inler dururlar.

İnsan, Allah korusun, bu hallerde Allah'a itimat ve ilticada olmazsa, nefse takılır kalırda, ucbun, fahrın, kibirin, gururun, riyanın, süm'anın, şanın, şöhretin azgın sularında kaybolur gider...

Her ibadet eden, amacını, ahvalini, iç alemini sık sık yoklamalı, kendisini ikaz ve irşad edecek Salih arkadaşlardan asla ayrılmamalıdır. Denildiği gibi dünya bir kerecik verilen bir fırsatın, çok da çabuk geçen çetin bir sınavın, kaygan ve tehlikeli bir alanıdır.

Kur'an okurken rastladığımız "Rabbim! Bir kere daha fırsat ver, bir kere daha dünyaya gönder." Gibi acı feryatlardan, daha yaşıyor-ken ibret almamız gerekmez mi?...

Evet, Allah (cc) ibadete müstehaktır. İbadet de zaten ancak o'na yapılır. O ibadette ne nefsin, nede halkın hiçbir hissesi olamaz. Hatta, demin izah edildiği gibi ahiret zevklerinin dahi amaçlanması, ebrarın dikkat ettiği hususlardandır. Bura da Râbia-i adeviyye'nin sözleri ve Yunus'un onu nazım haline getirmesi pek meşhur olduğundan, hatırlatır geçeriz.

İhlas ve Uyanıklık

İbadetin özü ihlastır. O da o ibadet ve tatlarda hiç kendilerini görmemek, bütün güç ve kuvvette ve harekette Cenab-ı Allah'ı müşahede etmektir.

İnsanın, Allah katındaki kıymetini taktir etmesi mümkündür demişler. Nasıl mı? Allah tealanın senin yanındaki kıymet ve ehemmiyetine bakarak. Bu, velilerden birisinin, “Ben, Allah'ın beni ne zaman zikrettiğini bilirim.” demesine benzer. O'na sormuşlar:

- Nasıl bilirsin?

- Ben O'nu zikrettiğinde, o da beni zikreder, demiş.

Öyle ya, ayette: “Siz beni zikredin, ben de sizi zikredeyim” buyurulmuyor mu?...

Ey ibadet ehli!... Allah (azze ve celle) seni seviyor. Nereden mi biliyoruz?... Sevmeseydi, seni ibadet etmeye layık etmezdi. O'na ibadet edebilmek, madem onun güç kuvvet ve idaresiyle, istemesiyle oluyor, madem o seni hoşnut olduğu ibadete muvaffak kılıyor, madem sana kapılarını açıyor ve huzuruna kabul buyuruyor, daha ne mükafat bekler, daha bundan büyük hangi bahtiyarlığı istersin?... Şu kalbindeki sevince, huzura, nura, keşfe, tecellilere... bak. Bunlar, istemeden gelen kerametler.

Ya mükafat yurdunda nasıl olacak bir düşünsene! Evet, Kulluk ne güzel! Karşılık beklemeden pazarlıksız kulluk ne güzel! Layık olana, sırf O'nun için kulluk ne güzel! Ömür hep böyle geçse ne güzel olurdu!

Bunun için dikkatli yaşamak mecburiyetindeyiz. Söze ve gönül diline kulak vererek; hareket, tavır, jest ve mimiklere dikkay kesilerek; surati, çehreyi, simayı anlamlandırarak; işarete, remze veya sükûta

nüfuz ederek öğrenmeye, anlamaya, kavramaya çalışmalıyız. Bu yolda çoğu zaman dil dudak deprenmeden konuşup anlaşır insanlar. Hele de gönülden gönüle sessiz sedasız yapılan “kalp sohbetleri” tadına doyum olmaz bam başka güzelliklerdir. Tıpkı cennet nimetleri gibi, madde yok, ama için dışın manadan zevkle titremektedir.

Her sözde nasihat var
Her nesnede zînet var
Her işte ganimet var
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Hep remz-ü işaretir
Hep gamz-ü beşarettir
Hep ayn-ı inayettir
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Hâl böyle olunca insan bu kainata bu kanunları koyarak insanı mesut ve bahtiyar edecek her işi karşısında ister istemez Allah Teâlâ için şöyle söylemektedir insan:

Vallahi güzel etmiş
Billahi güzel etmiş
Tallahi güzel etmiş
Allah görelim netmiş
Netmişse güzel etmiş.

GÖNÜLE ZİKİR GEREK

Her dem O'nu zikreyle,

Zîreklîği koy şöyle,

Hayrân-ı Hak ol, söyle,

Mevlâ görelim neyle,

Neylerse, güzel eyler...

Her Şey Allah'ı Zikrediyor

Bakkal Çıngılı Mehmet Abimiz sadece Kahramanmaraşımızın değil, Medine-i Münevvere'deki mücavirliği ve Mescid-i Nebevî'deki çok oturuşu ve ibadetiyle de hac ve umreye giden çok vatandaşlarımızın bildiği Allah dostu bir veli kişi idi. Onun velayetine hali gibi büyüklerin şahadetiyle de itimadımız tamdı.

Medine'ye hicret etmeden önceki yıllarında çok sık buluşur sohbet ederdik. Biz tanımadan çok önceleri Medine'ye gitmiş, ama anasının dualarıyla tekrar dönderilmişti. Medine aşığydı. "Anamın öldüğü gün giderim" derdi hasretle, özlemle Medine-i Münevvere anıldıkça. Nitekim öyle de oldu.

Hicret sonrasında da her yaz üç dört ay şehrimize gelir, kaldığı sürece sohbet kazanlarımızı kaynatır, gönüllerimizi fıkırdatır idik.

Çok sırrına sahip, özel halini açmada berk birisiydi muhterem abimiz. Bazen anlattığı konuya münasip düşen hallerinden bahse-derdi. Onu da sıkı sıkı tembih ederek. Allah bilir ya, biz de sırrını saklardık.

Yine bir gün "her şey hamd ile onu tesbih eder" ayeti üzerinde sohbet ediyorduk. Bir ara farklı bir şeyler söylemeye başladı. Öyle bir üslubu vardı. Çok önemli, olağanüstü hal ve olayları sıradanmış gibi anlattığından konuyu kaçırınlar, sonradan ayıkanlar olurdu. O yüzden fakir de huzurla dikkat kesilerek dinliyordum:

“İlk defa Antep’te oldu. Dükkana mal almak için gitmiştim. Derdim “ahfa” veya “nefis”te idi. (Tereddüt bana ait olsun.) Önümden bir araba gidiyordu. Ayakları asfalta her vuruşta nal sesi değil, “Allah, Allah, Allah” sesi geliyordu. Baktım, etraftan kulağıma gelen her ses “Allah” diye geliyordu. Her şey Allah’ı zikrediyordu yani.”

“Çocuklara söylüyorum, “şu musluğu iyi kapatın” diye. Çünkü musluktan damlayan her su “Allah” diyor düşerken. Oysa bu ses, kalbinden gelen sesi karıştırıyor, beni meşgul ediyor. Kalkıyor ve iyice kapatıyorum.”

Hocamdan Dinledim

Adını veremeyeceğim. Çünkü bir defa acemilik ettim, sırrı fâş ile suçlanarak ikaz yedim. Hocamdan ilim yoluyla çok istifade eden birisiyle onu ziyarete gittik. Yatsıdan sonra az sohbet ettik. Derken hocam “elektirikleri söndür” dedi. Karanlıkta gözlerimiz yumulu üç kişi diz dize verdik, zikrediyorduk. Birden hocamdan tarafta kuvvetli bir nur, bir ışık zuhur etti. Ama geçip gitmedi. İyi biliyorum, elektiriği ben kapadım. Perdeler çekili. Bir araba farı olsa birkaç saniyede geçer gider. Geçmeyince bir vesvese ile gözlerimi hafif açtım. Karanlıkta zikrediyoruz. Gözlerimi tekrar kapayınca o nur tekrar odamızı aydınlattı. Ben kendimi levmederek daha bir aşkla zikre yöneldim...

İki ziyaretçi evimize dönerken yolda yaya yürüyoruz. Ben yaşadıklarımı aynen yanımdaki de yaşamıştır inancıyla,

- Neydi o nur öyle hocam yahu? dedim.
- Ne nuru?
- Odadaki nur?
- Ben bir şey görmedim, sen neden bahsediyorsun?

- Yok bir şey hocam!
- Var var, hadi anlat bakalım.
- Kusura bakma hocam, ben sen de gördün diye söyledim ama...

Ben kendisine anlattığım gibi, o da hocamıza anlatmış. Birgün ziyaretimizde hocam bana döndü ve

- Sırrımızı saklaman gerek, dedi.

Bir kerre daha yaramazlık yapmış çocuk gibi mahcup olmuş, utanmıştım.

Sağ oldukça ismini saklarım inşallah.

Yine o hocam anlatıyor:

- “Bir sesle uyandım. Birisi açıktan “Allah Allah” diye zikrediyordu. Etrafıma dikkatlice baktım, saat idi. Çeyrek saat Allah’ı zikretti ve sonra “tik tak”a dönüşüp devam etti.”

Bir arkadaşımın duymuştu: “İtikafta hocamız birden yanımıza geldi ve “koklayın” dedi. Bambaşka bir koku! “Siz de faydalanasınız istedim” dedi ve hücrelerine geri döndü..”

Uzun Ahmet Anlattı

Bizim komşu köyümüz Kesmeltepe’den (Şimdi Kale kasabasının bir mahallesi oldu) Uzun Ahmet Emmiyi tanıdım. Uzun boylu, zayıf bedenli, heybetli biriydi. Eski kıyafeti terk etmemişti: Uzun bir fistan, güzel bir sakal, sıradan bir sarık takardı. Bazen dedemin yanına gelirdi. Aman Allahım, nasıl sevişirlerdi öyle, nasıl ağırlamaya çalışır, nasıl nazik olurlardı o köy yerlerinde birbirlerine karşı. Nasıl birbirlerinin gözlerine bakar muhabbetle, nasıl tebessümlerle iltifat ederlerdi birbirlerine öyle candan...

Bir gün emmimle onun ziyaretine gittik dedemin vefatından sonra. Bizi de dedem gibi karşıladı. Öylesine sevinmişti. Anlattıkları arasında şunu unutmamışım:

“Bir gün bize Kadırlı’den bir misafir geldi. Yatak serdik, yattı. Gece bir sesle uyandık. Hanıma

-Ne oluyor? Dedim.

-Bilmiyorum. Dedi.

Sese doğru gittik. Misafirin yattığı yerden geliyordu. Oturduk dinledik. Misafir uyuyordu ama, kalbinden “ALLAH, ALLAH” diye sesler geliyordu.”

Rahmetli bunu anlatırken gözleri yaşarmıştı ve sanki onun vücudu da ALLAH ALLAH diyordu.

Dalga Dalga Gül Kokusu

Bir hac sonrasında Medine-i Münevver’de idik. Bir mübarek zat bizi evine davet etmişti. Mescid-i Nebî’den çıkarken bir gül kokusu geldi dalga dalga. O zat döndü, Sevgili Peygamberimizin (sav) kabri şerifine doğru baktı ve “siz de duydunuz mu kokuyu?” dedi. Duymuş ve çok duyulanmıştık. Hatta fakir sağıma soluma bakmışım, bir koku sü-rünmüş geçen var mı diye. Yoktu.

Zikreden Çakıllar

Peygamberimiz yerden bir avuç çakıl aldı. Çakıllar avucunda zikrediyorlardı. Sonra o çakılları Hz. Ebu Bekir ve Ömer’in de ellerine koydu. Hala zikrediyorlardı. Herkes de duyuyordu bunu. Sonra diğer avuçlara geçince sustular. Yani hakiki hallerine dönerek zikre devam ettiler.

Beş duyu organlarımızın kapasitesi bu kadar değildir aslında. Algılamaya istidat kazananlar, bir başka deyişle keşfi açılanlar, bambaşka gerçeklerle karşılaşılıyor ve her şeyin Allah'ı zikrettiğini görüyor, duyuyor, kokluyorlar. Böylece her şey, onları Allah'a götüren bir "ayet" oluyor!

Kur'an'ın birçok ayetinde, ancak canlılardan, hem de şüurlularından beklenen bir ibadet biçimi olarak tesbih ve zikri, cansız varlıkların da sürekli yapar olduğu belirtilmiştir. Bu ayetlerden bazıları şunlardır:

"Göklerde ve yerde bulunan her şey Allah'ı tesbih etmiştir. O, Aziz'dir, Hakîm'dir."³⁴

"Yedi gök, arz ve bunların içinde bulunanlar, O'nu tesbih ederler. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiç bir şey yoktur, ama siz onların tesbihlerini anlamazsınız. O, Halîm'dir, çok bağışlayandır."³⁵

Asıl zenginlik budur işte!

Ey imrenenler, sizde Allah'ı hamd ile tesbih ediniz, çokça zikrediniz.

Bu zikir, semadan yağın yağmurun yerde yeşillik bitirmesi gibi, kaptı "muhabbetullah" bitirir, Allah Teâlâ'nın sevgisine mazhar eder.

Fakat keramet için değil, karşılık almak için değil, Allah Teâlâ'yı çok sevdiğiniz için O'nu çok çok zikrediniz. Hakkı olduğu için, layık olduğu için, muhtaç olduğunuz için zikrediniz.

Ola ki siz de kainatın zikrine dem tutarak gidirsiniz. Yani oturur, kainatla beraber Allah Teâlâ'yı zikredersiniz.

34 Hadid, 57/1.

35 İsrâ, 17/44.

Bediuzzaman'ın Teklifi

Bediüzzaman Said Nursî hazretleri (ks), keşfi açılmamış mü'minlere zevkle zikretmeleri için hayallerini çalıştırmayı tavsiye eder. Der ki; “bir insan ‘la ilahe illallah’ zikir kelimesini diline vird ettiği zaman, zamanı bir zikir halkası tahayyül etmekle, o halkanın sağ tarafı olan mazi cihetinde enbiyanın, sol tarafı olan istikbal cihetinde de evliyanın oturup cemaatle zikrettiklerini, ve kendisi de o büyük cemaat içinde bulunarak şu kubbe-i binayı dolduran yüksek, ilahi ve tatlı sadalarına iştirak ettiğini tahayyül etsin. Hayal gücü daha keskin olanlarda kainat mescidinde bütün masnuatın teşkil ettikleri zikir halkalarına girsin, şu fezayı velvelendiren o sedaları dinlesin.

Maksat Huzurda Olmak

Zikirde gaye mezkur ile olmaktır. Yani zikredenle... eğer dilin zikirde, ama gönlün başka başka yerlerde ise, olmadı. Boşa kürek çekiyorsun. Makamda olduğunu unutma, huzuru bozma ve öylece zikret!

Bir de şu var; yaptığın iş sana huzur veriyorsa, gönlün Allah'a yönelmişse o işle, devam et, o da bir zikirdir. İster sohbet olsun bu iş, ister ilim olsun, isterse bir hizmet... Zikri bıraktım diye üzülme. Hani biliyorsun, zikirde maksat, mezkur ile beraber olmaktır. Mezkur, yani zikredilenle, yani ALLAH ile!..

Sana düşen bu huzuru korumaktır. Huzura mani olan her huzustan kaçınarak onu korumak. Korumak, bazen kazanmaktan da zordur!.. öyleyse ey nefsim, o işlerin kıymetini bil ve edebini gözet!

Zikrullah'ın Tadı

Reşahat'ın muharriri Şeyh Sâfi, Şeyhinin sohbetine sık sık devam eder ve kendisinden Şeyh Hadim hakkında menkıbeler dinlerdi.

Şeyhinden bir söz :

- Bir kısım insan vardır ki, Allah'ın zikrinden kalblerinde kasvet belirir. Zira zikir yaparken, edebine uymadan yapar, ona saygı göstermeden gaflet ve nefsanîyetle yaparlar.

Şeyhinden bir söz daha:

- Zikir mertebelerinin nihayetinde erişilen zevk ve huzur mümkündür ki, bu mertebeler aşılmadan, başlangıçta da zuhur etsin. Fakat böyle bir zevk ve huzurun devamı ve bekası olamaz. Tabiat değişikliğiyle o da değişir ve silinip gider. Zikir mertebelerinden sonra gelen zevk ve huzur ise insanda bizzat tabiat olacağı için devamlı ve bekâlı olur.

İşte bu yüzden bazı büyükler “yolumuzun başı sonunda, sonu da başındadır” demişlerdir. Ancak başta verilenler, sonda verilenlerin geçici bir göstergesidir. Maksat kulluktaki zevki gösterip gayrete getirmektir. Sonra bu kaybedilince birçoqları ağlar sızlar ve “eskiden halimiz ne güzeldi, maalesef koruyamadık” diye inlerler. Elbette kazanmak kadar, belki daha da fazla korumak önemlidir, ama bu, ağız tatlılandırır geçici bir haldir. Bunu bilmek de insanı ye’sten kurtarır.

Şeyhlerden biri demiştir ki:

- Müride gelen hâlin dürüstlüğü üzerinde tek işaret, kalbte bir fena ve yokluk keyfiyetinin doğması ve bu keyfiyete bağlı olarak farzların yerine getirilmesindeki güçlüğü kalkmasıdır. O keyfiyetle insana öyle bir hal gelir ki, mürid için şeriat ölçülerinden güzel bir şey olamaz ve emirler kuş gibi bir hafiflikle yerine getirilir.

Zikrullah'ı Tanıyalım

Sözlükte zikir, bir şeyi unutmamak için hatırdâ tutmak, unutulursa hatırlamak, telaffuz etmek, söylemek, bir şeye devam etmek, korumak vb. anlamlara gelir.³⁶

Dinde zikir, mü'minin sesli veya sessiz, toplu veya tek başına Allah'ı severek ve sayarak, O'nun zat ismini veya başka isim ve sıfatlarını, kelime-i tevhidi veya başka cümleleri tekrar ederek anması, unutmaması, kalp ve dille bazı mübarek lafızları usulüne uygun olarak tekrar etmesidir. Maksat manevi olarak Allah ile olmaktır.

Kur'an'da zikir kelimesi, türevleri birlikte 256 yerde geçmektedir.³⁷ Bu da ona verilen değer ve önemi ifade etmektedir.

Zikir başlıca şu anlamlarda kullanılmaktadır: Kur'an, Cuma namazı, ilim, dil ile anmak, vb.³⁸ hadis-i şeriflerde de zikir üstünde önemle durulmuştur.³⁹

Sahabenin hayatı da göz önüne getirilirse,⁴⁰ zikrin İslâm dînî içinde ve dindar bir yaşamda ne kadar önemli olduğu kendiliğinden ortaya çıkar. Evliya ve ülemanın hayatlarını yazan tabakat ve teracim kitapları da, doğrusu bu ehemmiyetin açık şahitleridir.

36 Rağıb, *Müfredat*, Zikir maddesi, I, 259. Tehanevi, daha bir çok anlamlar zikretmişse de onlar, lügat değil de mana açısından olduğundan sarf-ı nazar ettik. Bkz. *Keşşaf*, I, 512.

37 Y. Nuri Öztürk, *Kuşadalı İbrahim Halveti*, s. 101; Muhammet Fuat Abdül bkz, *Mu'cemu'l Müfehres lielfazi'l Kur'an*, s. 270-275; H.Kamil Yılmaz, *İslâm Tasavvufu*, s. 510.

38 Tehanevi, *Keşşaf*, I, 512; Abdulkadir İsa, *Hakaik ani't Tasavvuf*, s. 132; Y.N.Öztürk, *Kur'an-ı Kerim ve Sünnete Göre Tasavvuf*, s. 244 -246.

39 Mesela Ali Muttaki el-Hindi, *Kenzu'l Ummal'ın* 1. cildinde zikir için 413 ile 487. sahifeler arasında 391 hadis, selevat için ise 488 ila 510. sayfalar arasında 118 hadis yazmıştır.

40 Kandehlevi, *Hayatu's Sahabe*, IV, 1626 vd.

İbadetler İçinde Zikrin Yeri

İslâm'da ibadetlerin en yücelerinden sayılan zikrin fazilette yeri hakkında ihtilaflar vardır. Gazali onu, Kur'an'dan sonra en büyük ibadet olarak kabul eder.⁴¹ Şah Velîyyullah Dehlevî, zikir ve tefekkürü nâfile namazdan üstün görür ve onları sadece ruhları ulvîleşmiş insanlardan bekler.⁴² Ahmet Fetullah El-Câmî: "Namaz hariç zikirden daha faziletli bir şey yoktur. Olsaydı size söylerdim" diyor.⁴³ Mahir İz "En büyük ve etemm-i zikir namazdır. İnsan bütün varlığıyla Kur'an ile, selavat ile, dua ile bir arada namaz içinde Hakk'ı zikretmiş olur." der.⁴⁴ Said Havva da, zikrin önemini şöyle belirtir: "Yüce Allah namaz için: "Beni anmak (zikir) için namaz kıl."⁴⁵ buyurmaktadır. Ayrıca oruç ibadetinden bahsederken: "Size doğru yolu gösterdiğinden dolayı Allah'ı tesbih etmenizi ister."⁴⁶ der. Hacc ibadetinden bahsederken: "Sayılı günlerde Allah'ın ismini ansınlar."⁴⁷ buyurur. Şeytanı taşlamadan bahsederken de: "Sayılı günlerde Allah'ı zikredin."⁴⁸ buyurmaktadır.

Böylece görüyoruz ki ibadetler ya zikirdir, ya zikrin yerine getirilmesi, yahut zikre ulaşmamıza yardımcıdırlar... Allah'ın dininde zikrin önemini işte buradan anlıyoruz.⁴⁹

Zikir, dînin özüdür. Her ibadetin bir vakti ve şekli vardır. Ama zikre gelince farz veya mendup her vakitte ve her şekilde, yani Kur'an

41 Gazali, *İhya*, I, 843.

42 Şah Velîyyullah Dehlevî, *Huccetullahi'l Baliğ*, I, 152. Nakleden; Yaşar Nuri Öztürk, age, s. 101.

43 Ahmet Fetullah el-Cami, *Ed-Dürerü'l Behiyye*, s. 51.

44 Mahir İz, *Tasavvuf*, s. 107.

45 Taha 14.

46 Bakara 185.

47 Hac 28.

48 Bakara 203.

49 Ruh Terbiyemiz, s. 462-463

ifadesiyle “Ayakta, otururken, yatarken”⁵⁰ gizli veya açık, dille veya kalple, yalnız veya cemaatle, her an ve mekanda, her hâlükârda zikir mümkündür, belkide memurdur. Kalp ancak onunla yatıştır, kul Allah’a ancak onunla vasıl olabilir.

Peygamberimizin Zikri Övmesi

Az önce “hadis-i şeriflerde zikir üstünde önemle durulmuştur” demiştik. Biz bu konuyu “Aydınlanma Yolu Tasavvuf” kitabımızda geniş olarak yazmıştık. O bilgileri tekrar etmeyelim. Ancak insanı hayete düşüren şu iki rivayete bakalım.

Hz. Aişe anamızın diyor ki: “Peygamberimiz heladan çıkınca “Ğufraneke” derdi.”⁵¹

Bunun anlamı “senin mağfiretini isterim” demektir. Ama niçin? İhtiyaç gidermek ayıp ve kusur değildir ki? Şaşırdım ve okuduğum kitabın işaret edilen dipnotuna baktım; Mansur Ali Nasif orada diyor ki: “Bunun mânâsı, “Hela anında seni zikredemediğim için, istemeden geçen bu uzun gafletten dolayı mağfiretini istirham ederim.”⁵² Sübhanallah!

Yine Hz. Aişe annemiz şöyle diyor: “Peygamber (s.a.s.) (müsaide olan) her anında, Allah’ı zikrederdi.”⁵³

Sevgili Peygamberimizin Allah ile rabitası çok güçlü idi. “Benim gözlerim uyur, kalbim uyumaz” derdi. O, uykusunda bile gaflet edip Rabbından uzak kalmıyordu.

İkinci rivayet de şu idi: “Peygamberimiz (sav) buyurdular ki :

50 Ali İmran 191.

51 Mansur Ali Nasif, et-Tac, 1/94. Tirmizi, Ebu Davud, Nesei, İbn Mace, hasen senedle rivayet ediyorlar.

52 A.y.

53 Tac, V, 90, Tirmizi'den.

- Size, Rabbiniz katında amellerinizin en hayırlısı ile en temizini, derecelerinizi en çok yükselten, size altın ve gümüş infakından daha hayırlı, düşmanınızla karşılaşp da boyunlarınızı vurmanızdan ve onların da sizin boynunuzu vurmasından daha hayırlı olanını haber vereyim mi? Ahab-ı Kiram (r.a):

- Evet, ya Rasulallah! dediler. Peygamberimiz:

- Yüce Allah'ı zikretmektir, buyurdu.⁵⁴

Şu rivayet de, bunun bir tamamlayıcısı gibidir. Bir adam Peygamber (sav)e:

- Kıyamet gününde Allah nezdinde en üstün dereceli ibadet hangisidir? diye sordu. Peygamber (sav):

-Allah'ı çok çok zikreden erkeklerle kadınlar, buyurdu. Adam :

- Bunların derecesi Allah yolunda savaşılan gaziden de mi daha üstündür? deyince, Peygamberimiz:

- Eğer gazi, kafir ve müşriklerle kılıcı kırılıp kana bulanıncaya kadar vuruşsa, yine de Allah'ı zikredenlerin derecesi onlardan daha faziletlidir.⁵⁵

Zikir Neden Bu Kadar Kıymetlidir?

Bu rivayetleri derleyen Mansur Ali Nasıf, Muaz b. Cebel (ra.)'in "Allah'ın azabından, zikrullahtan daha kurtarıcı bir şey yoktur" sözünü aktardıktan sonra şöyle söylüyor:

"Bu hadislerle göre kuşkusuz zikir, her şeyden, hatta sadaka ve cihattan da daha faziletlidir. Bunlar, zikre teşvik içindir. Ancak zekat

54 Tac, 5/90, Tirmiziden.

55 Tac, ay.

gibi farz olan sadakalar daha faziletlidir; çünkü o dînin rûknüdür. Cihad da efdaldır, çünkü o da Allah rızası uğruna ruhu bezletmektir.”⁵⁶

Öyle yada böyle, elbette her ibadetin kendine göre bir nuru, bir özelliği ve erdiriciliği vardır. Ancak, kul ile Allah arasındaki bütün perdeleri kaldıracı ve tabiri hadisten alırsak sanki Allah'ı kul ile diz dize getirici ve konuşturucu yegane ibadet, zikrullahtır. Hadis'i Şerifte bu gerçek şöyle ifade ediliyor. “La ilahe İllallah” zikri ile Allah arasında ona erişinceye kadar perde yoktur.”⁵⁷ “Kulum beni zikredince ben onunla beraberim...”⁵⁸

Bütün bunlardan sonra şunu rahatlıkla söyleyebiliriz; Allah Teala'yı zikretmek, hiçbir yerde, hiçbir zaman Allah'ı hatırdan çıkarmamak, daima O'nu anmak, O'nu övmek, O'nu tesbih etmek, O'na ta'zim göstermek, korku ile ümit arası O'na yalvarmak, kitabını okumak, peygamberine salat ve selam getirmektir. Ne çoluk çocuğun, ne mal ve mülkün, ne alış ve verişin, O'nun zikrine engel olmasına izin vermemektir. İşte en büyük ibadet budur. Ve bunu başaranlar hakiki erlerdir, erenlerdir.

Zikir, münferid yapılabileceği gibi, cemaat hâlinde toplu olarak da yapılabilir. Müminler bu amaçla bir araya gelerek zikir meclisleri kurmalı, Kur'an okuyup tefsirini yapmalı, tevhit kelimesini veya diğer zikir kelimelerini içten ve ihlasla söylemeli, tevbe ve istiğfar ile dualar etmeli, selavat-ı şerifeler getirmelidirler. Böylece, ileride de görüleceği gibi, Allah'ın sevdiği, övdüğü, övündüğü kullar hâline gelirler.

56 Tac, 5/90-91.

57 Tirmizi, *Sünen*, 5/536 (3518)

58 Buhari, *Tevhid* 50; Müslim, *Zikir* 2 (2675); Tirmizi, *Davaat* 142 (3598)

İslâm alimleri zikrin anlamını bazen kendi özel anlamından alarak bütün ibadetlere teşmil etmişlerdir. Said b. Cübeyr der ki: “Allah’a itaat maksadıyla, Allah için bir iş yapan herkes Allah’ı zikrediyor demektir.”

Selef ulemasından bazıları, bu umumi hükmü hususileştirerek, zikri amellerin bir kısmına hasretmişlerdir. Bunlardan Ata şöyle demiştir: “Zikir meclisleri gerçekte helali yapma, haramdan kaçma yerleridir. Alışveriş, namaz kılma, oruç tutma, nikah, haccetme ve benzerleri gibi.”

Kurtubi şöyle demiştir: “Zikir meclisi, ilim öğrenme ve Allah’ı anma meclisidir. Allah’ın kelamının ve Rasulün sünnetinin anlatıldığı, selef-i sâlihîn ile önce geçen takva sahibi, yapmacılıktan, bid’attan, kötü maksad ve tamahtan uzak alimlerin haberlerinin bahsedildiği meclislerdir.”⁵⁹

Güzel Bir Yorum

Bu konuda Mahir İz’in ifadeleri bir hayli düşündürücüdür: “Zikre mülazemet, tefekkürle hakkı anmaktır. Yoksa bir fikre istinat etmeden, düşünmeden, ne yaptığını bilmeden “esma-i hüsnâ”yı çekmek, Kur’an’ın zikri tarif ettiği medlûle uygun düşmez.

Eviden çıkıp işine giden adam, karşısına çıkan canlı cansız neye baksa, ondaki varlığın haktan olduğunu düşünmesi zikirdir. Saksıdaki çiçeğe, uçan kelebeğe, vızıldayan arıya, rastladığı karınca yuvasına, uçuşan kuşlara, hülâsa yerde gökte ne görürse onu ibretle düşünüp hâlikin kudretini anması zikirdir.

Oduncu baltasını sallarken, demirci örse vururken, bahçıvan toprağı bellerken, şair şiirini, muharrir yazısını, müellif kitabını ya-

59 Seyyid Sabık, *Fıkhü’s Sünne*, 1/435.

zarken bileklerinde, kollarında, kafalarında mevcut kuvvetin ancak hakkın vergisi olduğunu hatırlamak zikirdir.

Karada dolaşanlar karadaki mahlukatı, vapurda, kayıkta gezenler, denizleri, okyanusları ve içindeki binbir yaratığı, uçakta gidenler gökyüzünün azamet ve dehşetini ve bilenler Kur'an'ı Kerimde bunlara ait ayetleri hatırlayıp hâlik-i kainatın kudretini, azametini düşünmeleri hep, ayrı ayrı birer zikirdir ki Kur'an-ı Kerim ile memur olduğumuz zikirler bunlardır. Zikre mülazametten maksad da budur. Yoksa işi gücü bırakıp bir köşeye çekilerek tesbih çekmenin sevap yerine sorumluluğu artıracağını bilmek zamanı artık gelmiş ve geçmektedir.

Evet sorumludur. Çünkü efdal-i ibadetin ne olduğunu ve hangi fiilin kendisi için ameli sâlih olacağını düşünüp öğrenmemiştir. Alimin, hakkın rızası için bilgisini yaymasını, parası olanın fazlasını, yine hakkın rızası için başkalarına dağıtması, bedeni güçlü olanın ona muhtaç olana ulaştırması ve kendisinde mevcut o kudretin Hak'kın bir lutfu olduğunu düşünerek hareket etmesi yine bir zikir dir. Zikri böyle etraflı anlamadan sofi huviyeti tahakkuk etmez.”⁶⁰

Bu sözler zikrin amacını da ifade ederler. Biz bir kere daha kısaca ifade edersek zikirden amaç, mezkur (zikredilen Allah Teâlâ) ile olmaktır. Allah'ı zikrettikçe o iman ve düşünce içinde derinleşip yoğunlaşarak O'na sevgi ve manevî yakınlık hissini duymaya çalışmaktır.⁶¹

Zikir Çeşitleri

Açık zikir kendileri tarafından ve Hoca Arif Hazretlerinin ölüm hastalıkları sırasında tatbik edilmiştir. Hoca Arif:

60 Mahir İz, *Tasavvuf*, s. 107.

61 Mehmet Demirci, *Dünden Bugüne Tarikatlar*, s. 44.

- Bu, bize işaret edilen vakittir! Demişlerdir.

Hoca Mahmud Hazretlerine soruyorlar:

- Açık zikri ne niyetle ediyorsunuz?

- Uyuyanlar uyansın, gafiller işitsin ve Hak yoluna, şeriat ve tarikat hedefine yönelsinler diye.

Bu cevabı beğenen Mevlânâ Hafüzzeddin :

- Niyetiniz dürüsttür ve bu hal size helâldir, karşılığını veriyor.

Açık zikre bir sınır çizmesi istenince Hoca Mahmud:

- Açık zikir o kimseye yaraşır ki, dili yalan ve gıybetten, boğazı haram ve şüpheden, gönlü riya ve eğlenceden ve sırrı Haktan gayrı şeylerle uğraşmadan mahfuz olsun, diyor.

Şeyh Rükneddin Alâüddevele Semnanî kendileriyle çağdaş. Aralarında mektuplaşmalar ve haberleşmeler cereyan etmiş. Bir gün Şeyh Rükneddin Hoca Hazretlerine bir derviş göndererek üç mesele hakkında sual soruyor:

Birincisi:

- Siz ve biz halka hizmette kusur etmemeye dikkat ederiz. Siz yedirip içirmekte fazla külfete girmezsiniz. Olanı verir, yedirir ve içirirsiniz. Bizse ikramda külfet gösteririz. Daima fazlasına bakar ve mübalâğaya kaçarız. Halbuki halk sizden razı ve bizden şikâyetçidir. Sebebi ne olabilir?

Cevap :

- Minnet karşılığı hizmet edenler çoktur. Hizmetini minnet bilenlerse azdır. Çalışınız ki, hizmetinizi minnet bilesiniz; o zaman şikâyetçiniz olmaz.

İkincisi:

- İşittik ki, sizin terbiyeniz Hızır'danmış.. Bu nasıl iştir?

Cevap :

- Allah'ın kulları arasında öyle âşıklar vardır ki, Hızır da onlara âşıktır.

Üçüncüsü:

- İştittik ki, siz gizli zikir yerine açık zikirle uğraşmaktasınız. Bu nasıl olur?

Cevap:

- Biz de işittik ki, siz, gizli zikirle meşgul imişsiniz. Madem-ki işittik, demek sizinki de gizli zikir değil. Gizli zikirden murat hiç bir şey bilinmemesi değil midir? Ha gizli zikirle meşhur olmuşsunuz, ha açık zikirle, ikisi de müsavi. Hattâ denilebilir ki, gizli zikirle meşhur olmak riyaya daha yakın bir iştir.

Açık zikir bahsinde bir din büyüğüne verdiği cevap :

- Ölmek üzere bir adama Tevhid Kelimesini yüksek sesle telkin etmeği emreden hadis bütün din âlimlerince malûmdur. Dervişlerin her nefesi son nefes sayılabileceğine göre bizim açık zikrimizde bu hikmeti aramak lâzımdır.

Yine bir din büyüğü ona soruyor:

- «Allah'ı çok çok zikrediniz!» emrinin belirttiği zikir, lisan zikri midir, gönül zikri mi?

Verdiği cevap:

- Başta olan dil, sonda olan gönül zikridir. Başta olan, tekellüf ve zahmetle canından sarfeder; fakat sonda olan, zikir gönlüne işlediği için bütün uzuvları ve zerreleriyle denizin hakikatine ve çok zikretmek sırrına erişmiştir. Böylesinin bir günlük kârı, başkalarının bir yıllık kazancına eşittir.⁶²

62 Reşahat Hacı Ali Ramiteni .

Havatır

Adana'da Odacı Mehmet Efendi diye maruf bir zatın ziyaretine gittik tanıyan dostlarıyla birlikte. İlerleyen yaşına rağmen dinç görünüyordu maşallah. Gözünde kalın dereceli bir gözlükle Kur'an-ı Kerim okuyordu biz vardığımızda. "Kur'an-ı Kerimi çok okuyanlar, bunaklık görmezler" dedi konuşması esnasında.

Sohbet "havatır"dan açıldı. Gönlü Allah ile olmaktan alıkoyan fikirlerden, düşüncelerden, zihnî dağınıklıktan yani. Kalbe gelen nefsanî ve şeytanî hitaplardan bahsedildi. Tasavvufun en derin yerlerinden bahisler açıldı.

Bir ara dedi ki: "gençler geliyor ve hallarından, havatırdan şikayet ediyorlar. Ben onlara şaşıyorum. Ben dört katın birden odacısıydım. Hepsinin hizmetine yetişirdim ama, kalbimi bir an olsun Allah Teâlâ'dan alıkoymazdım."

Sanırım buna benzer şeyler söyledi ve bizi çok şaşırttı. Çünkü bizler bu tür hallerin ancak kitaplarda olduğunu sanırdık. Yani kitaplar bir hedef koyar ve biz de ona yaklaşmaya çalışırız. Yoksa orada anlatılanlar bu gün olacak şeyler değil.

Demek öyle değilmiş!

Demek halen öyle erler varmış ve aramızda bizden habersiz yaşıyorlarmış...

Yoksa tabakat ve teracim kitaplarında örnekleri çok bunların. Ama artık biz bu örneği gördükten sonra o kitaplarda okunanları "eskilerin masalları" diyerek değil, "günümüzün gerçekleri" diye okumalıyız. Çünkü bugünün yaşayan erlerini bilmeyenler, "tamam, tasavvufun bütün güzel örnekleri eskiden yaşanmış bitmiş. Bu çağda yaşayarak bu çağa bakan, bu çağa fayda sunan birisini gördünüz

mü hiç? Getirin bir Cüneyd'i, bir Bayezid'i, Sırrı'yi, Nuri'yi, ellerini öpelim” diyorlar. Fakat onların burunlarının dibinde yaşamış ama kendileri maalesef görememiş, teniyamamış kimi mübarek insanlar için de yarın belki başka talihsizler de şöyle diyeceklerdir: “Getirin Eşad Erbilî, Mahmut Sami Ramazanoğlu, Mehmet Zahit Kotku, Ali Haydar Efendi, Said Nursî, Süleyman Hilmi gibi efendileri, ellerini öpelim.”

Ah nefis ah!..

Havâtırı Anlamak

Yine Nakşî büyüklerinden Ebu Said'e sordular :

- Nefyine çalışılan “havâtır”dan bir şeyin “nefsanî” mi, “şeytanî” mi olduğu nasıl anlaşılır?

Cevap verdi:

- Eğer o şey, nefyedildikten sonra yine aynı şekilde ve aynı kılıkta geri dönerse nefsanîdir. Zira aynı nokta üzerinde ayak diremek nefsin sıfatıdır. Nefs bir şeyi, muradına erinceye kadar ısrarla ister. Yok, eğer o nefyedilen şey, şekil ve kılık değiştirerek gelirse şeytanîdir. Çünkü şeytanın muradı iğvâdır ve o, muradına erinceye kadar kılıktan kılığa girmek âdetindedir.

Yine Ebu Said'e sordular :

- Tarikatten söz etmek kimin hakkıdır? Cevap verdi:

- O adamın hakkıdır ki, zahirini bütün yeryüzü halkına göstereler hiç bir ayıp, bânınım da bütün gökyüzü halkına açıklasalar hiç bir eksiklik bulunamaz. (a.y.)

Bu sözün açıklaması ve değerlendirilmesini “Arş Gölgesi” kitabımızda yazmıştık, haber verelim yeter.

Murakabe

Evliya-yı Kebîr Hazretleri, Buhara pazarında Sarraflar Mescidi denilen yerde kırk gün, kırk gece bir çile çıkarmışlar. Bu çile esnasında murakabeleri o kadar derin olmuş ki, gönüllerine tek bir yabancı his, havâtır düşmemiş.

Hoca Ubeydullah Hazretleri, Hoca Evliya'nın bu çilesini fevkalâde büyük görürler, beğenirler ve taaccüplerinden parmaklarını ısırırlardı. Derlerdi ki :

- «Hâcegân» yoluna girenler az zamanda öyle bir mertebeye erişirler ki duydukları her ses kulaklarına zikir gelir ve zikirden başka hiç bir şey işitmezler. Hoca Evliya'nın çilesini de, hatıra hiçbir şey gelmediği değil, gelenlerin kendi bătınına asla zahmet vermediği şeklinde anlamak lâzımdır. Bir ırmağın üzerindeki çerçöp nasıl suyun cereyanına engel olamazsa öyle.

Yine Hoca Ubeydullah Hazretleri anlatıyor :

- Şah-ı Nakşibend Hazretlerinin en ileri bağlılarından Alâeddin Attâr Hazretlerine sormuşlar:

- Sizin gönlünüz, ona hiç bir yabancı his düşmeyecek kıvamda mıdır?

Alâeddin Attâr cevap vermiş:

- Yok, yok, düştüğü olur; ama kalmaz, gider. «Havâtır»a kökünden mâni olmak imkânsızdır. Yirmi yıl nefyettiğim bu fikir, bunca emek ve gayretten sonra birdenbire yine zuhur etti, fakat karar kılamadı. «Havâtır»ı karşılamak zor iştir. Hattâ bazıları onlara hiç bir itibar gösterilmeyeceği kanaatindedir. Şu var ki, onların ruha yerleşmesine göz yummamak lâzımdır.⁶³

63 Reşahat, Evliyay-ı Kebir.

“El Kârda, Gönül Yâr'da”

Muhammed Pârisâ hazretleri hacca giderken, yolda bir şehirde sarraf dükkânına rastlamışlar. Dükkân sahibi genç, müşteri çok, alış veriş altın üzerinedir. Üç yönden dünyevî durumu gören Muhammed Pârisâ hazretleri dükkân sahibi gencin kalbine şöyle bir nazar edip bakmışlar. Keşfen, kalbinin Hakk ile meşgul olduğunu görünce memnun olup: “Maşaâllah el kârda, gönül yârda”, yani el işte, gönül Allah'ta diye Tahsin buyurmuşlar.

Bundan sonra Mekke'ye varıp Beytullah'ı tavaf ederken ak sakallı pîr-i fânî bir ihtiyarın Kabe'nin örtüsüne sarılıp ağlayarak duâ ettiğini ve gözyaşlarının orayı ıslattığını görmüş. Gıpta etmiş: “Keşke ben de böyle iltica edip, ağlayabilsem” demiş. Bundan sonra bir de ihtiyarın kalbine bakmış. Keşfen ne görse beğenirsiniz? İhtiyar o yaşında dünyalık istiyor ve onun için ağlıyor. Hazret buna çok üzölmüş.⁶⁴

Bu konuda Bahaddin Nakşibendi Hz.'leri şunu anlatır:

- Mina pazarında bir tacir gördüm; elli bin dinara yakın bir ticaret işi yaptı. Ama kalbi Allah'tan bir lahza olsun gaflete dalmadı.”⁶⁵

Allah (azze ve celle) öyleleri hakkında şöyle buyurur: “Öyle erler vardır ki, kendilerini ne ticaret ve ne de alış veriş, Allah'ın zikrinden alamaz.”⁶⁶

Kıssadan ilk hisse odur ki, biz her Allah Teâlâ ile beraberiz. Her an huzurdayız, makamdayız. O bize şahdamarımızdan, kalbimizden, aklımızdan, hatta canımızdan daha yakın. O bize bu kadar yakinken, biz kalben ona ne kadar uzağız, aman Allah'ım!

64 Muhammed b. Abdullah el-Hanî, Âdâb, Erkam y. İst. 1995. s.74

65 Mektubat, 1/128-131. Mektup no: 33.

66 Nur, 38

İmandan İhsana

İmanın en faziletlisi, nerede olursak olalım, Allah Teâlâ'nın her an bizimle olduğunu bilmemiz, ona göre davranmamız, yani onu görüyor gibi ona ibadet ve kulluk etmemizdir. Her ne kadar biz onu göremiyorsak da hiç şüphesiz o bizi hep görüyordur. Zaten buna böyle inanmamak küfürdür. Çünkü bu Allah Teâlâ'nın semi, basar gibi sıfatlarını inkar olur.

Demek bilmek başka, bilinçlenmek, şuurlanmak başkaymış.

Amellerin kıymeti de bu bilinçle yapılmasındadır hiç şüphesiz. Biri görüyor gibi yapıırken, biri oralı bile olmadan gaflet içinde yapılan iki amel, kemiyette bir olsalar dahi, keyfiyette ve haliyle sevap ve derece kazanmada bir olabilirler mi? Asla!

Ameller imanla bu kıvama gelince eşyanın da gerçek değeri meydana çıkar haliyle ve insan her şeye hakikatınca kıymet vermeye başlar. Dünya insanı Allah Teâlâ'dan alıkoyan her şeymiş ve onun sevgisi bütün günahların başı imiş. İki kıssa, iki insan örneği ile bize, gerçek değerini gösteriyor.

Efdal İman

Ben bu kıssalardan başka bir hususun üzerinde durmak istiyorum. O da şu; yukarıda da görüldüğü gibi bazılarının dışları insanlarla alış veriş yaparken, içleri Allah (azze ve celle) ile alış veriş yapmaktadır. Ama bunu bilen biliyor, fakat biz bilmiyoruz. Bu ne demek?

Demek ki bizim gözümüzle gördüğümüz çok şey yarım, eksiktir. Bunun üzerine kurulan hüküm de haliyle yarım ve eksik olacaktır. Öyleyse dünyadaki hangi hükmümüz hakikata tam olarak isabet etmektedir?

Aman Allah'ım!...

Öyleyse sağlam hüküm ancak Yüce Allah (azze ve celle) ın bildirdikleridir. Gerisi insana kalmıştır ve eksiktir.

Peygamber Efendimiz (Aleyhi's Salatu ve's Selam)ın elinde zikreden taşları sahabe duydu. Demek kulaklar her zaman duymadıkları bazı sesleri, keşif gibi bir sebeple, veya doktorun kulağına dayadığı aletiyle duyuyor. Doktor “nefes al” diyor. Saçmalamıyor herhalde. Kulağındaki aletle, ciğerden gelen sesleri duyuyor ve sağlam ya da hasta diye bir hükme varıyor. Demek bu kulakla duymadığımız çok şeyler var. Öyleyse duymayla ilgili “duydum veya duymadım” hükümleri, hatta bütün duyu organlarımızla algıladıklarımız hep bize göredir. İzafidir yani, görecedir, değişkendir.

Evet, bütün organlar da eğer böyleyse, ki öyledir, ey insan, sınırın neresi? Haddini nasıl bileceksin?

Evet, biz zahire göre hüküm vereceğiz amma, asla “hepsi işte bu kadar” demeyeceğiz.

İnsanları değerlendirirken ne kadar önemli değil mi?

Zikrin Adâb ve Erkânı

Müridin hayatı zikirdir. Yani Allah Teâlâ'yı sürekli anmak, asla unutmamaktır. Günün her anında, ayakta, oturarak veya yatarak her hal-ü kârda.

Fakat elbette asıl zikrin en güzel bir icra şekli, adab ve erkânı vardır. Bunu “zikrin öncesinde, esnasında ve zikir sonrasında uyması gereken âdâblar”

Bunları şöylece özetleyebiliriz:

Zikir öncesi âdâp şunlardır: Günahlardan, kusurlardan ve mâlâyâniden pişman olarak tevbe etmek, manen arınmak. Zikir için misvak kullanarak gusül veya abdest almak, temiz ve helal elbiseler giymek, güzel kokular sürünmek. Sükut ve sükunet ile oturmak, havâtırı def ederek dile ve kalbe yoğunlaşmak, zikre konsantre olmak. Zikre başlarken kalbiyle şeyhinin himmetini istemek, rabîta yapmak.

Zikir esnasındaki âdâba gelince; temiz bir yerde, mazereti yoksa elleri dizler üstüne koyarak ve kibleye yönelerek oturmak, mümkünse تنها, sessiz, karanlık veya loş bir yer seçmek. Dışa kapanıp içe açılmayı kolaylaştırmak için gözleri yummak. Aşk ve şevkle, sıdk ve ihlasla zikretmek, zikrederken, Allah'tan başka her ne varsa kalbinden sürüp çıkarmak, kalbe gelen hatıra ve düşünceleri atmak, sadece Allah'ı düşünerek ve zikrin mânâsına yoğunlaşarak zikretmek. Zikirden maksat, zikredilen Allah ile olmaktır. Değilse, arzu edilen tam gerçekleşmez. Şeyhi kendine zikir olarak neyi ve ne kadar telkin etmiş ise, onu yapmak, kendine göre bir tercih yapmamak.

Zikir sonrası âdâba gelince, sükunet ile hâlini koruyup zikir-den gelecek faydayı gözetmek. Tutabildiği kadar bir miktar nefesini tutmak. En fazla mikdarı yedi denilmiştir. Bunun amacı, basîretin nurlanması, perdelerin açılması, nefsin ve şeytanın havâtırının kesilmesidir.

Zikirten hemen sonra soğuk birşey içmemek. Çünkü zikir bir yanıklık, bir şevk ve heyecan, Allah'a karşı bir iştiyak hasil eder. Zikirten beklenen en büyük eser de budur. Zikirten sonra su içmek, bunu söndürür.⁶⁷

67 Muhammed b. Abdullah el-Hanî, age, s. 209-211.

GÖNÜLE GECE GEREK

Nâçâr kalacak yerde,
Nâgâh açar, ol perde,
Derman eder ol derde,
Mevlâ görelim neyler,
Neylerse, güzel eyler...

Dedem İmtihanı Geçmiş

Yine bir gün rahmetli dedemin sohbet mürşidi Darendeli Abdullah Efendinin ziyaretine gitmiştik amcam Yusuf Nar Efendiyle birlikte. Söz dedemin gece ibadetinden açıldı. Benim rahmetli ebemden öğrendiğime göre dedem akşam namazını kılınca yatarmış. Gecenin bir saati gelince kalkar, önce yatsıyı, sonra teheccüdü kılarmış. Namazdan sonra zikrullahı otururmuş. Bir hayli hafi/gizli zikirden sonra coşar, cehrî/sesli zikre başlarmış. İşte o zaman dayanamaz, feryadı basarmış. Yaptığı kusurları gözü önüne getirir de “el-eman Allah” demeye başladı mı artık kendini zaptedemez olurmuş. Sabaha bitmiş tükenmiş olarak girer, sabah namazından sonra yatarmış.

Sonra suyu içinde olan bahçesine gider, akşama kadar orada kalırmış. İşi bitince namaz, zikir ve tefekkürle vakit geçirirmiş. Ben bu gündüz halini bilirim tabi. Köyün içine ancak Cuma namazı için çıkardı. Geri kalan hayatı hep böyle tenhada inziva içinde geçirdi. Ben yanına vardığımda sevinir, elime Abdulkadir Geylanî'nin (k.s.) menkıbelerini anlatan kitabını tutuştururdu. O kitabı belki yüz kere okutmuştur. Her yanına gelene okutmuş. Onlar da “bak şimdi şöyle olacak” demesi karşısında, “sen zaten bunu biliyorsun, bize niye okutuyorsun?” diye zınarırlar imiş. Bana uzun uzun dert yanardı to-runlarından veya akraba gençlerinden...

Hem “en iyi sen okuyorsun” derdi bana. Ben de bundan memnun olur, onu üzmemek istemez, iştahla okurdum. Hatta kendimi sahnede rol yapan artist sayar, sanki Abdulkadir Geylanî (k.s.) olur, öyle canlı okurdum. O da ağlayarak, sallanarak, coşarak dinlerdi. Bu yüzden bir defa başıma geleni bir kitapta yazmıştım hatta. Şimdi tekrar etmeyelim. Okumamızbitince “bunu ben düzdüm” dediği sesli viridini çekerdi bir kaç kere hüznle: “el-eman Allah bir Allah, lâ ilâhe illallah”

Bundan sonrasını Muallim Abdullah Efendi anlatıyor: “Yine bir ramazanlık günüydü. Yaz mevsimi ve kendisi oruç. Bahçesinden incir üzüm toplamış, eşeğe yüklemiş, ta Hartlap’tan Maraşa getirmiş. Günün bir sıcak saatinde bu çıka geldi. Hemen kendisini oturttum. İncir üzümleri eş dost, hısım akraba, konu komşulara derken biz dağıttık. Ücretini verdik. Sevindi. Alkışın bini bir para...

Neyse, akşam oldu, iftar, namaz, teravih cami, cemaatten sonra eve gelir gelmez ben “sen yorgunsun, bu gece sohbeti bırakalım, sen hemen yat” dedim. “İyi olur efendi. Allah senden razı olsun” dedi.

Ben yukarı odama çekilirken içimden dedim ki, “acaba bu yorgunlukta bu gece teheccüde kalkabilecek mi?”

Baktım, saati gelince maşallah dip diri kalktı. Vazifelerini yaptı. Sahuru beraber yedik. Yarın da köyüne gitti. Hem helal rızık için gayretini, hem de gece ibadetini kaçırmamasını çok takdir ettim.”

Dedem imtihanını yüz akıyla vermiş. Ya biz evlatları, torunları? Allah’ım bizleri cennetinde buluştursun onlarla inşallah... Darendeli Abdullah Efendi, dedemi, ebemi, babamı çok özledim. İlle de kocaanamı! Çünkü ona çok ama çok acıyorum. Böyle böyle ölüm ve ahireti sever ve arar oluyoruz galiba. Bu da işin bir başka güzel tarafıdır değil mi?

Garip Bir Ziyaret

Rahmetli Muallim Abdullah Efendi de dedemi çok severdi. Dedemin vefatından sonra, Yusuf Emmimle bir gün yine ziyaretine gitmiştik. Söz dedemden açılınca emmime dedi ki:

-Rahmetlinin tövbesi sağlamdı. Teheccüd ve zikre düşküdü. Maneviyat yolunda iyi çalıştı, bol gayret etti, nefisle yaman mücahedesi oldu. Hani size anlattım ya, birgün Ramazanlıkta Hartlaptan eşeğe incir üzüm yüklemiş, öğleden sonra geldi. Biz hemen yükünü indirdik, kendini odaya alıp istirahatını sağlamaya çalışırken bir yandan da konu komşuya haber salarak yükünü sattık, bitirdik. İyi yorulmuştu tabii. Akşam oldu, iftar teravih derken, erkenden yattık.

Ben, ‘bakalım bu yorgunlukta bu gece de ibadete kalkabilecek mi?’ dedim, kalktı helal olsun.”

Sonra emmime dönerek dedi ki:

- Az bir günahı kalmıştı, onu da vefat hastalığında affettirdi. Bazen gelir, görüşürüz.

Emmim bu “Bazen gelir, görüşürüz” sözünden irkildi, sonra şaşkın şaşkın Hoca Efendi’ye baktı, sonra korku ile karışık bir hayretle sesitireyerek:

-Hocam, ağabeyimle karıştırdınız herhalde! Dedi.

O zaman rahmetli babam sağdı. Bazen gelen olsa olsa emmime göre herhalde abisi olurdu. Zira dedem ölmüştü; nerden ve nasıl gelecekti? Ölmüş bir adamla Hoca Efendi nasıl sohbet edebilirdi? Fakat az önce onun azıcık kalan günahının da vefat hastalığı vesilesiyle temizlendiği müjdesini veren de yine aynı Hoca Efendi değil miydi?

Ben de şaşkındım ama hocamın sırrına çok berk olmasına rağmen bize verdiği sırrından şaşkındım. Bir o kadar da manevi zevk

içinde mest olmuştum. Dedem için ne büyük bir müjde almıştık böyle hamdolsun. Bu yüzden ben de Hocama mihladım bakışlarımı.

Hocaefendi çok vakur, suyu ağır, gölgeli bir zattı aynı zamanda. Ama bize hep mütebessim dururdu. Fakat bu sefer işte o vakur halini almıştı, derin bir haz ve hayret içinde kalan fakire kısa bir bakış atarak emmime döndü ve:

-Abin Demir'le seni hiç karıştırır mıyım Yusuf Efeni? dedi.

İkimizde donmuş kalmıştık. Ben büyük bir sevinç ve sürür içindeydim. Manevî bir hal bürümüştü kalbimi. Başım göğsüme düşmüş, gözlerim buğulanmış, bakışlarım önümde serap gibi titreyen sergilerde dinleniyor. Meclise hakim olan öyle tatlı bir huzur ve sükut vardı ki, sanırım Hocamızın kalbinden taşan nurlu feyizler hepimizi kanatları arasına almış, müstesna bir an yaşatıyordu. Ben de kendimi o feyze teslim ederek doya doya hazzını çıkarıyordum.

Bunun üstüne sohbette çok kalamadık zaten. O manevî halin coşkun dalgaları üstümüzden kalkınca içimiz "izin zamanı" dedi ve biz izin alıp dışarı çıktık. Sanırık emmim hala olayın etkisinden çıkmamıştı. Narkozdan uyanır gibi kolumdan tuttu ve:

-Yahu ben ban oldum, ancak o kadar konuşabildim, sen niye sormadın dedenin nasıl geldiğini? dedi. Sübhanallah, hala o havayı yaşıyordu demek ki. Emmim de çok duygusal bir adamdır ve böyle duygusal bir akıma kapıldı mı onu çok yoğun yaşar. Hatta iç dinamikleriyle daha fazla yoğunlukta bir hal yaşamayı da başarır. Ama buradaki hali bana fazla garip geldi. Dedim ki:

- Bence sormaya gerek yoktu da ondan sormadım. Ama sen gerekli gördün ve sordun. Sorduğun şeyin cevabını da aldın. Dahasına ne hacet emmi?

Sanki nasıl geldiğini anlatsa anlayacakmışız gibi...

Bu işlerin maneviyat aleminde çok sıradan işler olduğunu daha sonra okuduklarımızla öğrendik çok şükür, ama elbette o gün ben de ilk defa karşılaştığım bir keramet ile çok şaşırılmış ve heyecanlanmıştım doğrusu. Boşa dememişler “leysel haberu kel ıyân” diye. Ya orda bir de rahmetli dedemle karşılaştaydık?!

Gecelerin Değeri

Gece az uyumak, gece yarısından sonra, özellikle de seher vaktinde uyanarak abdest almak, namaz kılmak, Kur’an okumak, Allah Teala’yı zikretmek, yani istiğfar, tehlil, tekbir, tahmid, tesbih, selavat, dua, niyaz, ve ilimle geceyi geçirmek, dünyada iken ahireti kazanmanın biricik yoludur. Çünkü gündüz dünya, gece ahiret kazanılır.

Seher ve hasseten seher vakti Allahü Teala’nın kullarına ikram ettiği en büyük lütuftur. Gece baştan sona manevî bir sofraya, bir ilahî ziyafettir. Bütün Allah dostlarının rahat yataklarını terk edip, gönüllerini Hak Teala’ya verdikleri, kudsi, ulvi zamanlardır. Gözyaşları ile namaz, niyaz, istiğfar, tefekkür, zikrullah ve tilavet-i Kur’an ile nefislerinden çıkıp Rabbu’l Âlemîne samîmiyetle iltica ettikleri demlerdir.

Gece seher vaktinde ilâhî feyz, ikram, sevgi, rıza, af, mağfiret, merhamet göklerden bem beyaz karlar gibi o anda ibadette olanların kalplerinde iner de iner. Bir başka tecelliler sarar, bürür ünsanı. Bütün mukaddesruhlar da melekler gibi iştirak ederler gece erine. Bunun için gece kılınan iki rekat namaz, farzlar hariç, gündüz kılınan bütün nafilâ namazlardan daha faziletlidir. O namazları azıcık tanıyalım mı?

Salatu’l-Leyl Ve Teheccüd

Gece farz olarak akşam ve yatsı namazının farzları vardır. Salat-ı vitir ve bu iki namaza takılı namazlar da “salatu’l-leyl” olarak isim-

lendirilir. Aslında yatsı namazından sonra uyumadan veya çok az bir miktar uyuduktan sonra kalkıp kılınacak nafile namaza “gece namazı/salatu’l-leyl” denir. Bir süre uyuduktan sora, gecenin yarısından imsak vaktine kadar olan sürede kalkıp kılınan namaza da “teheccüd” denilir.

Teheccüd namazı iki rekattan başlar. Oniki rekata kadar kılınır. Her iki rekatta bir selam verilmesi daha faziletlidir. Peygamber Efendimiz (sav)’in ifadesi ile “farz namazdan sonra en efdal namaz, gece namazıdır.”⁶⁸

Teheccüd namazının Resulullah (sav)’a farz oluşu⁶⁹ şu ayetlerle dayanır: “Ey Rasulüm! Gecenin bir bölümünde uyanıp, sırf sana mahsus fazla bir ibadet olmak üzere, Kur’anla gece namazı kıl. Rabbinin seni, Makam-ı Mahmud’a göndereceğini ümit edebilirsin.”⁷⁰ “Sabah akşam Rabbinin ismini zikret. Gecenin bir kısmında O’na secde et. Gecenin uzun bir bölümünde de O’nu tesbih et.”⁷¹

Takvaya eren kullar, şüphesiz ki seher vaktinde Allah’a istiğfar eden kullardır.⁷² Konu ile ilgili bazı ayetleri, bu bahsin sonuna doğru iktibas edeceğimiz “Kıyamu’l-Leyl/Gece Kalkışı” başlığı altında da göreceğimizden, burada bu kadarla yetiniyoruz.

Gece Kalkmayı Kolaylaştıranlar

Bu manevî ziyafetten faydalanmak isteyenler, gündüzleri haram yememek, günah işlemek gibi gereklerini yerine getirmeli, gece

68 Müslim, *Sıyam*, 202 (1163); Ebu Davut, *Savm*, 55 (2449); Tirmizi, *Salat*, 324, (438); Nesai, *Kıyamü’l Leyl*, 7 (3,207,208).

69 Hamdi Döndüren, *Delileriyle İslâm İlmihali*, s. 348.

70 İsra 79.

71 İnsan 25-26.

72 Al-i İmran 16-17, Konuyla ilgili birkaç ayette az sonra zikredilecektir.

geç vakitlere kadar keyfi oturmaları terkederek erken yatmalıdırlar. Gece ibadetinin kadrini bilen kişiler, ısrarla geceleri ihya etmeyi söylemekte, hatta emretmektedirler.

Geceyi abdest, namaz, dua, zikir, Kur'an okuma, ilim gibi ibadetlerle geçiren bir insanın elde ettiği kalbi nurlanma, hiç şüphesiz onun gündüzünü de aydınlatarak her türlü kötülöklere karşı bir kalın gibi onu koruma altına alacaktır.⁷³

Yaptığı güzel işler ve ibadetler ile gündüz hayatı da böyle mahfuz (korunmuş) geçen bir insan, hâliyle gece ibadetine daha rahat kalkacaktır. Böyle bir devr-i daim, onun her anını değerlendirmesine vesile olarak aziz ömrünü hayır ve bereketlerle dolduracaktır. Bu bahtiyar ve aydın insan, böyle bir ömürle ilâhî huzura çıkarak yüz akıyla Rabbine kavuştuğunda, kuşkusuz gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, akla hayale gelmeyen nimetlerle, ihsanlarla, ikramlarla müjdelenecek ve sevindirilecektir.

Hiç şüphesiz böyle bir niyet, irade ve azimle yatan, gece uyandırılır. Uyandırılmasa bile, niyeti sebebiyle kendisine uyanık olduğunda yaptığı amellerden kazandığı sevaplar aynen ihsan edilir. Gündüz olunca gece yapamadığı ibadetleri kaza eder gibi aynen yapması da güzel görölmüştür.⁷⁴

73 Suhreverdi, *Avarif*, s. 449.

74 Hz. Âişe (radiyallahu anhâ) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "(Mûtaad olarak) geceleyin namaz kılan bir kimse, uykunun galebe çalmasıyla (bir gece uyuyakalsa ve namazını kılamasa) Allah Teâlâ hazretleri onun namazının sevabını yine de yazar, onun uykusu (Allah'ın ona yaptığı bir ikram) bir sadaka olur." (İbrahim Canan, *Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yayınları: IX, 314-315.)

Ömer İbnü'l-Hattâb radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Bir kimse geceleri okuduğu zikir ve duasını okumadan veya tamamlayamadan uyur da, sonra onu sabah namazı ile öğle namazı arasında okursa, gece okumuş gibi sevap kazanır." (Müslim,

Bir Uyarı

Müslümanlar gece uykudan kalkarak seher vakitlerini ibadet ile uyanık geçirmeli, Allah'a içten gelerek, korku ve ümitle dopdolu olarak yalvarır yakarmalıdırlar.

Böyle yapan şuurlu Müslümanlar, bununla beraber kendilerini, gece sabahlara kadar uyuyanlardan üstün görmez, aksine “uyuyanlara kalem işlemez” diyerek, onları kendilerinden üstün tutarlar. Böylece gurur, kibir, enaniyet ve ucb, yani kendini beğenmişlikten kurtulmuş olurlar. Sonuçta onlar yaptıkları bu ibadetlerle övünmek şöyle dursun, bizzat bu ibadetleri de Allah'ın bir nimeti bilir, bu ve diğer nimetlerin şükründen aciz olduklarını itiraf eder, daha çok ibadet ve taate düşerler.

Rahman olan Allah'ın bu kullarını şu ayetler ne güzel ifade ederler: “Gecelerini Rablerine secde ederek ve kıyama durarak geçirirler ve şöyle dua ederler: “Rabbimiz! Cehennem azabını üzerimizden sav. Doğrusu onun azabı gelip geçici değil, devamlıdır. Orası cidden ne kötü bir yerleşme ve ikamet yeridir.”⁷⁵

Gecelerde Yar İle

Dr. İbrahim Es anlatıyor: “Muhterem Sami Efendi Hazretleri, bir keresinde, yanında Sadık dostu Musa Efendi, Alemdar ve Ömer Ağabeyle memleketine ziyarete gider. Orada Ahmed adlı bir talebesinin Namrun (veya Tekir) Yaylası'ndaki hanesinde misafir olur.

Ev ziyâretçilerle dolar taşar. Sohbetlerde, maneviyat ve irfan pırıltıları ile gönüller aydınlanır, tefekkürler yapılır, dualar edilir,

Müsâfirin, 142. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, *Tatavvu*, 19; Tirmizî, *Cum'a*, 56; Nesâî, *Kıyâmü'l-leyl*, 65; İbni Mâce, *İkâmet*, 177.)

namazlar kılınır. Ve bütün bir hareketli günün sonunda gece olur istirahat vakti gelir.

Ev sahibi, Sami Efendi Hazretlerine bir oda tahsis eder. Onun hemen yanındaki odaya da Musa Efendi Hazretlerini ve diğer iki kişiyi yerleştirir. İşte o gecenin maneviyat coğrafyası ruhanî ibret-âmîz manzarası: Adana'lı gönül dostlarından Bakkal Hasan Efendi, o gece, Samî Efendi Hazretlerinin (k.) kaldığı odanın kapısının önüne bir seccade atar ve bütün gece diz üstü, sabaha kadar nöbet bekler.

Acaba, Musa Efendi Hazretleri ve yanlarındaki iki arkadaşı, o gece hangi haldedir? İşte bundan sonrasını bize ev sahibi Ahmed bey, şöyle anlatır:

“Gece yarısı hizmet söz konusu olur diye, bir kaç kez Musa Efendi Hazretleri (k.) ve arkadaşlarının odasına girdim. Hiç birisi yatağa girmemişti. Yataklar, akşam hazırladığım gibi duruyordu. Hiç dokunulmamıştı. Musa Efendi Üstadımız (k.) seccade üzerinde, diz üstü, başını kalbinin üzerine eğmiş, hiç kıvıldamadan sürekli olarak Allah'ı (c.c) tefekkür (yani murakabe) halinde... Alemdar Efendi tesbihatla, Ömer Bey de Kurân tilâvetiyle meşgul...

Sabah, Sami Efendi Hazretlerinin yatağını toplamak üzere odasına girdiğimde onun da bozulmamış olduğunu farkettim. Yorgun olmalarına rağmen Samî Efendi Hazretleri de uyanık bir gece geçirmiş, sevgili dostları da...

“Gecesi uyanık geçen bir Peygamberin (s.a.) izinden giden ümmetin de uyanık olması... Bilmem, bundan daha ulvî ve çarpıcı bir manzara olur mu? Geceler, zikre aç, geceler dualara aç, geceler namazlara aç. geceler gözyaşlarına aç... Ve geceler vuslata aç...”⁷⁶

76 Dr. İbrahim Es, Altınoluk Dergisi, Temmuz 2000, sayı: 173.

Geceyi İsteyen Ayetler

İşte o ayetlerin bazıları:

“Bismillâhirrahmânirrahîm.

1. Ey örtünüp bürünen (Peygamber)!⁷⁷

2,3. Kalk, birazı hariç olmak üzere geceyi; yarısını ibadetle geçir.

Yahut bundan biraz eksilt.

4. Yahut buna biraz ekle. Kur’an’ı ağır ağır, tane tane oku.

5. Şüphesiz biz sana (sorumluluğu) ağır bir söz vahyedeceğiz.

6. Şüphesiz gece ibadetinin etkisi daha fazla, (bu ibadetteki) sözler (Kur’an ve dua okuyuşlar) ise daha düzgün ve açıktır.

7. Çünkü gündüzün sana uzun bir meşguliyet vardır.

8. Rabbinin adını an ve bütün benliğine O’na yönel.

9. O, doğunun da batının da Rabbidir. O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Öyle ise O’nu vekil edin.

10. Onların söylediklerine sabret ve onlardan güzellikle ayrıl.

20. Ey Rasulüm! Şüphesiz Rabbin, senin ve beraberinde ashabından bulunan bir topluluğun gecenin üçte ikisinden az, yarısı, veya üçte biri kadar bir süre, namaz için kalktığını bilmektedir.”⁷⁸

“Onlar gece namaz kılmak için yataklarından kalkarlar. Korku ve ümit içinde rablarına dua ederler.”⁷⁹

77 Hz. Peygamber, Hira mağarasında ibadetle meşgul iken ilk vahyin gelişi sırasında Cebrail’i aslî suretiyle görmüş, çok heyecanlanmış ve korkuya kapılmıştı. Evine gelerek eşi Hz. Hatice’ye “Zemmilûnî-beni örtün” demiş ve örtünüp yatmıştı. Son âyeti hariç bu sûre bu olay üzerine inmiştir.

78 Müzemmil, 1-10 ve 20, ayetler.

79 Secde 16.

“Onlar, gecenin ancak az bir bölümünde uyurlardı. Seher vakitlerinde de istiğfar ederlerdi.”⁸⁰

“Gece ona secdeye kapan ve uzun bir gece (boyunca, Allah’ı) tesbih et.”⁸¹

Geceyi İsteyen Hadisler

Gece ibadeti hakkında birçok hadisler vardır. Bu hadislerden bir kısmını yazmak istiyoruz.

Hz. Bilâl (radıyallâhu anh) anlatıyor: “Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: “Size geceleyin kalkmayı tavsiye ederim. Çünkü o, sizden önce yaşayan sâlihlerin adetidir; Rabbinize yakınlık (vesilesi)dir; günahlardan koruyucudur; kötülöklere kefârettir, bedenden hastalığı kovucudur.”⁸²

Abdullah İbnu Amr İbni'l-Âs (radıyallahu anhümâ) anlatıyor: “Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: “Kim geceyi on âyet okuyarak ihya ederse gafiller arasına yazılmaz. Kim de yüz âyetle gecesini ihya ederse “kânitîn” zümresine yazılır. Kim de bin âyet okuyarak geceyi ihya ederse “mukantırîn” arasında yazılır.”⁸³

Bu okunanlar namaz içinde de olabilir, dışında da. Kânitîn birçok ma'nâ ifade eden bir tabirdir. Kunû't'dan gelir; bu ise tâat, huşû, dua, namaz, ibadet, kıyâm, sükût ma'nâlarının hepsini ifade eder. Mukantır, çok mal sahibi, aşırı zengin demektir. Öyle ise, hadiste bin âyet okuyana çok sevap verileceği ifade edilmiş olmaktadır.⁸⁴

80 Zariyat 17-18.

81 İnsan, 26

82 Tirmizî, Da'avât, 112, (3543, 3544); İbrahim Canan, *Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, IX, 302.

83 Ebû Dâvud, *Salât*, 326, (1398); İbrahim Canan, age, IX, 303.

84 İbrahim Canan, age, IX, s. 303.

Muğîre İbnu Şu'be (radiyallâhu anh) anlatıyor: “Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) ayakları kabarcıncaya kadar geceleri kalkıp namaz kılardı. Kendisine: “Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını affetti, niye kendini bu kadar hırpalıyorsun?” denildi.

“Şükredici bir kul olmayayım mı?” cevabını verdi.”⁸⁵

Âişe radiyallahu anhâ şöyle dedi: Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem geceleyin kalkıp ayakları şişinceye kadar namaz kılardı. Bunun üzerine ona:

- Yâ Resûlallah! Senin geçmiş ve gelecek bütün hataların bağışlandığı halde niye böyle kendini yoruyorsun? dedim.

Bana cevâben:

- “Allah’a şükreden bir kul olmayayım mı?” buyurdu.”⁸⁶

Hz. Âişe (radiyallahu anhâ) anlatıyor: “Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) gece namazını hiç terketmezdi. Öyle ki hastalanacak veya ağrılık hissedecek olsa oturarak kılardı.”⁸⁷

Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anhümâdan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir kimse geceleyin karısını uyandırır da beraberce veya her biri kendi başına iki rek'at namaz kılarlarsa, Allah'ı çok anan erkekler ve Allah'ı çok anan kadınlar arasına yazılırlar.”⁸⁸

85 Buhârî, *Teheccüd*, 16, Tefsîr, Feth: 1, Rikâk, 20; Müslim, *Sıfâtul-Münâfikîn*, 79,; (2819); Tirmizî, *Salât*: 304, (412); Nesâî, *Kıyâmu'l-Leyl*: 17, (3, 219); İbrahim Canan, age, IX, s. 306. Bu hadisin benzeri de şöyle gelmiştir:

86 Buhârî, Tefsîrû sûre (48), 2; Müslim, *Münâfikîn* 81.

87 Ebû Dâvud, *Salât*, 307, (1307); İbrahim Canan, age, IX, 309.

88 Ebû Dâvud, *Tatavvu*, 18, Vitir 13. Ayrıca bk. İbni Mâce, *İkâmet*, 175.

Hz. Ebû Hüreyre (radiyallâhu anh) anlatıyor: “Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: “Allah, geceleyin kalkıp namaz kılan ve hanımını da uyandıran, hanımı kaçındığı takdirde yüzüne su serpen kula rahmetini bol kılsın. Allah, geceleyin kalkıp namaz kılan, kocasını da uyandıran, kocası kaçındığında yüzüne su serpen kadına da rahmetini bol kılsın.”⁸⁹

Âlimler bu işin sadece karı-kocaya mahsus olmadığını, aynı mânada olan diğer yakınların (mehârim) da bu hükme dahil olduğunu belirtirler. İkaz ve uyandırmanın öncelikle tembih, mev’ize ile yapılması gereğine de dikkat çekilmiştir. Kaldırılmak istenen kimse uykunun veya tembelliğin galebesiyle imtina gösterirse uyandırılmaları için imkan dahilinde olan uygun çarelere başvurulmalıdır. Yüzüne su dökme cevabı bunu ifade eder. ⁹⁰ ama asla iş cebir ve şiddete vardırılmamalı, hakaret ve aşağılamadan bile kaçınılmalıdır. Sonuçta farz değil, kuvvetli de olsa bir sünnet terkedilmiştir. Ayrıca bu sözlerimizden de sünneti küçük gördüğümüz çıkarılmamalıdır.

Yine Ebû Hüreyre (radiyallâhu anh) anlatıyor: “Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: “Biriniz uyuyunca ensesine şeytan üç düğüm atar. Her düğümü atarken, düğüm yerine eliyle vurarak “üzerine uzun bir gece olsun, yat” dileğinde bulunur. Adam uyanır ve Allah’ı zikrederse bir düğüm çözülür, abdest alacak olursa bir düğüm daha çözülür, namaz kılsa bütün düğümler çözülür ve böylece canlı ve hoş bir hâlet-i ruhiye ile sabaha erer. Aksi hâlde habîs ruhlu (içi kararmış) ve uyuşuk bir hâlde sabaha erer.”⁹¹

89 Ebû Dâvud, *Salât*, 307, (1308); Nesâî, *Kıyâmu’l-Leyl*, 5, (3, 205); İbrahim Canan, age, IX, 309-310.

90 A.y.

91 Buhârî, *Teheccüd* 12, Bed’ü’l-Halk: 11; Müslim, *Müsâfirin*, 207, (776); Muvatta, *Kasru’s-Salât*, 95, (1, 176); Ebû Dâvud, *Salât*, 307, (1306); Nesâî, *Kıyâmu’l-Leyl*,

Hz. Âişe (radiyallahu anhâ) anlatıyor: “Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)’ın gece namazı on rek’atti. Bir rek’at de tek kıları. Sabahın sünnetini iki rek’at kıları. Böylece hepsi onüç rek’at olurdu.”⁹²

Hz. Ebû Hüreyre (radiyallâhu anh) anlatıyor: “Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: Biriniz gece namazına kalkınca ilk önce iki hafif rek’atle namaza başlasın.”⁹³

Ebû Dâvud’da şu ziyade var: “...Sonra da dilediğin kadar uzat.”⁹⁴

Ali radiyallahu anhden şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Bir gece Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Ali ile Fâtıma’nın kapısını çaldı ve onlara:

“Namaz kılmayacak mısınız?” buyurdu.”⁹⁵

Ömer İbnü’l-Hattâb’ın torunu Sâlim’in, babası Abdullah İbni Ömer’den rivayet ettiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Abdullah ne iyi adam! Keşke bir de gece namazı kılsa!” buyurdu.

Sâlim diyor ki: O günden sonra Abdullah geceleri pek az uyurdu.⁹⁶

5, (3, 203); İbrahim Canan, age, IX, 310.

92 Buhârî, *Teheccüd*, 10, Müslim, *Müsâfirîn*, 121, 124, (736, 737); Muvatta, *Salâtu’l-Müsâfirîn*: 8 (1, 120); Ebû Dâvud, *Salât*: 316, (1334-1341-1361); Tirmizî, *Salât*: 325, (439-445); Nesâî, *Kıyâmu’l-Leyl*: 30, 35, 36, 44, 53, (3, 230, 233, 234, 239).

Bu metin Müslim ve Ebû Dâvud’da gelmiştir; İbrahim Canan, age, IX, 317.

93 Müslim, *Müsâfirîn*: 198, (768); Ebû Dâvud, *Salât*: 313, (1323, 1324).

94 İbrahim Canan, age, IX, 318.

95 Buhârî, *Teheccüd* 5, *Tefsîrusûre* (18), 1, *’tisâm* 18, *Tevhîd* 31; Müslim, *Müsâfirîn* 206.

96 Buhârî, *Teheccüd* 2, 21, *Fezâilü’s-sahâbe*, 19, *Ta’bîr* 25, 36; Müslim, *Fezâilü’s-sahâbe* 139, 140.

Son iki hadiste Peygamber Efendimiz (Aleyhi's Salatu ve's Selam) kendi kızı, damadı ve kaynını bizzat gece namazına teşvik buyuruyorlardı. Bilindiği gibi O, her hayırlı işi önce kendinden ve yakınlarından başlatırdı.

Abdullah İbni Amr İbni Âs radiyallahu anhumâdan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Abdullah! Falan kimse gibi olma! Çünkü o gece ibadetine devam ederken artık kalkmaz oldu.”⁹⁷

Abdullah İbni Selâm radiyallahu anhdan rivayet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Ey insanlar! Birbirinize selâm veriniz, yemek yediriniz, insanlar uyurken geceleyin namaz kılınız. Böyle yaparsanız selâmetle cennete girersiniz.”⁹⁸

Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Ramazandan sonra en faziletli oruç, Allah'ın ayı olan muharremde tutulan oruçtur. Farz namazlardan sonra en faziletli namaz da gece namazıdır.”⁹⁹

Âişe radiyallahu anhâdan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem geceleyin on bir rek'at namaz kılardı. O namazın bazı rek'atlerinde, sizden birinizin elli âyet okuyacağı kadar bir zaman başını kaldırmadan secdede dururdu. Sabah namazının

97 Buhârî, Teheccüd 19; Müslim, Sıyâm 185. Ayrıca bk. Nesâî, Kıyâmü'l-leyl 59; İbni Mâce, İkâmet 174. 155 ve 692'de geçmişti. 155'de gerekli açıklama verildi.

98 Tirmizî, Et'ime 45, Kıyâmet 42. Ayrıca bk. İbni Mâce, İkâmet 174, Et'ime 1. 849'da geçmişti.

99 Müslim, Sıyâm 202, 203. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Savm 56; Tirmizî, Mevâkât 207; Nesâî, Kıyâmü'l-leyl 6.

farzından önce iki rek'at namaz kılar, sonra müezzin gelip namaz kılınacağını haber verene kadar sağ yanı üzerinde yatarı.¹⁰⁰

Bu Ne Tahammül

İbni Mes'ûd radiyallahu anh şöyle dedi:

- Bir gece Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber namaz kıldım. O kadar uzun süre ayakta kaldı ki, fena bir şey yapmayı düşündüm.

Biri ona:

- Ne düşündün? diye sorunca:

- Peygamber aleyhisselâm'ı yalnız bırakıp oturmayı düşündüm dedi.¹⁰¹

Huzeyfe radiyallahu anh şöyle dedi:

“Bir gece Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in arkasında namaz kıldım. Bakara sûresini okumaya başladı. Ben içimden, yüz âyet okuyunca herhâlde rükû eder dedim. O yüz âyetten sonra da okumaya devam etti. Ben yine içimden, bu sûre ile namazı bitirecek dedim. O yine devam etti. Ben bu sûre ile rükûa varır dedim, varmadı. Nisâ sûresine başladı; onu da okudu. Sonra Âl-i İmrân sûresine başladı, onu da okudu. Ağır ağır okuyor, tesbih âyeti gelince tesbih ediyor, dilek âyeti gelince dilekte bulunuyor, Allah'a sığınmaya dair âyet gelince Allah'a sığınyordu. Sonra rükûa vardı. “Sübhâne rabbiye'l-azîm” (Ben yüce Rabbimi ulûhiyet makamına yakışmayan sıfatlardan tenzih ederim) demeye başladı. Rükûu da aşağı yukarı kıyâmı kadar uzun oldu. Sonra “Semiallâhü limen hamideh, rabbenâ leke'l-hamd

100Buhârî, Vitir 1, Teheccüd 3. Ayrıca bk. Nesâî, Ezân 41, Sehv 74; İbni Mâce, İkâmet 181.

101Buhârî, Teheccüd 9; Müslim, Müsâfirîn 204. Ayrıca bk. İbni Mâce, İkâmet 200.

(Allah, kendisine hamd edeni duyar, hamd yalnız sanadır ey Rabbi-miz)” dedi ve kalktı. Hemen hemen rükûuna yakın uzunca bir süre ayakta durdu. Sonra secdeye vardı ve “Sübhâne rabbiye’l-a’lâ” (Ben ulu Rabbimi ulûhiyet makamına yakışmayan sıfatlardan tenzih ederim) dedi. Secdesini de aşağı yukarı kıyâmı kadar uzattı.”¹⁰²

Bu hadis-i şerif bize Rasûlullah (sav)’in nafile kıldığı namazların uzunluğunu anlatır. Toplam bir rekatta 104 sahife Kuran okuyup toplam 662 ayetle bir rekâtı kılmış oluyor.

Kişi nafile namaz kılarken dilediği kadar uzatır. Ancak imam olanların arkadaki cemaatin hasta, yaşlı, yolcu, kadın ve çocuklarını düşünerek kısa okumaları güzeldir.

Sahabilerin Gece İbadeti

Hz. Osman’ın evi asiler tarafından kuşatıldığında, hanımı asilere:

“Siz onu öldürmek mi istiyorsunuz? İster öldürünüz, ister bırakınız, kesinlikle o bütün geceyi, bir tek rekâtle ihya eder ve o rekâta bütün Kur’an’ı hatmeder” dedi.¹⁰³

Osman b. Abdirrahman et-Teymî şöyle anlatıyor: “Kesinlikle bugün ben gecemi Hz. İbrahim’in makamında namaz kılmakla geçireceğim” diye niyet ettim. Yatsıdan sonra makamda namaza durdum. Ben namaz kılarken birisi elini omuzlarıma koydu. Selâmdan sonra baktım ki Osman’dır. Osman Fatihâdan başlayarak Kur’an’ı sonuna kadar okuyarak namazını tamamladı. Selâm verdi ve ayakkabılarını alıp gitti. Daha önce de namaz kılıp kılmadığını bilmiyorum.”¹⁰⁴

102Müslim, Müsâfirîn, 203.

103Muhammed Yusuf Kandehlevi, *Hayatu’s-Sahabe*, III, 372-373.

104A.y.

Muhammed b. Sirin “Hz. Osman geceyi ihya eder, tüm Kur’an’ı bir rekâtta okurdu” dedi.¹⁰⁵

Abdullah b. Abbas her gece bin secde yapardı.¹⁰⁶

Hz. Âişe şöyle anlatıyor: Bir gece yatsıdan sonra Hz. Peygamber’in yanına geç gittim. Bana nerede olduğumu sordu.

“Senden sonra birisi yüksek sesle Kur’an okuyordu. Ben de onu dinledim. Senin ashâbın içinde onun kadar sesi güzel olan ve onun kadar güzel Kur’an okuyan kimse görmedim” dedim.

Hz. Peygamber onu dinlemek için kalktı. Ben de onunla gittim. Hz. Peygamber adamı görünce:

“Bu, Ebu Huzeyfe’nin mevlası Salim’dır. Onun gibilerini benim ümmetimde yaratan Allah’a hamd ve senalar olsun!” buyurdu.¹⁰⁷

Biz Ebu Musa El-Eş’ari ile bir seferde bulunuyorduk. Bir gece bir bostana sığındık, orada konakladık. Ebu Musa gecenin bir miktarında kalkarak namaz kıldı. Sesi o kadar güzeldi ve Kur’an’ı o kadar güzel okuyordu ki, tarif edemem. Hangi ayeti okuyorsa, onun gereğini yapıyordu. Namazı bitirdikten sonra:

“Allah’ım, ferahlık veren sensin ve ferahlık sendendir. Güvenlik veren sensin, güvenlik veren kimseleri seversin. Koruyucu sensin ve koruyucu kişiyi seversin. Doğru olan sensin ve doğru olanı seversin” diye dua etti.¹⁰⁸

105A.y.

106Muhammed Yusuf Kandehlevi, age, III, 373. (Heysemi, II, 258 (Hakim, Bezzar ve Taberani, Ali b. Ebi Cemile ile Evzai’den naklen.).

107Hakim, III, 255.den nakleden; Muhammed Yusuf Kandehlevi, age, III, 374.

108Ebu Nuaym, Hilye, I, 259 (Mesruk’dan). Nakleden; Muhammed Yusuf Kandehlevi, age, III, 374.

- Ebu Hüreyre'ye yedi gece misafir oldum. O, hizmetçisi ve hanımı geceyi üçe taksim etmişlerdi. Sıra ile namaza kalkıyorlardı.¹⁰⁹

İbn Zübeyr bütün geceyi ibadet ve bütün günü oruçla geçirirdi. Ona "Mescid güvercini" deniliyordu.¹¹⁰

Adiyy b. Hatim şöyle diyor: "Herhangi bir namazın vakti geldiğinde kesinlikle onun için tedbirli olurdum. O daha gelmezden önce iştiyakla onu beklerdim"¹¹¹

Evet, gece namazı kılmak için geceleri iştiyakla beklemek, sahabeye ne kadar yakışıyor! Sahabenin hangi birini saymalı ki, onların hepsi de seccadeleri başında geceleri parlayan yıldızlar gibidir. Allah Teâlâ onlardan razı olsun. Bu maktada onlara uyanlara da selam olsun.

109 Ebu Nuaym, Hilye, I, 383 (Ebu Osman en-Nehdi'den). Nakleden Muhammed Yusuf Kandelevi, age, III, 374.

110 Ebu Nuaym, Hilye, I/355 (Esmâ'dan). Nakleden Muhammed Yusuf Kandelevi, age, III, 375.

111 Kenz, VII/80 (İbn Asâkir'den). Hadisi İbnü'l-Mübarek de rivayet etmiştir. İsbâbe, II, 438. nakleden: Muhammed Yusuf Kandelevi, age, III; 375.

GÖNÜLE KUR'AN GEREK

Her dilde O'nun adı,
Her canda O'nun yâdı,
Her kuladır imdâdı,
Mevlâ görelim neyle,
Neylerse, güzel eyler...

Mülhim Hoca

1982 yılı yazıydı. 12 Eylül Anayasası iki üç ay sonra halk onayına sunulacaktı. Biz bir gurup arkadaş irşat ve tebliğ için Tekir ve çevresi köylere çıkmıştık. Gittiğimiz yerlerde ekipten Dombur Hocamı ve Mahmut Doğan Hocamı tanıyorlardı. Fakiri ve Ali Seyyithanoğlu Hocamı çok tanııyorlardı.

Her köyde icabında yatıyor, sohbet ediyor, geziyoruz. Katılanlarla beraber nihayet İmamının daveti üzerine bir akşam vakti o tarafın en yukardaki köyüne, Kocafakılar'a vardık. Ne kadar etmeyin dediysek de hemen bir davar kestiler. Biz günlerce sefer halindeydik. Birbirimize yakın sevgiden mi, ev özleminden mi, yaşadığımız çok tatlı hadiselerden mi, fitrattaki mizah duygusunun aşırılığa kaçarak gevezeleşmekten mi neyse, çok neşeliydik ve anlattıkça da gülüyorduk.

Hele o gün yaşadığımız bir olay aklımıza geldikçe, kahkahalarımıza mani olamıyorduk: Hep beraber teleme yerken birisi bir fıkra gibi bir olay anlattı. Buna hepimiz güldük ama, Mahmut Hocanın ağzında teleme varmış gülerken ve hepsini istemeyerek de olsa karşısında oturan Ortaokul müdürü arkadaşımız Bekir Ayhan Hocanın tiril tiril elbisesine ve sinek kaydı tıraşlı yüzüne püskürtmüş olmaz mı? Zavallı Bekir bey şaşkın şaşkın bakıyor. Kızsa kızılmaz, dövse dövülmez, nihayet misafirdirler! Biz bir saniye durduk amma, ondan sonra Allah (azze ve celle.) affetsin, zembereklerimiz boşandı. Ha-

yatımda öyle gülmemiştim. Karnımız kasıklarımız ağrıyor ama biz gülmemize engel olamıyorduk.

İşte birisi bu olayı anlattı mecliste ve buna da epey güldük. Amma, koca bir köy odası dolmuş insanlarla. Oralarda her zaman olmayan bir olay bu; hocalar gelmiş ve herkes onları dinleyecek ve istifade edecek. Ben çok gülmenin kalbi öldüreceğini duymuştum sevgili peygamberimizden, üstelik bizden nasihat ve irşat bekleyen insanlar arasındaydık, ortam bu gülmeleri kaldırmazdı, vaziyet nazikti, ama maalesef kendime hakim olamıyor, ne de arkadaşları uyatabiliyordum. Oranın yabancıları olduğum için biraz firelenmeye çalışsam da olmuyordu işte.

Bu arada cemaatı kontrol etmek için etrafa bir göz attım. Herkes gülüyordu ama, ortada bir adam hem gülmüyor, hem de acı acı bakıyordu bizlere... O bakışlar yaktı beni, çok utandım. İşte o anda bütün gülme arzum gitmiş, içimi derin bir utanç kaplamıştı. Başımı öne eğerken o ihtiyar bir şeyler söyledi. Ben duymamıştım. Yanımdakine:

- Ne dedi? diye sordum.

- Hocalar bu kadar gülmez! dedi.

Meclisin havası birden değişti. Uzun bir sükuttan sonra hocalarımız hamdele, salvele ve istiğfar ile sohbete başladılar. Ben, bir köylüye:

- Kim bu efendi? dedim.

- O'na Nedirli'den Mülhim Hoca derler. Hoca değil, derviş bir adam ama dindarlığından öyle diyorlar, dedi.

Demek Köseli'deki dedemin arkadaşı Mülhim Hoca buydu. Eskiden Oraya "Heyik" derlerdi... Orada hiç sahiplenmedim. Sahiplenecek helimiz mi vardı ki? Neyse tatlı bir sohbet bu acıyı sardı

hamdolsun. Biz de gecenin sonunda huzur almıştık, inşaallah o da huzurla ayrılmıştır.

Kur'an Okuma Sevgisinden

Yılar sonra emmimle onu özel olarak ziyarete gittik. Evini bulduk. Şimdi gelir dediler. Bekledik. Geldi nihayet. Tanıştık, sohbet ettik. Çok sevindi, çok dua etti. Bu arada göz kapakları dışına açılmış olarak düşmüştü. Gözü kıpkırmızı ortada idi.

- Nasıl oldu bu? Dedik.

- “Müzekkin Nüfus”ta Kur'an okumanın faziletini okuyunca, Kur'an'a düştüm. Kur'an-ı Kerîmi okudukça iştahlandım ve bıraktım. Nihayet gözlerim böyle oldu. Dedi.

O an gözlerimin sağlamlığından utandım. Yazık bana, vah bana! “Günde bir cüz okumayan, Kur'an-ı Kerîmi terk etmiş olur” sözünü beğenip kendime düstur edeyim derken hala başarılı olamamıştım. Vah bana vah! Ne diyelim; Allah Teala bize de böyle aşklar ihsan eylesin inşaallah.

Bizi va'zlardan tanıyan köylüler ve oranın eşrafından bir efendi de gelmişti bizimle evine. O, hem onu konuşturmak, hem de biraz gevezelik yapmak için altından üstünden konuşuyordu. Bir adamdan bahsetti. Şimdi Türkoğlu'nda imiş. Arkadaşymış dervişin. “İşte O adam senin aleyhinde şöyle diyor, böyle diyor,” dedikçe, Mülhim Hoca her defasında “O adam şöyle iyi, böyle iyi” diyordu. Ne kadar çabaladıysa kimsenin aleyhinde bir kelime alamadı ağzından. Bu da bana iyi bir ders oldu ama, hangi dersten hakkıyla istifade ettik ki!..

Ayrıldık giderken o yaşına rağmen aşağıya kadar indi ve bizi yolcu etti.

- Artık yeter! dediğimizde:

- Bilir misiniz bu ziyaretinizle ne kazandınız? Dedi. Emmim:

- Evet biliyoruz, dedi.

Ben emmime “işin rast gele senin, bildiğin sende kalsın, sor da yeni bir şey öğrenelim be adam!” der gibi ters ters baktım. O da bakışlarımdan maksadımı anlamadı. Acaba ne kazanmıştık, öğrenemedik tabii.

Yolda anlattım içimden geçenleri emmime. O da “haklısın yahu! Bazen böyle ban oluyorum. Bak hele bak yahu? Kim bilir neler kaçtırdık?”

“Sormak ilmin kapısıdır” demişler. Müstağnilik mahrumiyet getiriyor işte.

Ziyarete beraber gittiğimiz iyi bir yürüyücü olan amcam ile yaya olarak vadilerden kıvrıla kıvrıla yürüyerek, elbiselerimiz bir elimizde ıslatmadan Ceyhan nehrini yüzüp geçerek, dağlara, tepelere tırmanarak köyümüze doğru dönüp gelirken, kendi aramızda hayretkeşunu konuşuyorduk:

“Allah Allah! Mektep medrese yok, tekke dergah yok, mürşid-i kâmil yok; dağ başında bir insan nasıl bir seyr-u sülûk ile derûn’i bir terbiye görür de ahlak ve maneviyatta bu kadar kamil, olgun bir hale gelebilir? Sübhanellah! Bu manevi hal de bir rızıktır elbette, ama bu dağlar arasında tek kişilik bu tecellinin arkasında kim bilir ne hikâyeler vardır?”

Kim bilir?

Ürken At

Berâ İbni Âzib radiyallahu anhümâ şöyle dedi: “Bir adam Kehf sûresini okuyordu. Yanında iki uzun iple bağlanmış bir at vardı. O adamın üzerini bir bulut kapladı ve yaklaşmaya başladı. Atı da o

buluttan ürkmeğe başlamıştı. Sabah olunca, adam Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve bu durumu anlattı. Bunun üzerine Peygamberimiz:

“O sekinedir; okuduğın için inmiştir” buyurdu.”¹¹²

Atların hassasiyeti malumdur. İnsanın hissetmediğini onlar hissederler. Bu yüzden onların hareket dilinden anlayanlar, atının vaziyetinden düşman baskınlarına karşı tedbir alırlar. Eğer insanlar Kur'an-ı Kerim ile biraz daha fazla veya yeterince meşgul olsalar, demek ki onların da hisleri sakin ve melekleri idrak edebilecek kadar incelererek duyarlı bir hale gelebilecektir. Böyle bir zevki kaçırmak erbab-ı gayrete gıran gelmeli değil mi?

Her velinin keşfinin açılmasında yoğunlukla yaşadığı ibadetler yanında özellikle öncelediği ve ehemmiyet verdiği bir vesile ibadeti olur. Bu kimisinde namaz, kimisinde oruç, kimisinde zikir, kimisinde mahlukata merhamet ve hizmet olabildiği gibi, demek Kur'an-ı Kerim'in tilaveti de olabilir. Evet, Allah Teâlâ'nın velayetine ve kurbiyetine, yani dostluk ve manevi yakınlığına giden yollar, mahlukatın nefesleri sayısındadır sözü çok doğrudur.

Kur'an'ın Fazileti

Gönül yolumda seyreden bir maneviyat yolcusu için ekmek kadar, su kadar gerek olan, zikrullah'ın başının da sonunun da “Kur'an-ı Kerim'i adabına uygun olarak okumak, yanında sesli okunuyorsa sevgi ve saygıyla ses çıkarmadan dinlemek” sayılması çok doğrudur. Allah Teâlâ'nın kelamı olduğuna asla şüphe olmayan¹¹³ Kur'an-ı Kerim'in değerini bize önce kendisi bildirir:

112 Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân 11; Müslim, Müsâfirin 240

113 “Eğer kulumuza indirdiklerimizden herhangi bir şüpheye düşüyorsanız,

“O kitap (Kur’an); onda asla şüphe yoktur. O, müttakiler için bir yol göstericidir.”¹¹⁴

Kur’an-ı Kerim’in bizim için değeri, tek kelimeyle ifade edecek olursak, hayatı Müslümanca ve mutlu yaşamının vazgeçilmez kitabı oluşudur. Bir Müslüman onun hidayetinde yol alır, hayatının bütün ihtiyaçlarını onunla karşılar, bir sorunla karşılaşırsa onun hakemliğine başvurur. Ona kurtarıcı bir ip gibi sıkı sıkı sarılır. Onun çizdiği yoldan sapmak küfür ve sapıklıktır. Bu yüzden Kur’an-ı Kerim’i okuyan her Müslüman her ayeti okudukça “bu da Allah’ın ayetidir” diye iman ettiğinden, imanı artar ve fazilet kazanır, sevap elde eder. Ona tabi oldukça da dünyanın ve ahiretin bütün saadet ve bereketlerine nail olur.

Biz iman ederiz ki bir Ramazan ayında, bir kadir gecesinde Cebrail isimli melek aracılığı ile indirilmeye başlanan bu eşi benzeri olmayan, inkarcısını aciz bırakan, içinde asla çelişki, anlamsızlık, bozukluk bulunmayan, hiç değişmeyecek ve kaybolmayacak olan, çok faydalı, çok hikmetli, çok kolay anlaşılır ve uygulanır, hak ile batılı, iyi ile kötüyü, güzel ile çirkini ayırt eder, en doğruya götürür bir nurdur, aydınlıktır, kılavuzdur, koruyucudur, inananlarını müjdeleyici, inkarcısını korkutucu bir feyiz kaynağı, rahmet pınarı, şerefli bir öğüt, bir adaletli kanun, bir ürpertici zikir, bir içe işleyen müjde, dinin en temel açıklayıcısı bir tebliğ ve beyandır. Kur’an işte böyle Arapça indirilen bir ilahî kelamdır.

Bir Müslüman olarak bizim en başta gelen vazifelerimizden birisi de onu temiz ve saygılı bir şekilde tutarak sevgi ve hürmetle

haydi onun benzeri bir sûre getirin, eğer iddianızda doğru iseniz Allah’tan gayri şahitlerinizi (yardımcılarınızı) da çağırın.” Bakara 2/23.

Bunu yapamazsanız -ki elbette yapamayacaksınız- yakıtı, insan ve taş olan cehennem ateşinden sakının. Çünkü o ateş kâfirler için hazırlanmıştır. (2/24)

okumak, manasını anlamaya çalışmak, emir, yasak, tavsiye, teşvik, yönlendirme ve sakındırmalarına göre yaşayarak onu hayatımızda ihlas ve samimiyetle uygulamaya çalışmaktır. Elbette buna, böyle yapmakla başkalarını da iyi bir örnek olarak bütün insanları ona imana ve yaşamaya davet etmektir. Davet, tebliğ, irşad, nasihat ve cihad dediğimiz ibadetlerdir yani.

Yukarıda yazdığımız her kelimenin Kur'an-ı Kerim'den bir ayetle delili vardır. Bunlar okuyucuyu usandırmamak için yazılmamıştır. Zaten Kur'an-ı Kerim'i her okuyan da bunu bilip tasdik eder.

Kur'an Okumanın Fazileti

Sevgili Peygamberimiz (sav) Efendimiz de bizi Kur'an-ı Kerim okumaya davet, emir ve teşvik buyurmuşlardır. "Okumak" emrinin kendi içinde "anlama ve uygulama" emrini de içerdiğinde kimsenin şüphesi yoktur inşallah. Atalarımız ne güzel demişler: "Oynamaktan maksat utmak, okumaktan maksat tutmaktır."

İşte o hadis-i şeriflerden bir demet:

"Kur'an okuyunuz. Çünkü Kur'an, kıyamet gününde kendisini okuyanlara şefaathı olarak gelecektir."¹¹⁵

"Sizin en hayırlılarımız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretmenlerinizdir."¹¹⁶

"Kur'an'ı gereği gibi güzel okuyan kimse, vahiy getiren şerefli ve itaatkâr meleklerle beraberdir. Kur'an'ı kekeleyerek zorlukla okuyan kimseye de iki kat sevap vardır."¹¹⁷

115 Müslim, Müsâfirîn 252. Ayrıca bk. Ahmed İbni Hanbel, Müsned, V, 249, 251.

116 Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân 21. Ayrıca bk. Ebû Dâvud, Salât 349; Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân 15; İbni Mâce, Mukaddime 16.

117 Buhârî, Tevhîd 52; Müslim, Müsâfirîn 243. Ayrıca bk. Ebû Dâvud, Salât 349; Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân 13; İbni Mâce, Edeb 52

Zorlukla okuyan demek ki üzülsün. Zora sabrettiğinin sevabını ayrıca alacaktır.

“Allah şu Kur’an’la bazı kavimleri yükseltir; bazılarını da alçaltır.”¹¹⁸

Tarihe bunun örnekleri ile doludur. İşte Araplar, işte Türkler. Kur’an’a sarılıp ona göre hayat tanzim edildiğinde devletler ve insanlar rahat içinde ve huzurla yükselmişler. Kur’an’dan uzak kaldığında da alçalmışlardır.

“Sadece şu iki kimseye gıpta edilir: Biri Allah’ın kendisine Kur’an verdiği ve gece gündüz onunla meşgul olan kimse, diğeri Allah’ın kendisine mal verdiği ve bu malı gece gündüz O’nun yolunda harcayan kimse.”¹¹⁹

İnsan takdire rıza gösterip kendisine verilen nimetlerle yetinmeli ve başkasında olanlara hırs ve hasetle göz dikmemelidir. Gıptaya bile gerek yoktur. Nihayet varlık da yokluk da bir imtihandır. Ama bu iki kişi örnek alınacak iki tür şahsiyettir. Çünkü sahip olduklarının hakkını tam vermişlerdir.

“Kim Kur’ân-ı Kerim’den bir harf okursa, onun için bir iyilik sevabı vardır. Her bir iyiliğin karşılığı da on sevaptır. Ben, elif lâm mîm bir harftir demiyorum; bilâkis elif bir harftir, lâm bir harftir, mîm de bir harftir.”¹²⁰

“Kalbinde Kur’an’dan bir miktar bulunmayan kimse harap ev gibidir.”¹²¹

118 Müslim, Müsâfirîn 269. Ayrıca bk. İbni Mâce, Mukaddime 16.

119 Buhârî, İlm 15, Zekât 5, Ahkâm 3, Temennî 5, İ’tisâm 13, Tevhîd 45; Müslim, Müsâfirîn 266– 268. Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 24; İbni Mâce, Zühd 22.

120 Tirmizî, Fezâilü’l-Kur’ân 16.

121 Tirmizî, Fezâilü’l-Kur’ân 18. Ayrıca bk. Dârimî, Fezâilü’l-Kur’ân 1; Ahmed İbni Hanbel, Müsned, I, 223

Allah'ın yarattığı insanın harabe haline gelmemesi, aksine marmur olması ancak onu yaratan Allah'ın indirdiği Kur'an'ın onun hafızasında ve kalbinde yer alması ve bedeniyle de uygulaması ile mümkündür. Kalbin süsü zineti doğru inançlar ve doğru sözlerdir. En doğru söz ise Kur'an olduğu için o insanı bir harabeye dönmekten Kur'an kurtarır.

“Her zaman Kur'an okuyan kimseye şöyle denecektir: Oku ve yüksel, dünyada tertil ile okuduğun gibi burada da tertil ile oku. Şüphesiz senin merteben, okuduğun âyetin son noktasındadır.”¹²²

Kur'an'ın ayet ve surelerin faziletleriyle ve bunların okunması, anlaşılması ve uygulanmasıyla alakalı pek çok hadisler vardır. Hadis kitaplarının “Fezailü'l-Kur'an” bölümlerinde pek çok rivayetler zikredilir. Ayrıca müstakil olarak kaleme alınan bu eserlerde değişik bölümler ve kısımlar vardır. En meşhuru İbn Kesir tefsirinin yazarı Ebul Fida İsmail İbn Kesir'in “Fezailü'l Kur'an” isimli kitabıdır. Bunları okumak insanı bu ibadete özendirici olur inşallah.

Kur'an Tarikat Dersi

Muhammed Es'ad Erbili' şöyle söyler: “Turuk-u aliyede esas itibariyle bir değişiklik yoktur. Lisanî veya kalbî zikirlere olan ihtiyacın da aşikar olduğu, bilinen birşeydir. Bu ihtiyaç eskiden olduğu gibi, şimdi de mevcuttur. Bir fark var ise oda sadece tatbik şekillerindedir.

Zamanımızda her iki tarik ile birden Seyr-ü suluk eylemek sâliklerin çoğu için güçtür. Bunun için “Tarikat-ı siddikiyye” ye intisab edenler önce “Letaif-i aşere”lerinde zikredip tezkiye-i nefis ve tasfiye-i kalbe muvaffak olurlar. Sonra murakabat ile meşgul olmağa başlarlar. Daha sonra Kur'an'ın

122 Ebû Dâvûd, Vitr 20; Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân 18.

kıraeti ve Kelime-i Tevhit ile memur olup o feyz menbandan nasibini almağa devam ederler.

Evet, Kur'anın kıraeti bütün Müslümanların özel hayatında en büyük sevap ve saadet olduğu gibi, tarikatlarda da yine aynı derecede önemli bir ibadet ve saadettir. Bu yüzden mürid Kur'an okumaya ve onu anlayıp uygulamaya mecburdur.

Bakınız, bu konuyu destekler mahiyette Ebu Abdirrahman es-Sülemî şöyle diyor: “Biz Kur’ân-ı Kerim’i öğrenirken aynı zamanda uygulamasını da öğreniyorduk. Bizden sonrakilerse Kur’an’ı miras olarak alacaklar ve onu su içer gibi içeceklerdir. Fakat bu su göğüslerinden aşağıya inmeyecektir; -elini boğazına götürerek- hatta burayı dahi geçemeyecektir.”¹²³

Yine onun şu sözü aynı gerçeğe bir başka açıdan parmak basıyor: “Ebu Abdirrahman es-Sülemî şöyle diyor: “Bizlere Kur’ân-ı Kerimi öğreten sahabilerin söylediklerine göre onlar Hz. Peygamber’den, on âyeti tam olarak öğrenmedikçe ikinci on âyete geçmemişler ve böylece de ilimle ameli birlikte öğrenmişlerdir.”¹²⁴

Evet, İbn Mes’ud’un şu sözleri pek meşhurdur: “Biz Hz. Peygamber’den on âyet öğrendiğimizde bunlarla amel etmedikçe ikinci bir on âyeti öğrenmeye başlamazdık.”¹²⁵

123 İbn Sa’d VI. 172. Bkz. Muhammed Yusuf Kandelevi, Hayatü’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: III. 451-452

124 İmam Ahmed V. 410; Heysemi I. 165; Kenz I/232 (İbn Ebi Şeybe’den). İki kaynak için de Bkz. Muhammed Yusuf Kandelevi, Hayatü’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: III. 451-452

125 Kenz, I. 232 (İbn Asâkir’den). Üç kaynak için de Bkz. Muhammed Yusuf Kandelevi, Hayatü’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: III. 451-452

Ben Şeyh Olsam

Arkadaşlarıma bazen diyorum ki, “ben şeyh olsam, dervişlerime ders olarak evrad ve ezkarın yanında Kur’an Meali dersini de veririm.”

Evet, bazı manen ilerlemiş müritlere şeyh efendiler “Kur’an Okuma Dersi” veriyorlar. Bildiğim kadarıyla en büyük ders de odur. Hafî ve cehrî yollarda giden sûfiler, bu Kur’an dersinde buluşuyor, birleşiyorlar.

İyi güzel de, günde bir cüz okuyan derviş, Arapça bilmiyorsa, okuduğu Kur’an-ı Kerim’den hiçbir şey anlamıyor demektir.

Oldu mu şimdi?

Evet, Kur’an-ı Kerim’in manası bilinmeden okunması bile ibadettir, insana sevap kazandırır, letaifleri nurlandırır, maneviyatı güçlendirir, bir Kur’an-ı Kerim sevgisi oluşturur, ahrette faydası da olur.

Bütün bunlar çok güzel kaançlardır. Şeyhler de bunları amaçlamaktadır herhalde.

Ama hala bir eksiklik kalıyor.

O da şu; yıllardır Kur’an-ı Kerim okuyan bir çok derviş, onun imanını, ahkâmını, ahlakını bilmiyor. Oysa bu kadar Kur’an-ı Kerim okuyanın allame olması gerekirdi...

İnsan buna üzülüyor...

Öbür tarafta da bir sürü kitap okuduğu halde, Kur’an-ı Kerim okumayan alimler, aydınlar var...

Çok yazık. İnsan buna da üzülüyor...

Onun için diyorum ki, madem dervişlerin günlük Kur’an-ı Kerim dersleri var. Hiç olmazsa bu hatimlerin adamına göre üçte birini, dörtte birini, beşte birini mealden yapsa..

Yani her gün bir cüz meal okuyarak hatmetse kitabı.

Kalbi gibi kafası da nurlansa, bilgi ile aydınlansa, fena mı olur?

İşte “ben şeyh olsam” dediğim bunun içindir. Yoksa hak etmediğim makamlara hırsım olduğundan değil...

Bakınız, bu konuyu destekler mahiyette Ebu Abdirrahman es-Sülemî şöyle diyor: “Biz Kur’ân-ı Kerim’i öğrenirken aynı zamanda uygulamasını da öğreniyorduk. Bizden sonrakilerse Kur’an’ı miras olarak alacaklar ve onu su içer gibi içeceklerdir. Fakat bu su göğüslerinden aşağıya inmeyecektir; -elini boğazına götürerek- hatta burayı dahi geçemeyecektir.”¹²⁶

Yine onun şu sözü aynı gerçeğe bir başka açıdan parmak basıyor: “Ebu Abdirrahman es-Sülemî şöyle diyor: “Bizlere Kur’ân-ı Kerimi öğreten sahabilerin söylediklerine göre onlar Hz. Peygamber’den, on âyeti tam olarak öğrenmedikçe ikinci on âyete geçmemişler ve böylece de ilimle ameli birlikte öğrenmişlerdir.”¹²⁷

Evet, İbn Mes’ud’un şu sözleri pek meşhurdur: “Biz Hz. Peygamber’den on âyet öğrendiğimizde bunlarla amel etmedikçe ikinci bir on âyeti öğrenmeye başlamazdık.”¹²⁸

Kur’an Kimlere Lanet Eder?

Enes b. Mâlik (r.â) şöyle dermiş: “Kur’ân okuyan çok kimseler vardır ki Kur’ân onlara lânet eder.”

126 İbn Sa’d VI. 172. Bkz. Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatü’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: III. 451-452

127 İmam Ahmed V. 410; Heysemi I. 165; Kenz I/232 (İbn Ebi Şeybe’den). İki kaynak için de Bkz. Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatü’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: III. 451-452

128 Kenz, I. 232 (İbn Asâkir’den). Üç kaynak için de Bkz. Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatü’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: III. 451-452

Aman Allah'ım! Kur'an-ı Kerim'in lanet ettiğine kim etmez ki! Demek Yüce Rabbimiz razı değil ki kitabına lanet ettiriyor. Arası Allah ile böyle açık olana melekler de, Peygamber Efendimiz (Aleyhi's Salatu ve's Selam) da, ashab-ı kiram (radiyellahu anhum) da, akli başında ümmet sahip lanet eder. Böyle bir kula kim sahip çıkar?

Bence kimse çıkmaz!

Peki ama bu "Kur'an'ın lânet etmesi" ne demektir?

Herhalde ya inanmadan okumak, ya da içindeki emirleri ve yasakları bilerek ve isteyerek yerine getirmediği için zımnen inkar etmek olsa gerektir. Biz bu tür günahkarlara "fasık" veya "facir" diyoruz. Demek Kur'an-ı Kerim'in onların arkadaşlığından rahatsızlığı var. Yarın cehennemde görevli melekler olan zebanilerden bunların çekeceği var demektir.

Evet, adam hem Kur'an okuyor, hem de onun şeriatını yaşamıyor, helal ve haramını ciddiye almıyor. Öyle ya, Kur'an ona lanet etmesin de ne yapsın?

İbn Mes'ud şöyle der: "Kur'an hafızına en uygun ve en yakışan hareket insanların uyuduğu zamanda geceyi uykusuz, insanların dünya meşgalelerine dalıp ifrat ettikleri zamanda da gününü uyanıklıkla geçirmektir. İnsanların sevinip eğlendiği zamanda üzölmek, insanların gülüp oynadıkları zamanda ağlamak, insanların dünya kelâmına dalıp gaffete düştükleri zamanda süküüt edip düşünmek ve insanların onu bunu kandırmaya çalıştıkları zamanda da Allah'tan korkmaktır. Yine Kur'an hafızına en yakışan hareket, yumuşaklıktır. Katı kalpli olmak, mücadeleci olmak, bağırıp çağırarak ve şiddetli olmaksızın hiç de Kur'an hâmiline yaraşmayan sıfatlardır".

Bu manada bir hadis-i şerif de şöyledir: "Kur'an seni yasaklardan alıkoyduğu müddetçe Kur'an'ı oku. (O zaman onu okumuş

sayılırsın). Eğer Kur’ân, seni yasaklardan alıkoymazsa onu okumuş sayılmazsın.”

Nüktedan bir âlim şöyle der: “Kul, Kur’an’ı okur ve bilmediği halde kendi kendisine lanet eder. Mesela “İyi bilin ki Allah’ın laneti zâlimlerin üzerinedir’ ayetini okur. Oysa kendisi zâlimdir. ‘İyi bilin ki Allah’ın laneti yalancılara üzerinedir’ der; oysa kendisi yalancılardandır”

Hiç şüphesiz Kur’ân insanlara onunla amel etmeleri için nâzil oldu. İlk muhatapları olan sahabeden insanlar, Kur’an’ı amel etmek için okudular. Bugün birisi kalkar da Kur’an’ı başından sonuna kadar okuduğunu söylediği halde onunla amel etmeyi terk etmiş ise bu lanete müstahak olmuştur denilebilir.

Eskiden beri vaazlar şöyle söylerler: “Ey kardeşim, Allah Teâlâdan utanmaz mısın? Bazı arkadaşlarından sana bir mektup geldiğinde, yolda yürüdüğün halde durur, bir kenara çekilip, o mektubu okumak için oturursun. Sonra da istekleri varsa onları yerine getirmeye çalışırsın.

İşte bu Allah Teâlâ’nın kitabıdır. Dikkat et ki o kitapta senin için ne kadar hüküm beyan edilmiştir. Yine senin için orada nice ahkâmı tekrarlamıştır. Bütün bunlardan sonra yine de sen o kitaptan yüz çeviriyorsun. Acaba Allah Teâlâ birtakım arkadaşlarından senin yanında daha mı kıymetsiz ki, böyle yapıyorsun?

Ey kul! Sen bazı arkadaşların yanında oturduğu zaman, bütün varlığını ona dönersin. Bütün kalbinle onun konuşmasını dinlersin. Eğer o konuşurken başka birisi konuşmak isterse, derhal o konuşmacıya işaret ederek onun susmasını istersin. Dikkat et! İşte bak Allah Teâlâ sana yönelmiş, kitabı vesilesiyle seninle konuşuyor. Oysa sen

kalbinle ondan uzaklaşıyorsun. Niye böyle yapıyorsun? Acaba Allah Teâlâ'yı bazı arkadaşlarından daha mı aşağı kabul ediyorsun?"

Kur'ân Okumanın Adabı

Yukarıdan beri faziletini ve okuyup anlamının ve hayatımıza uygulamanın gerekliliğinden bahsettiğimiz Kur'an-ı Kerîm acaba nasıl okumalıyız? Bunun usul ve âdâbı nelerdir?

Bu konuda özel kitaplar bile yazılmıştır. Ama biz kısaca şunlara dikkat çekelim inşallah.

Kur'ân okuyan Müslüman abdestli olmalı, edebli ve sâkin bir şekilde durmalı. İster ayakta isterse oturarak kibleye yönelmelidir. Başını önüne eğmeli, diz üstü oturmalıdır. Bir mazereti varsa bağdaş kurarak veya yaslanarak oturabilir. Ama ayak ayak üstüne atarak kibirli ve gurulu bir şekilde oturmamalıdır. Kur'ân okumak için, en faziletli ve uygun hâl, namazda ayakta iken ve camide okumaktır. Bu şekilde okumak, amellerin en faziletlisidir. Eğer yattığı yerden veya abdestsiz olduğu halde ezberinden Kur'ân okursa, yine de sevabı vardır. Çünkü Allah Teâlâ (cc) Kur'an-ı Hakîm'de iyileri anlatırken "ayakta iken, otururken ve yatarken Allah'ı anarlar. Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürle" demektedir.¹²⁹

Kur'an-ı Kerîm'in tilavetine "istiaze" ve "besmele" ile başlanılır. Tane tane ve tecvidle okunur. Sese hüzmün vermek ve mahzuru yoksa kendisi duyacak miltarda açıktan okumak tavsiye edilmiştir. Tağanniden, yani makam yapacağım diyerek okuma kurallarından vaz geçilmez. Secde ayetlerinde secde edilir.

Kur'ân okunurken riayet edilmesi gereken bâtinî usul ve edepler de vardır. Bunları şöyle özetleyebiliriz:

129 Al-i İmran 3/191.

“Kelâm’ın aslını anlamak. Bize indirilmesindeki ilahî tenezzül ve tevazuyu görmek ve büyük nimete şükretmeye çalışmak. Sahibinden ötürü ona tâzim etmek. Kur’an-ı Kerîm’in sanki şimdi kendisine indirildiğini düşünerek ürpermek ve pür dikkat uyanık bir kalp, kafa ve zihinle huzur içinde okumak. Ayetlerin anlamını, maksadını, hikmetini, buyruğunu tefekkür, tedebbür, tezekkür ederek murad-ı ilahiye kavramaya çalışmak. Anlamayı engelleyen her şeyden tecerrüd ederek sıyrılıp uzaklaşmak. Kur’ân-ı Kerim’i her okuyuşta aldığı manevi mesafeyi, terakkiyi anlamaya çalışmak. Ona soku sıkı sarılarak dostunu dost bilip düşmanını düşman tanımaktır.

Böyle okuyan inan nasıl olur da ondan istifade etmez, bu mümkün müdür?

GÖNÜLE MÜRŞİD GEREK

Hiç kimseye hor bakma

Sen nefsine yan çıkma

İncitme gönül yıkma

Mevlâ görelim neyer.

Neylerse güzel eyler...

Tayinsiz Dellal

Çarşı pazarda bir sürü tayinsiz dellal vardır, insanları tutup tutup kendi şeyhlerine götürmek için çağırıp duruyorlar. Yahu bu adam henüz hazır mı, bu yüce yola iradesini koymuş, mürid olmak istediğini duymuş mu bakılmaz. “sonra olur canım. Hem bu asır fitne asrı. Hele biz bunu imanını kurtaralım. Sonra taklidi tahkike erer inşallah!..”

Eh!.. Ne diyelim, inşallah öyle olur!..

Ha bak sonra şikayet hakkınız yok. “Efendim şimdi iyi mürid yetişmiyor. Eskiden başkaydı bu işler” diyerek sızlanmaya hakkınız yok o zaman!..

Evet, eskiden başkaydı bu işler. İnsanlar, kendileri güzellikleri görür, “bende böyle olmak istiyorum” diye kapıya gelir, ama hemen alınmazdı. Biraz nazlanılır, biraz niyaz istenirdi. En azından istihare istenirdi... Gelenlere, Habibullah Mahzar efendimizin, şah Abdullah dehlevi hazretlerine dediği gibi:

- “Burası tuzsuz taş yalama yeridir. Sen git kendine zevkli şevkli yerler ara,” denilirdi. Talipler de:

- “Benim aradığım da tuzsuz taş yalamaktır,” derlerdi Dehlevi gibi.

Öyle sokaktan adam taplanmazdı eskiden. Gelenlere de “zevkine, şevkine, keyfine düşkün olanlar, yüce hak talibi olamaz” derler, nefisle cihadı, cihad-ı ekberi hatırlatırlar, vazifelerde aksaklık iste-

mezlerdi. Dilerse, canı isterse gelirdi. Kimse kokmuş ciğer satmıyorlardı zira.

Velhasıl mürid niyaz eder, mürşid nazlanırdı. Mürid minnet edemez, geldim diye başa kakamazdı. Kabul olunmak zaten başlı başına bir bahtiyarlıktı.

Maraşlı Mızrakçı Mehmet Emmi'den şunları duymuştum:

“Ramazanoğlu Mahmud Sami Efendimizden ders almıştım. Bu yeni hayatımın aşkı ve şevki beni durdurmazdı. Müsaid zannettiğim herkesi nu mübarek manevî yola davet ederdim. Bir gün İstanbul'a sultanımızı ziyarete gittim. Sohbet esnasında kulağıma eğilerek hafifçe:

- Mızrakçı Efendi, biz seni Maraş'a tellal tayin etmedik, dediler. Donmuş kalmıştım...”

Evet, şeyhler bu işe Sami efendinin yaptığı gibi güzelce müdahale etseler iyi olur herhalde, acemi müritler işi ayağa döktüler. Şimdi şunlar sanki hiç aranmaz, sorulmaz oldu: “İnsanlar bu manevî yolculuğa çıkmaya müsait midirler? İstek ve iradeleri var mıdır? Vazifelere hazır mıdırlar?” bu ve benzeri sorulara hiç bakmadan nerdeyse sokaktan tuttuklarını dergaha götürüp ders verdiriyorlar. Götürenler götürüyor fakat ders verenler nasıl veriyorlar acaba?

Sonra da kapıp koyuveriyorlar sözde müridleri. Bu adam şimdi nerdedir, ne yapar, gece kalkar mı, teheccüd kılar mı, Allah Teâlâ'nın zikriyle meşgul mü, yediği içtiği helal mi haram mı, kimlerle düşüp kalkar, vs. vs. kimse bilmez. Biraz sıkıştırırsan bahane hazır: “Böyle olması gerekiyor. Zaman çok kötü. Zira kemalat kazanma zamanı değil, zaman imanı kurtarma zamanıdır. Belki evliyaya muhabbet ile imanı kurtulur.”

Tasavvuf ve tarikattan maksad bu değil ki! Sayıyı çoğaltmak, yola fayda sağlamaz ki! Evet, insanların imanını korumak için her şeyi yapalım, ama başka bir değeri bozmadan inşallah!

Eskilerin Kabulü

Eskiden bazı şeyhler kendilerine gelen her müridi hemen kabul etmez, üç sene üç hususta terbiye ile denerlermiş. Edebe riayet edebilmiş ise ne ala, değilse; “Tasavvuf onu kabul etmiyor,” diye uğurlarlanmış..

Neymiş bu üç husus? Bir sene halka hizmet, bir sene hakka hizmet, bir senede kalbine riayet!..

Mürid, bir sene bütün halka hizmet edermiş. Hizmet için fark gözetmezmiş insanlar arasında. Çünkü herkesi kendinden üstü ve hizmete layık görür, hizmetini kabul ettikleri için onlara minnet ve şükran duyarmış... bunun aksini düşünmek fahiş bir ayıp, devasız bir dertmiş o zaman...

Sonra hakka hizmete başlamış mürid. Bu hizmet ve ibadetteki amacı, sırf Allah'ın rızası için olurmuş. Allah buna layık olduğu için olurmuş.. yani sırf zati için ibadet. Mürid ne dünya nede ukba arzusu taşımaz, ne af ve mağfret ne de yüksek dereceler istemezmiş... Yoksa Allah için değil, menfaat için ibadet, nefsi için ibadet anlaşılır, ayıplanırmış!..

Başarırsa, üçüncü senede himmetini, gayretini, arzusunu kalbi üzerine toplar, dikkatini oraya yoğunlaştırır ve içeriye ağyarı koymamaya, gafletten korumaya çalışırmış... Sürekli kontrol altında tutarmış kalbini... Sürekli Allah ile beraber olmanın üns'ün hazzını yaşarmış...

Bütün bunlardan sonra müridi kabul edermiş şeyhler, bunlardan sonra onu tasavvuf ve tarikata ehil görürlermiş... Bütün bunlardan sonra onu kabulde bir mahzur görmezler ve hırka giydirirlermiş. Hırka, kefen kabul edilirmiş giyen tarafından, ölmeden evvel ölürler, kalan hayatlarını Allah'a hizmete vakfederlermiş.

Allah Allah!.. Bu ne acayip yol böyle!.. daha başlangıcı böyle olursa, basamak sınavı böyle olursa, bunun sonu nereye varır acaba!.. bu yol neymiş böyle!..

İşin bir acayip yanı da bizim zamanımızdaki gördüklerimiz. Yani bu yola davet için dellal tutup sokaktan adama toplama.

Fesubhanellah!..

O çağla bu çağın farkı, içinde yaşayanların farkı kadar farklı!..

Mürşid Kimdir?

“Mürşid”, irşad eden, insanı öğretip eğiterek olgunlaştıran, noksanlarından kurtulup kemale ermesine vesile olan, insanları Allah yoluna girdirerek onu ve dinini sevdirmeye gayret eden, buna teşvik eden, bunun için gönüllü çabalayan mübarek hizmet insanı fedakar kişidir.

Bizim memleketimizde ve dünyada bu konuda en yaygın kelime “şeyh” kelimesidir. Halk arasında bunun bozulmuş şekline “şih” derler. Şeyh Arapçada “ihtiyar” anlamındadır. Tarikatta ise, kendisine intisap eden müridleri, Peygamber Metodu denilen manevî bir yolla belli esaslar çerçevesinde yetiştiren ve eğiten kişidir. Mürşid veya şeyh, daha önce bir şeyhin gözetiminde hak yola girmiş, seyr-i sülükünü tamamlamış ve bu yolun hallerini, makamlarını, korkulu ve tehlikeli durumlarını bilmiş bir kişidir. Bu sebeble müridi alır ve ona yararlı ve zararlı hususları göstere göstere manevi yolda yürütür.

Amaç, dini hayatı sevdirmek ve yaşatmaktır. Bu sebepten ötürü de, Allah katında çok kıymetli ve sevilen (velî) bir insanlardır.

Her insan şeyh veya müşid olamaz. İrşad için salâhiyetli bir şeyhin birtakım vasıfları vardır. Başlıcalarını şöyle zikredebiliriz: Kur'an ve Sünnetin ahkâm ve adabını iyi bilmesi. Şeriatı ihlasla ve istikamet üzere yaşaması. İnsanları Allah'a ibadete, zikre, şeriatı bilmeğe ve yaşamağa davet etmesi. Herkese nasihat etmesi. Bütün yaratılmışlara şefkat, merhamet ve lütufla yaklaşması. Mü'minlerin ayıplarını örtmesi, onlara kalp tasfiyesi ve nefis tezkiyesi için gerekli şeyleri bildirmesi, yetiştirilmesi.

Eğitim öğretim işinin temeli sevgi ve saygıdır. Bu ise kocaya itaati gerektirir. Tasavvuf ve tarikatlar sonuçta amelî-tecrübî bir yol olduğu için, bu yola giren bir mürid, mutlaka bir şeyh'in terbiyesi altına girmeli, bütün kalbiyle ona bağlanmalı, seve seve her emir ve tavsiyesini dikkatle yerine getirmeli, asla itirazda bulunmamalıdır.

Bu yüzden insanlar bir şeyhten ders almadan önce iyi araştırmalı, kalbi tam mutmain olmadan el alıp biat etmemelidir. Bu onun hakkıdır. Ancak "tamam" deyip de ders aldıktan sonra araştırma biter, teslimiyet başlar.

Maalesef her zaman şeyh olmadığı halde şeyh geçinen "müteşeyyih", yani sahtekar şeyhler olagelmıştır ve tecrübelerden anlaşıyor ki ola da gidecektir. Bu sahtekarların da bağlıları olduğuna göre vaziyet çirkindir. Öyleyse herkes her zaman dikkatli olmalı, dinin açık emir ve yasaklarını esas alarak Allah Teâlâ'nın iradesini asla çiğnememelidir.

Peygamberler dışında hiçbir insan ma'sum, yani günahattan korunmuş değildir. Bu yüzden şeyh de, niyetini halis kılmakla beraber nefsini murakabe ve azarlamaya devam etmeli, önemli işlerde

istişareyi elden bırakmamalı, kendisini asla hatadan münezzehten görmemelidir. Olabilir ki bir konuda dikkatini toplayamaz ve nefsinin arzusu altında yatan şeyi göremez. Onun için nefsinin karşı her an uyanık bulunup tuzağa düşmemelidir. Bilinmelidir ki asıl olan din ve şeriattır.¹³⁰

Olur ya, insanlık hali, şeyh bir hata yapar veya şeriata aykırı emirler verirse dinlenmez, çünkü “Allah Teâlâ’ya isyan olan yerde mahluka itaat edilmez”¹³¹ hadisi çok açıktır. Bununla beraber saygıda kusur edilmez, itiraz ederek münakaşa ve mücadeleye girilmez, sükut ve kibarlıkla geçitirilir.

Bir müridin “şeyhim perde arkasını görür, bizim bilmediğimizi bilir. Bir emir verdiğinde zahirde şeriata aykırı da olsa bir hikmeti vardır, ona itaat gerekir” demesi, Allah korusun, zındıklığa kapı açmaktır. Çünkü bu yolun büyükleri “zahire ters düşen her batın, batıldır” diye kaideyi açıkça ortaya koymuşlardır. Kim aksini söylüyorsa, yalan söylüyor ve tasavvufa ters düşüyordur.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, şeyh olmanın bir çok vazifeleri, mesuliyetleri, mükellefiyetleri, yükümlülükleri ve adabı vardır. Doğrusu kolay bir iş de değildir. Bu yüzden şeyhlik istemekle olmaz, manen görevlendirilmekle olur. İslam’da genel bir kaide vardır, yöneticilik vazifelerine talip olmamak gerekir. Çünkü isteyen o işle baş başa bırakılır, yardım edilmez.

Tarikat Şeriat İçindir

“Son Mevlevî” diye bilinen Merhum şefik Can Efendi anlatıyor:

130 Bkz. Cemal Nar, Tasavvufun Anahtarı.

131 Buhari, Ahkam 4, Ahad 1, meğuz, 59; Müslüm, İmare 39,40; Ebu Davud, Cihad 87; İbn Mace, Cihad 40; Nesai, Bey’at 34 Ahmed 1/82,94,124/426,427,432

“Sami Efendi ile ilgili bir başka hatıramı da unutmadan arz ediyim. Kendilerinin ahbablarından Necmi bey isminde bir Albay vardı. General olacakken emekliye ayırmışlardı. Bir gün devlethânede otururken Necmi beyi kastederek:

- O arkadaşına söyle hacca gitsin, dedi. Ben de Necmi beye telefon ettim ve üstadımızın söylediklerini aynen kendisine naklettim. Necmi bey:

- Sami Efendi beni Hicaz'da görmüyor mu, ben hep oradayım. diye karşılık verdi.

Kendileri tayy-ı mekan sahibi olduklarına inanırlardı. Bir hafta sonra efendi hazretlerini ziyaret ettiğim sırada Necmi beyin söylediklerini olduğu gibi aktardım. Efendi hazretleri beni dinledikten sonra gülümseyerek:

- Necmi beye söyle ben onu maddeten de Hicaz'da görmek istiyorum, dedi.

Necmi beye tekrar geldim ve kendisi içini söylenenleri aktardım. O da fazla vakit geçirmeden hacca gitti.

Hacla ilgili bendenizin de bir hatırasını burada zikredebeyim. Emekli oldum hacca gideceğim. Daha evvel benim şeyhim Mithat Baharî hazretleri idi. Allah rahmet eylesin, kusur olarak söylemiyorum. Mithat Baharî hazretleri, meşrep itibariyle biraz Bektaşîleşmiş. Kendisine:

- Arkadaşlarım hacca gidiyor, pasaportumu aldım, ben de hacca gideceğim. dedim.

- Hacca gidemezsin, dedi.

Benim şeyhim “hacca gidemezsin” dedi ve ben de o zaman daha Hacı Sami Efendi hazretleriyle tanışmamıştım. O şeyhimin engeline

uydum. Çünkü aklıma Hafız'ın şu beyti geldi. "...Eğer sana şeyhin seccadeni şarap küpüne daldır derse, tereddüt etmeden daldır. Onun bir bildiği vardır ki sana bu emri veriyor."

Arkadaşlarım hacca gitti. Ben içim yanarak kaldım, hacca gidemedim. O büyük bir hata idi. Ben o zaman ona diyecektim ki: "Efendim siz böyle diyorsunuz ama, benim dinim, Müslüman olan herkesin, durumu müsait olanın... Emekli de olmuşum elime para geçmiş, hacca gideceğim" diyemedim. Yani yine şeyhlik töresine uyararak, peki dedim.

Ama Hacı Sami efendiyle tanıştıktan sonra bana ne dedi biliyor musunuz?

- Senin hacca gitmen lazım, dedi.
- Baş üstüne, dedim.

Pasaportumu çıkarttım hazırlandım. Yanıma da bir müezzin arkadaşı verdi, hacca gönderdi. Ben onun sayesinde 1975 senesinde hacca gittim. O zaman bana hacda bir de seccade hediye etmişti. Bu kadar yakın olduk birbirimize. Şimdi aradan seneler geçti. Hacı Sami Efendi hicaz da kaldı. Vefat etti. Medine'de baki mezarlığına defnedildi." (Tasavvuf Dergisi,)

Tarikat ile şeriat arasındaki ilişkiyi sufiler eserlerinde geniş olarak açıklamışlardır. Sonuç itibarıyla bu ikisi birbirinden ayrılmaz iki arkadaşırlar. Tarikat huzur, huşu ve ihlası yakalayarak şeriatı aşk ve şevk ile yaşamak içindir. Onun içindir ki şeriat ve tarikat birbirinden ayrıldıklarında ortaya Allah (azze ve celle) korusun ya fışk, ya riya, ya ucub, ya kibir, ya da zındıklık çıkar.

Kitaplarda mürşid-i kamile itaat için söylenen her söz, haki ki mürşid için söylenmiştir. Eğer insanlar bu noktada yanıldı veya kandırıldı da, hakikatte mürşid olmayan istismarcı sahtekarların

eline düştü ise yandı demektir. O utanmaz arlanmaz şarlatanlar, yolun kaide ve kuralları sanki kendileri için söylenmiş gibi insanların üzerinde tahakkümde kullanarak onları menfaatlarına alet etmekten çekinmezler. Zamanımızda maalesef bunlar çokça görülen musibetlerdendir.

İşi Bilenden Dinleyelim

“Esat Erbilî hazretleri mektuplarından birisinde galiba 13. mektubunda der ki: “Ben Adanalı Hacı Sami Efendi... -Sami Efendi hazretlerini işaret ediyor- O zaman tanışıyor Sami Efendi’yle. Onu kendisine halife tayin ediyor. Tabi kendisi şehit edildikten sonra çok zaman geçti, o endişe korku içerisindeki zamanlar arasında ben de gençliğimde Tâhirül-Mevlevî’den, Mevlevî hilafeti aldım. Ama nerede bir şeyh, hangi tarikatta olursa olsun, ismini duydum mu onu ziyarete giderdim.

Suphi Bey isminde bir dostum Kastamonu’da İhsan Bey diye bir Nakşî büyüğünün evladı olduğu halde, Hacı Sami Efendi’yi tanıyor-du. Ona muhabbeti vardı. Ben de Sami Efendi Hazretlerinin medh u senâsını duydum, o zâtı görmek elini öpmek istedim. Ona rica ettim, beni aldı ve Sami Efendi’ye götürdü.

O sıralarda Hacı Sami Efendi Kayserili bir tüccarın muhasebeciliğini yapıyordu. Kendisine küçük bir oda ayırmışlar işte orada onun hesaplarını tutuyor, ücretli çalışıyor. Alemdaroğlu isminde bir zat. Ondand randevu aldı Suphi Bey, beni ona götürdü.

İlk defa onunla karşılaşınca şaşıırıp kaldım. Çünkü Hacı Sami Efendi’yi ilk defa görüyorum benim içimi okudu. Benim o zaman sıkıntılarım vardı. Mevlânâ’dan beyitler okumaya başladı. Okuduğu beyitlerden birisi şu idi: “Dünya nedir? Dünya Allah’tan gafil olmak-

tır. Yoksa zengin olmak, kadın, para, mal, mülk bunlar dünya değildir.” Bir kimse Allah’tan gafil oldu mu, işte dünya budur. Böyle zengin olup da Allah’tan gafil oldu mu yaşamıyor demektir. Sokak süpürücüdür. Allah’ı bulur, dünya budur.

Onun için böyle ağlamaya başladım, ona karşı içimde bir sevgi uyandı. Ertesi hafta geldim görmek görüşmek için, olmaz dedi Alem-dar Bey. O zamanlar hep korkuluyor, tek parti zamanı, herkes bu gibi şeylerden çekiniyor. Gizli olarak oluyor. Onun için bana dedi ki; “Hangi camiye Cuma namazına gideceğini öğren, o camide görürsen uzaktan selamlaşsın veyahut gider elini öpersin” dedi. O şekilde ben de onu kolluyordum, telefon ediyordum falan camiye gidecek diyorlardı, ben de o camiye gidiyordum, o büyük zatı göreyim diye. Onu görüyordum bazen tebessüm ediyordu, bazen görüşemiyorduk. Öyle geçti.

Sonra kendileriyle görüşmek için Allah Teâlâ bir fırsat halketti. Kendilerine Güney Afrika’dan ve Pakistan’dan mektuplar gelirdi. İngilizce yazılmış mektuplar... Efendiye bağlı kişiler tarafından yazılmış mektuplar... O mektupları bana verirdi, ben Türkçe’ye tercüme eder götürürdüm. Bu sayede bir yakınlık başladı. Erenköy’de istasyondan çıktıktan sonra demiryolu kenarında beş numaralı mütevazî evlerine gider orada tercümeleri yapardım. Efendi hazretleri o zaman, “İstedğin vakit gelebilirsin” diye bir izin de vermişti bana. Ama Ömer Kirazoğlu bey rahatsız edeceğimi düşünerek sık sık ziyaret etmeme müsaade etmezdi. Ama ben yine de Ömer beye, Efendi hazretlerinin ziyaret hususunda izin verdiğinden bahsetmedim.

Bir gün bana; “Sen hangi tarikattansın?” dedi. Ben de cebimden *Evrâd-ı Mevlânâ’yı* çıkardım ona verdim. Aldı karıştırdı. “Sen yine bu tarikatta kal” dedi. “Fakat sana teberruken bir ders vereyim, o derse de devam et” dedi. Sonra tuttu, “İşte şu kadar Estağfirullah, bu kadar lâ ilâhe illallah tesbihâtı yap, şu sûreleri oku” dedi. Beş on dakikalık bir iş için bana vazife verdi.

Ben o vazifeyi yapmaya başladım. Bende ibadete karşı, namaza karşı bir sevgi uyandı. Oturayım namazımı kılayım, aç kalayım amam namazım kazaya kalmasın demeye başladım. Eskiden sabah namazlarını kaçırmaz ama vazifemin ağırlığı sebebiyle bazen öğle namazlarını edâ edemezdim. Ama Efendi hazretlerinin vazifesini yerine getirmeye başladıktan sonra onun himmetiyle namazlarıma büyük bir şevkle sarılmaya başladım.”¹³²

Muhabbetin Değeri

“Allah Teâlâ’ya giden yolların sayısı, mahlukatın nefesleri dedincedir” denilmiştir.

Bu yolların kimisi uzun ve meşakkatli, kimisi de kısa ve kolaydır.

Tarikatların çokluğu ve velilerin eğitim ve usül çeşitliliği de bunu göstermez mi? İnsan tabiatları, karakter yapıları çok ve değişik olunca, haliyle meslekler ve meşrepler de çok olacaktır.

“Bu yollardan acaba hangisi daha kolay ve kestirmedir?” diyenler de cevapsız kalmamışlardır.

Bazıları, “Allah Teâlâ’ya giden en kestirme yol, bir velinin kalbine girmektir” derler.

¹³² Şefik Can ile yapılan bir röportajdan. Bkz. *Tasavvuf Dergisi*, sayı 14. s. 833-834.

İşte onlardan biri de Hâce Ali Râmitenî'dir. Şöyle buyurdular:

- Müride, gayeye ulaşmak için çok riyazet ve meşakkat gerek. Fakat bir yol vardır ki ruhu doğru edici ve tez erdiricidir. O da, kalbini Allah'a vermiş olanların gönlünü kazanmaktır. Zira onların kalbi Allah'ın nazar noktasıdır. (Reşahat)

Onların gönlünü kazanmak ise ancak istikamet, muhabbet, rabıta ve hizmetle mümkün olur.

Yine buyurdular:

- Duanızı öyle bir delil vasıtasıyla edin ki, onunla günah işlemiş olmayasınız! O delil, Allah dostudur. Onlara tevazu ve sevgi gösterin ki, sizin için dua etsinler.

Onlar vesilesi ile isteme, sağlığında olduğu gibi, vefatından sonra da olabilir. Birincisi malumdur. İkincisine de bu taife "tevessül" demiştir. Caiz oluşunun delilleri fıkıh kitaplarındadır.

Sohbet ve muhabbette harika sırlar vardır. Bundan kaynaklanan pozitif enerjinin insanı çepeçevre sarıp sarmalaması ve yuğurup yeni bir şelil vermesine eskiler "in'ikas" ve "insibağ" derlerdi. "Yansıma" ve "boyasına boyanma" diye tercüme edeceğimiz bu hâl sirayeti, kişinin olumlu değişim ve gelişiminde oldukça etkilidir.

Bu konuda işte size üç delil:

Allah Teala, "Sadıklarla beraber olunuz" buyuruyor.

Resulullah (sav), "Kişi sevdiği ile beraberdir." Diyor.

Atalar, "üzüm üzüme baka baka kararır" diyor.

Yetmez mi?

Elbette yeter. Bu delillere itibar etmeyene söz söylemek fazlalıktır.

Ama “biz de bir şey söylemek isteriz” diyorsanız, “acaba ne söyleyeceksiniz?” diye doğrusu ben de merak ediyorum.

Bu merakımı gidermemin bile “muhabbet” ve “sohbet”ten başka bir yolu var mıdır?

Veliye Hürmet

Seyyid Ata, Hoca Azizan Hazretleriyle çağdaş. Arada bir buluşurlar ve halleşirlermiş.

Bir gün Seyyid Ata tarafından Azizan Hazretlerine karşı edep dışı bir tavır gösterilmiş.

O sırada Asya içlerinden gelen çapulcu alayları şehri yağma etmişler ve Seyyid Ata'nın bir oğlunu esir alıp gitmişler.

Seyyid Ata, başına gelen bu felâketi, Azizan Hazretlerine karşı işlediği suç yüzünden bilmiş. Özür dilemek ve bağışlanmasını sağlamak için bir ziyafet tertiplemiş ve ona Azizan Hazretlerini davet etmiş..

Azizan Hazretleri Seyyid Ata'nın muradını anlayıp ziyafette hazır bulunmuşlar. Şehrin en büyük din adamlarının ve şahsiyetlerinin hazır bulunduğu sofrada, Azizan Hazretleri, üzerlerinde muazzam bir cezbe ve ta sarruf hâl-i, ellerini yemeğe doğru götürüp şöyle demişler:

- Seyyid Ata'nın esir oğlu şu kapıdan girip sofraya oturmadıkça ve yemeğimize katılmadıkça, Ali, elini yemeğe sürmez!

Ve eli öylece kalmış. Herkes dehşet içinde...

Şeyh ise, gözleri yemekte, kendinden geçmiş, müthiş bir heybet edasında..

Kapı açılıyor ve esir çocuk koşarak içeriye giriyor. Dehşet son haddinde..

Çocuk :

- Nasıl gelebildin? Sualine şu cevabı veriyor :

- Hiçbir şeyin farkında değilim. Beni birtakım vahşi çapulcular esir edip sımsıkı bağlayarak memleketlerine götürdüler. Günlerce yol aldık. İşte birdenbire kendimi aranızda ve yurdumda görüyorum.

Herkes, Azizan Hazretlerinin ayağına kapanmış, bu muazzam keramet karşısında teslim olma vaziyetinde. (Reşahat'tan.)

Allah Teala dostlarını sever ve kayırır.

Onların ellerinde dilerse harikalar yaratır.

Onun için ehl-i sünnet itikadında “keramet haktır” denir.

Her ne kadar keramet ehli, kerametlerini gizli tutar ve saklarlarsa da, bazen iş aşikar olmak gerektirebilir. Burada olduğu gibi.

Velilere düşmanlık, Allah Teala'ya düşmanlıktır ve onulmaz bir derttir.

Saygısızlık ve kabalık ise, gönül kırmak ve gücendirmek ise en azından özür beyanını gerektirir. Özür dileyeni affeder onlar...

Her ne kadar her veliyi bilmek mümkün değilse de, en azından bildiklerimizin, yani hüsn-ü zan ederek “bu veli kuldur” dediklerimizin kadr-ü kıymetini bilelim ve istifade etmeye çalışalım.

Kaybedeceğimiz bir şey olmaz. Ama kazanacağımız çok şey olabilir.

“Allah Teala'ya giden en kestirme yol, velisinin kalbine girmektir” demiş eskiler.

Çünkü Allah Teala oraya tecelli eder.

Orada Allah Teala ile buluşmak mümkündür yani...

Yakınlıktaki Korku

Hoca Süleyman Kirmanî, büyük bir Allah dostudur. Hoca Abdülhâlik Gucdevânî halifelerinden sanıldığı kadar, Hoca Evliya halifelerinden de olması ihtimal dairesinde görülen ve her iki büyük zat ile de görüşmüş bulunduğu hükmedilen bir mübarektir..

Ona sormuşlar:

- “Muhlisler büyük tehlike üzerindedir» mealindeki hadiste, korku ifade edici tehlike nedir ?

Cevap :

- Muhlislik makamına korku lâzımdır. Bu hâl o makamın yüksekliğine işarettir. Güneş en fazla kendisine yakın olana tesir eder.

Âşığın, sevdiğine yakınlığı arttıkça korkusu da artarmış. O yüzden veliler cephesinden hiçbir zaman korku kalkmaz. Onlar korku ve tehlikeyi kendilerine sıfat edinmişlerdir.

Allah Tealâdan da en fazla O’nu bilenler korkar değil mi?

Nitekim sultana yakın olan da her an tetiktedir, dikkat üzeredir. Dağdaki çoban dilediği gibi hareket eder. Yatar yuvarlanır icabında. Canı isterse bir de gazel çeker. Amma padişah meclisindeki adam, her sözü düşünür taşınır, hesap eder, iyi ölçüp tartar, selametine kanat getirirse ancak o zaman söyler.

Boşa dememişler “kurb-i sultan, âteş-i Sûzan” diye...

Yakar adamı efendim, yakınlık yakar...

Zengi Ata

Zengi Ata’nın, Uzun Hasan Ata, Seyyid Ata, Sadr Ata ve Bedr Ata isimli dört halifesi oldu. Bu dört halife, Buhara medreselerinden birinde zahirî ilme çalışırken birdenbire içlerine bâtın ilminin ateşi düştü, her şeylerini bırakıp Türkistan taraflarına göç ettiler ve Zen-

gi Ata'yı buldular, onun mübarek eteğine yapıştılar ve dördü birden halifelik makamına eriştiler.

Bahsettiğimiz mürşid arayıcısı dört talebe Taşkent kırlarından geçerken, dudakları kalın bir zencinin bir sürü sığır otlattığını görüyorlar. Bu kuzgunî siyah renkli çoban Zengi Ata'dır ve iç halini gizleyerek Taşkent halkının sığırlarını otlatmaktadır. Kırdan her namazdan sonra açık zikirle meşgul olmakta, zikir başlayınca da sığırlar otlamayı bırakıp Zengi Ata'nın etrafında halkalanmakta ve zikri dinlemektedir.

Dört istekli zat, Zengi Ata'nın yanına geliyorlar ve görüyorlar ki, siyah renkli bir çoban dikenli otlardan bir demet yapıyor ve çıplak ayağını demetin üzerine bastığı halde dikenler kendisine acı vermiyor.

Yaklaşıyorlar ve bu hâle taaccüble bakıp selâm veriyorlar. Zengi Ata, selâmlarına mukabele ediyor ve soruyor :

- Siz gariplere benziyorsunuz! Nereden gelmektesiniz?

- Biz Buhara'da medrese talebesiydik. İlim okuyorduk. Birden içimize bir ateş düştü ve akıl didişmelerinden vaz geçip batin yoluna sapmak dileği geldi. Bu gayeyle evimizi, yurdumuzu, her şeyimizi bırakıp yollara düzüldük. Biricik muradımız, bizi gayemize erdirecek kâmil mürşidi bulmak. Onu arıyoruz! Bize bir sağlık verebilir misiniz?

Zengi Ata, bu saffetli gençlerin nurlu yüzlerine bakıp diyor ki :

- Durun; dünyanın çepçevre dört bucağını koklayıp kâmil mürşidden bir koku alacak olursam size haber vereyim..

Ve Zengi Ata, başı ile bir daire çevirerek her tarafı kokluyor ve bütün istikametleri yokluyor. Sonunda :

- Her tarafı kokladım ve yokladım, diyor; sizi irşada ehil kendimden başka kimseyi bulamadım!

Bu iddia karşısında gençlerin dördü birden müthiş bir hay rete düştü. Seyyid Ata ile Bedr Ata hemen inkâra yöneldiler.

Seyyid Ata kalbinden şunları geçirdi :

- Ben Seyyid (peygamber soyundan gelme), ilim sahibi ve ince-likleri bilen bir insan olarak siyahî bir çobana nasıl bağlanabilirim?

Bedr Ata da şöyle düşündü :

- Bu kalın dudaklı zencinin yeltendiği iddiaya ve ettiği dâvaya da bak!

Fakat öbür ikisi bu inkâra düşmediler, içlerinden dediler ki:

- Mümkündür ki, Kudret Sahibi, bu siyah adamın gönlüne emane- net nurunu yerleştirmiş olsun. Esrar âlemi bu, kim ne bilir?

Fakat ne inkâr edenler, ne de kabul gösterenler henüz bir karşılık vermeğe imkân bulamadan Zengi Ata'nın tasarrufu yetiştii, hepsi birden onun cazibesine tutuldular ve eteğine yapıştılar. Aralarından Zengi Ata'ya ilk bağlanan Uzun Hasan Ata oldu. İlk kemal ve irşâd makamına erişen de yine o.

Zengi Ata'nın ikinci halifesi ise Seyyid Ahmed Ata oldu. Hani, şu ilk görüşünde Zengi Ata'yı küçümseyen, ilmine mağrur Seyyid. Hakikati gördükten ve Zengi Ata'ya teslim olduktan sonra nefesine etmediği işkence, baş vurmadiğı şefaata, şeyh yolunda el atmadığı hizmet kalmadıysa da bir türlü gönül darlığından kurtulamadı ve perdeyi açamadı. Nihayet Anber Ana'ya baş vurdu ve yalvardı:

- Sizin ricanız Zengi Ata önünde tesirli ve benim gibi fukaraya şefkatiniz büyüktür. Lütfen benim için şefaatte bulununuz ve keskin

nazarlarının bana yönelmesini sağlayınız! Beni kemal yolunda bir türlü derece alamamak felâketinden kurtarınız!

Anber Ana, Seyyid Ata'ya acıdı ve dedi :

- Sen bu akşam siyah örtülere bürünüp onun yolu önünde uzan! Seher vakti abdest almaya çıktıkları zaman seni bu halde görsünler ve merhamet etsinler.

Anber Ana, gece vakti şeyhe de ricada bulundu:

- Ahmed bunca zamandır hizmetinizdedir, şimdiye kadar iltifatı nazarınıza mazhar olamadı. Ona himmette bulunmanızı istirham ediyorum.

Zengi Ata gülümsedi :

- Ahmed'in seyyidliği ve ilmi, yolunda engel oldu. Beni gördüğü gün kendimi ona belirttiğim halde kabul etmedi. Gönünden, bir seyyid ve âlim kişinin bir sığır güdücüsüne bağlanamayacağına dair fikirler geçirdi. O yüzden de yolda kaldı. Fakat mademki sen şefaati ediyorsun; suçundan geçtim, inşallah hâli düzelir.

Şafak vakti Zengi Ata dışarıya çıktıkları zaman, yerde siyah örtülere sanlı bir şey gördüler. Ayaklarını kaldırıp Seyyid Ata'nın göğsüne bastılar. Seyyid Ata şeyhinin mübarek ayaklarından öpmeğe ve yüzünü, gözünü ayaklara sürmeğe başladı.

Zengi Ata sordu :

- Kimsin sen?

- Ahmed.

Zengi Ata fısıldadı:

- Artık ayağa kalkabilirsin, Ahmed! Bu küçüklük seni bir anda büyültmeye yetti!

Ve Zengi Ata; Seyyid Ata'ya öyle bir yöneliş yöneldi ki, müridine bütün fetih kapıları açıldı.

Kişi noksanını bilmeli, mütevazi ve mahviyyetkar olmalı, amana düşmelidir. Şeytan gibi haksız yere mücadele etmekten kaçınmalı, tövbe ve istiğfara canu gönülden devam etmelidir. Kendini halkın en fakiri bilmeli, yoksulu bilmeli, gayrete gelip amel etmeli, ameli de görmeyip yele vermelidir. Sonra ambarına bakıp bir şey görmeyince yeniden amana sarılıp gayret kemerini himmetle bağlamalı, fani dünyada cehd ve gayreti elden bırakmamalıdır.

Şeyhin Eşi

Tasavvuf ve tarikatlarda bir edeb de, müridin, vefat eden şeyhin eşiyle evlenmemesidir. Bu usul, her yönüyle izledikleri Resulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ın hayatından alınmıştır. Bilindiği gibi Resulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ın eşleri mü'minlerin anneleridir. Vefatından sonra onlarla hiçbir mümin evlenemez. Bu haramdır. Ancak tasavvuf ve Tarikatlarda bu haram değil, edebe aykırı sayılmıştır. Yoksa haram olmayan bir şeye haram demek, inanca zarar verir.

Ama bazen bunun istisnası da olur. Nitekim "Raşahat"ı okurken şöyle bir bilgiye rastladım:

"Zengi (zenci) Ata, mürşidi Hakîm Ata'nın vefatından sonra zevcesi Anber Ana'yı nikahladı.

Hakîm Ata siyaha yakın koyu esmermiş. Bir gün Anber Ana'nın gönlünden şöyle bir şey geçmiş :

- Ne olurdu, Hakîm Ata siyah olmasaydı!

Hakîm Ata, keramet nuruyla bu gizli fikri keşfetmiş ve zevcesine demiş:

- Yakın zamanda benden daha siyahına düşeceksin!

Çok geçmeden Hakîm Ata ölmüş ve Anber Ana, kuzgunî siyah olan Zengi (zenci) Ata'nın zevcesi olmuş.

Şöyle ki Hakîm Ata Harizem'de vefat edince Zengi Ata Taşkent'ten kalkıp oraya geliyor. Mürşidinin kabrini ziyaret ve yakınlarını ta'ziyet edinceye kadar da hiç bir işle uğraşmıyor. Anber Ana'nın «iddet» denilen şer'î bekleme müddeti nihayete erince, yakınlarından birini Anber Ana'ya gönderiyor ve nikâhına talip olduğunu bildiriyor.

Anber Ana bu teklife karşı yüzünü çeviriyor ve cevap veriyor:

- Ben Hakîm Ata'dan sonra kimseye varmam! Hele bu kömür yüzlü zenciye asla!

Anber Ana, kendisine talip olan Zengi Ata'ya red cevabını verirken yüzünü ne tarafa çevirdiyse o tarafa doğru boynu tutuluyor, bükülüyor ve düzelmez oluyor. Anber Ana, ıstırap içinde kıvrana dursun, teklifi götüren yakını Zengi Ata'ya koşup vaziyeti haber veriyor.

Aldığı cevap:

- Git de Anber Ana'ya de ki: Beni Zengi Ata gönderdi ve soruyor: Bir gün «Keşke kocam siyah olmasaydı!» diye kalbinden geçen duygu hatırında mı? Hani bu duyguyu Hakîm Ata keşfetmiş ve «Benden daha siyahına düşeceksin!» dememiş miydi sana? Şimdi ne dersin bu tecelliye?

Anber Ana bu سوالin karşısında her şeyi anlıyor ve kaderin emrine boyun eğiyor. Boyun eğdiği anda da boynu düzeliyor.”

Kimseyi alaya almamak, ayıplamamak, kınamamak, küçük görmemek, kötü lakap takmamak, teccüss etmemek, kötü zan besleme-

mek, dedikodusunu yapmamak, laf götürüp getirmemek, hele hele asla ırkçılık yapmamak gerekir.

Değilse çeker insan ettiklerini eninde sonunda, başına gelir kınadıkları, burnu sürtülür yere kibirinden ötürü, rezil ve rüsvay olur hem de daha dünyaya.

Allah Teâlâ korusun bizi. Bozmasın kardeşliğimizi. Dirlik ve düzenlik vererek ıslah eylesin hepimizi.

Gerçek Müridler

Hacı Bayram Veli, Sultan II. Murad'ın saygı duyduğu bir mürşitti. Hükümdarın Hacı Bayram'a saygısı o derece büyüktü ki ona mürid olanlardan vergi almıyordu.

Ama gelin görün ki istismar iş başındaydı ve bütün Ankara halkı Hacı Bayram'ın müridi olduğunu iddia ediyordu. Ankara'da kimden vergi istense "Ben Hacı Bayram'ın müridiyim" deyip işin içinden sıyrılıyordu.

Bu durum hükümdara yansıtıldı. Hükümdar Hacı Bayram'a bir mektup gönderip, "Gerçek müritlerinizin sayısını bana bildiriniz, sizin bildirdiğiniz herkes vergiden muaf tutulmak üzere kabulümdür" dedi.

Hacı Bayram devletine saygılı bir tasavvuf büyüğü olarak kendisine bağlılığın kötüye kullanılmasından zaten şikayetçi idi. Mektubu fırsat bilerek müridlik iddiasındaki herkese haber saldı:

"Falan gün falan yerde toplanınız" diye.

O gün hemen bütün Ankara halkı şeyhlerinin davetine uyarak bildirilen yere akın ettiler. Hacı Bayram Veli bir tepeciğe kurdurduğu siyah kıl bir çadırdan çıkarak kalabalığa sordu:

- Beni seviyor musunuz?

Kalabalık hep bir ağızdan karşılık verdi:

- Elbette seviyoruz.

- Bana yürekten bağlı mısınız? İstesem benim için canınızı verir misiniz?

Kalabalık cevap verdi:

- Canımız senin yoluna feda olsun...

Hacı Bayram bunun üzerine:

- Bugün bana inananları şu çadırın içinde bir bir kurban edip canlarını cennete göndereceğim. Şimdi bir kişi çıksın” dedi.

Kalabalıktan bir kişi çıktı. Hacı Bayram onu çadıra aldı. Çadırda önceden hazırlattığı koyunlardan birini kestirerek, kanını çadırdan dışarıya akıttırdı. Dışardakiler adamın gerçekten kurban edildiğini sanarak ürperdiler. Hacı Bayram dışarı çıktı:

- Bir kişi daha gelsin, dedi.

Bir adam daha çıktı. Onu da çadıra alıp aynı işlemi yaptı. Sonra dışarı çıktı ve bir kişi daha istedi. İşin şakayla gelir yanı yoktu. Giden gidiyordu. Bu defa bir şaşkınlık ve duraksama görüldü.

Yine de bir hanım ileri çıktı. Hacı Bayram onu da çadıra aldı. Aynı olay tekrarlandı.

Dördüncü defa Hacı Bayram kurbanlık isteyince hiç kimse çıkmadı. Hacı Bayram artık hükümdara cevap yazdı:

- Sultanım, benim gerçek müritlerim iki er kişi ile bir hatun kişiden ibaret üç kişidir.

Sınanma, denenme, imtihan çoğu kez olaylarla gizliden gizliye olur maneviyat yolunda. Bazen de böyle açıktan olur ihtiyaç duyulur-

sa. Eskiden müritleri böyle denemeler de çok olurmuş. Zamanın getirdiği zayıflık malum olunca, şeyhler de sınıamaz oldular evlatlarını...

Amma teslimiyet her zaman başka...

Hz. Ebu Bekir neden "sıddik" lakabını aldı?

Çünkü hiçbir zaman, hiçbir şart ve ahvalde Peygamber Efendimiz (Aleyhi's Salatu ve's Selam) e teslimiyette asla tereddüt yaşamadı. Onun için "Bütün insanların imanını terazinin bir kefesine, Ebu Bekir'in imanını da öbür kefesine loysanız, Ebu Bekir'in imanı ağır gelir." "Herkese sual var ama Ebu Bekir'e yok." "Ebu Bekir, cennetin sekiz kapısından bile çağrılacak, sekiz kapısından birden girecek." Medhine mahzar oldu...

Tasavvuf "neden" ve "niçin" leri gönüllü gömen bir yoldur. Mürid, bütün iradesini şeyhine teslim ettiği için muradı olmayan insandır. Kar zarar, emredileni yapar, o kadar. Tasavvuf ve tarikatlarda en sevimsiz kelimelerdendir münakaşa, münazara, tartışma, cedelleşme...

Şeyhin sözü reddedilmez. İtiraz bütün hataların başıdır ve asla mazur görülmez. O belaya mübtela olan iflah olmaz. Şeyhin hatasını kendi savabından efdal bilenler ancak hakiki bir mürid olabilirler. Şeyhler masum değil amma mahfuzdurlar.

"Amma her şeyh öyle midir?" Diye bir soru yersizdir. Şeyh ise öyledir. Ya değilse? Ha, işin başında iyi düşüncecek, taşınacak, hiçbir tereddüdün kalmayacak kadar araştırıcaksın. Kalbin yatmadıysa kabul etme arkadaş. Kim seni mecbur ediyor?

Yattıysa ve el aldınsa iş bitmiştir. Sen matlup ve maksuduna ancak şeyhine teslimiyetle erersin o kadar... Nerede, ne zaman ve nasıl bir sadakat, teslimiyet ve ihlas mihengine vurulursun Allah (azze ve celle) bilir.

Evet, “fena fişşeyh”, “fena fillah”ın başlangıcıdır. Başlangıcı olmayan, hangi bitmişlikten bahsedebilir ki?

Teslimiyet

Anadolu’nun yetiştirdiği büyük velilerden biri olan Hacı Bayram (XV. yy.) Anadolu kökenli başka birçok bilgin ve erenin de üstadıdır. Bunlardan biri de Fatih’in hocalarından Akşemseddin idi.

Akşemseddin Hacı Bayram’a bağlanışından kısa bir zaman sonra zekası, anlayışı, kavrayışı, en önemlisi de şeyhine tam teslimiyeti sayesinde icazet aldı ve irşadla görevlendirildi.

Akşemseddin’in bu başarısı Hacı Bayram’ın diğer müridleri arasında kıskançlığa sebep oldu. Bunlardan biri Hacı Bayram’a sordu:

- Efendi Hazretleri, kırk yıldır talebeniz olanlar henüz halifelğe layık görülmezken, Akşemseddin’in kısa zamanda bu rütbeye ulaşmasının sebebi nedir?

Hacı Bayram, gerek maddî gerekse manevî hayatta yükselmenin veya yerinde saymanın sebebini de açıklayan cevabını verdi:

- Bu köse bizde ne gördü ve işittiyse hemen inandı ve teslim oldu. Sebep ve hikmetini sonra kendi kendine bulup öğrendi. Kırk yıldır hizmetimizde bulunanlar ise bizde gördüklerinin ve duyduklarının önce sebep ve hikmetini öğrenip sonra inandı ve teslim oldu. İşte aradaki fark budur.

Her mesleğin bir metodu vardır. O mesleğin erbabı bunu böyle görmüş ve böyle tesbit etmişlerdir. Bizlere saygı duymak gerekir.

Eğitim ve öğretimde nasıl sorma, soruşturma, araştırma, inceleme, tartışma, değerlendirme geçerli bir metotsa, tasavvufta da tam aksine sormama, soruşturmama, tartışmama; sadece teslim olma ve

denileni yapma esastır. “Gassalın elindeki meyyit gibi” sözü teslimiyeti güzel ifade eder. Teslimiyet ehline sormak, ayıptır, eksiklidir.

İnsanlar tasavvuf ve tarikata zorla değil, gönüllü girerler. Demek ki bu metodu baştan kabul ederler ki girerler. Kabul etmeyenlerin hiç girmemeleri gerekir elbette. Girdikten sonra mızıkçılık yapmak, oyunun kuralına ters düşmektir.

Daha önce medresede bu usulü alan hocalar genellikle tasavvufun metoduna zor adapte olurlar. Ama bir de olurlar ve uyarılarsa, çift kanatlı olur, tez mesafe alırlar.

Hacı Bayram'ı görüyor musunuz ne diyor? Araştırmadan, soruşturmadan teslimiyet...

Sonunda teslimiyet olsa bile, önce araştırmak ve soruşturmak, gizli bir güven sorununa işaretler.

Öyle değil mi efendim?

Oyun Ve Veli

Seyyid Emîr Külâl delikanlılığında güreşe meraklıymış. Kendisinin güreşini seyretmek için çok kişi toplanır ve mücadeleyi merakla takip edermiş. Bir gün seyircilerden biri şöyle bir düşünceye dalmış:

- Peygamber neslinden gelen bir seyyid nasıl olup da güreş tutuyor ve bid'at sayılabilecek ciddiyetsiz bir işe kapılabiliyor?

Niye öyle düşünmüş bilemeyiz. Oysa Sevgili Peygamberimiz güreş tutmuş ve hasmını da yenmiştir. Neyse, o anda bu fikrin sahibini uyku basmış. Adam rüyasında görmüş ki, kıyamet kopmakta ve kendisi bir çamurun içinde çırpınmakta . Bir de bakmış, Emîr Külâl Hazretleri, karşısında. Keskin adaleli kollarını uzatıyor ve bir çekişte kendisini çamurdan çekip çıkarıyor.

Adam uyanmış ve güreş esnasında Seyyid Emir Külâl'in kendisine baktığını görmüş. Seyyid Emîr Külâl uzaktan kendisine hitap etmiş :

- İşte biz güreşi, senin gibileri çamurdan çekip kurtarmak için tutuyoruz!

Yine bir gün, bu defa Hoca Mehmed Baba Semmâsî Hazretleri, güreş meydanında. Bir kenara çekilmişler, güreşçileri seyrediyorlar. Yanlarındaki müridlerden birkaçı, bu hali garip bulmuşlar ve Hoca Hazretlerinin bu değersiz manzaraya nasıl olup da dikkat sarfettiklerini hayretle karşılamışlar. Hoca Hazretleri kalblerden geçen bu hisleri keşfetmiş ve şu cevabı vermiş:

- Bu dövüş meydanında bir er vardır ki, nice erler onun nazarı ve sohbeti bereketiyle kemale ulaşacaktır. Benim bakışım onadır. Onu avlamak muradındayım.

Ve uzaktan derin derin, Seyyid Emir Külâl Hazretlerine nazar etmişler. Emîr bu bakışı görmüş ve onun da gözleri Hoca Semmâsî Hazretlerinde dona kalmış. Emîr'in ciğerine işleyen bu nazarın arkasından, Hoca, müridleriyle beraber çekilip gitmiş. Fakat Seyyid Emîr Külâl, kalbini Mehmed Baba Semmâsî'ye kaptırmış vaziyette. Kendisinde artık ne fikir, ne irade, ne arzu kalmış. Güreşi bırakıp Hocanın arkasına düşmüş ve nefes nefese kapısını çalarak eteğine yapışmış

Halvet odasında tarikat tâlimi ve nisbet. Ondan sonra Seyyid Emîr Külâl'i çarşı, pazar ve güreş yerinde gören yoktur.

Hoş olmayan spor değildir, güreş değildir. Hoş olmayan vakti lüzumsuz ve faydasız yerlerde tüketmektir, ömrü dine ve dünyaya yararsız işlerde bitirmektir. Hoş olmayan serseri kalmaktır.

Mâlâyânî demek, dine ve dünyaya faydası olmayan boş hayal, boş söz ve boş işlerdir. İşte bunu bırakmak, kişinin Müslümanlığının güzelliğindedir.

Güzel bir Müslüman olabilmek için ilim lazım, amel lazım, teziye ve tasfiye lazım, helal lokma lazım, ailesini eğitmek lazım, eş dost akraba ziyareti lazım, hizmet lazım, tebliğ ve irşat lazım, cihat lazım. Bunları yapanları Allah Teâlâ sever.

İyi ama bu kadar güzel işleri güzelce yapabilmek için zaman lazım. Bu güzelliklere yetecek zamanı insan tutar da oyun ve eğlenceye harcarsa, hüsrana düşmüş olur.

İyi işler yapanlar bile yarın, “keşke daha iyi işler yaparak daha iyi bir kul olsaydık, bu imkan vardı ama biz ömrü yersiz yerlerde harcadık” diye pişman olacaklarken, acaba aziz ömrünü yele ve sele verenler, Allah Teâlâ huzurunda bilmem ki ne diyecekler?

Büyükler, “Allah Teâlâ’nın bir adama kızdığıнын alameti, o kulun malayani ile meşgul olmasıdır” demişlerdir.

Zaman bilinci olmayanların, vaktini disiplinli bir şekilde planlı programlı geçirmeyenlerin, azim ve iradelerinde çelik gibi güçlü olmayanların pişmanlıktan başka karları olamaz.

Selam olsun “asr suresi” kahramanlarına!

Ağır Yük

Bir gün Azizan Hazretlerine, hatırı sayılır bir zat misafir geliyor. Fakat evde hazır yemek yok. Azizan Hazretleri üzülüyorlar. Evlerinin kapısına çıkıyorlar. O sırada, paça satan bir genç elinde bir çömlekle geliyor. Çömlekte donmuş paça var.

Genç :

- Bu yemeği sizin ve yakınlarınız için hazırladım. Kabul buyursanız beni mesut edersiniz, diyor.

Azizan Hazretleri bu nazik anda gelen yemekten son derece hoşnut kalıyorlar ve gence iltifat ediyorlar. Gelen yemekle misafir ağırlanıyor.

Misafir gidince Şeyh Hazretleri paça satan genci çağırıp:

- Senin getirdiğin bu yemek, sıkıntılı bir ânımızda imdada yetişti. Sen de şimdi bizden ne muradın varsa iste ki, Allah dilediğini verse gerektir.

Genç :

- Aynen senin gibi olmak isterim, diyor.

- Bu çok güç bir şey. Üzerimizdeki yük senin omuzlarına çökecek olursa ezilirsin! Cevabını veriyor Azizan Hazretleri. Fakat genç yana yakıla ısrar ediyor :

- Benim âlemde tek muradım, budur. Tıpkı senin gibi olmak. Başka hiç bir şey beni teselli edemez. Başka emel tanımıyorum!

- Peki, diyor Azizan Hazretleri; öyle olsun!

Ve genci elinden tuttuğu gibi halvet odasına çekiyor. Orada nazarlarını gence mıhlayıp kalbleriyle kalbine yöneliyorlar.

Biraz sonra gençte bir değişiklik başlıyor. Genç hem zahirde ve hem bâtında Azizan hazretlerinin aynı olarak meydana çıkmaya başlıyor.

Bu hal tam 40 gün devam ediyor ve 40. gün genç, altına girdiği yükün ağırlığından beka âlemine göçüyor.

Fakat muradına ermiş ve ebedî saadete erişmiştir.

Yüküyle beraber insan da büyüyor. Sadrı, sabrı, tahammülü de inkişaf ediyor manevi yükü gibi. Alıştırma alıştırma, aşama aşama, yavaş yavaş...

İşin doğrusu bu seyr-u süluktur.

Ani çıkışlar, yaman cezbeler, adamı ya meczup ederler, ya mevta.

Kıymetini bilene ikisinin de zararı yok.

Onlar, “pılavdan dönenin kaşığı kırılısın” derler daha baştan.

Gemileri yakana zaferden başkası haramdır.

Yaşamak niçindir ki!

Mevlana Ve Mevlevîlik

Şefik Can Efendi beni çok şaşırttı. Doğrusu bu zamana kadar bu bilgiyi bir yerde gördüğümü hatırlamıyorum. Diyor ki:

“Mevlânâ’ya gelince; şunu belirteyim ki, Mevlânâ, Mevlevî değildir. Mevlevîlik Hüsameddin Çelebi ve Sultan Veled tarafından tesis edilmiştir.”

Doğru ya, o da bir tarikatta yetişti. Peki o hangi tarikattı?

“Mevlânâ, babasının tarikatındandı. Babası da büyük veli Necmeddin-i Kübrâ Hazretlerinin tarikatındandı. Onun için Hz. Mevlânâ Kübreviyye tarikatına mensuptu.”

Şu bilgiler de onun gibi bir Mevlevî Şeyhinden gelmese doğrusu tereddütle karşılardım:

“Fakat Mevlânâ aslında tarikat taraftarı değildir. “Bizim tarikatımız, tarikat-ı Muhammediyyedir, bizim yolumuz ilahi yoldur.” der.

Yanlış anlaşılmasın, Mevlânâ zaman zaman Mesnevî’de, bozulmuş, Muhammedî yol dışına çıkmış bazı tarikat mensuplarını teşhir eder. İki genç hikayesi buna bir örnektir. Ama ona nispetle kurulan

Mevlevîlik tarih boyunca çok feyizli bir tarikat olmuş, Mevlevî dergahlarından nice şairler, musikişinaslar ve alimler yetişmiştir.¹³³

Bu bilgileri sıradan biri değil, evet, bir Mevlevî üstadı veriyor. Bana ilginç geldi.

Ya size?

GÖNÜLE YOL GEREK

Gel hayrete dal bir yol

Koy gafleti hâzır ol

Kendın unut anı bul

Mevlâ görelım neyler.

Neylerse güzel eyler...

Sahabiler ve Sûfiler

Bir sabah mescide giren Hz. Peygamber orada derin bir düşünceye dalmış olan Hâris b. Mâlik'i gördü. Yanına varıp ayağıyla onu sarsarak:

- "Başını kaldır!" buyurdu.

Başını kaldıran Hâris:

- "Anam babam sana feda olsun, ey Allah'ın Rasûlü! Buyurun emriniz nedir?" dedi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber:

- "Bu gece nasıl sabahladın ey Malik'in oğlu Hâris?!" diye sordu.
Hâris'in:

- "Ey Allah'ın Rasûlü! Tam bir mü'min olarak sabahladım" demesi üzerine de:

- "Her hakkın bir hakikatı vardır. Peki söyle bakalım senin bu söylediğinin hakikatı nedir?" buyurdular.

Hâris şunları söyledi:

- "Dünyadan vazgeçtim. Gündüzlerimi susuz, gecelerimi ise uykusuz geçiriyorum. Ben adeta Rabb'immin arş'ını seyretmekteyim. Öyle ki birbirlerini ziyaret etmekte olan cennet halkı ile ağlayıp dövünmekte olan cehennem halkını görür gibi oluyorum".

Bunun üzerine Hz. Peygamber:

- “Sen Allah’ın, kalbini nurlandırdığı bir kişisin. Elde etmiş olduğun bu şeyleri sakın bırakma!” buyurdular.¹³⁴

Bir başka rivayete göre de bu kişi Hâris b. Mâlik değil Hâris b. Nu’mandır. Hz. Peygamber ona:

- “Sen göreceğini görmüşsün. Sakın bunlardan ayrılma. Sen Allah’ın, kalbindeki imanını nurlandırdığı bir kulsun” buyurdular.

Bunun üzerine o:

- “Ey Allah’ın Rasûlü! Şehit olmam için Allah Teâlâ’ya yalvar” dedi.

Hız. Peygamber de ona dua ettiler. Daha sonraları bir gün:

- “Ey Allah’ın atlıları! Bininiz!” denilerek Müslümanlar cihada çağrıldı. Bu çağrı üzerine atına ilk binen ve ilk şehit olan o oldu.¹³⁵

Bir gün dolaşmaya çıkan Hz. Peygamber Ensar’dan bir gençle karşılaştı ve ona:

- “Ey Hâris! Dün gece nasıl sabahladın?” diye sordular. O da

- “Allah’a gerçək manada iman eden biri olarak sabahladım” dedi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber

- “Sözlerine dikkat et! Çünkü söylenen her sözün bir hakikatı vardır. Peki senin imanının hakikatı nedir?” diye sormuşlardır.

Genç de:

“Ey Allah’ın Rasûlü! Ben dünyayı terkettim” karşılığını verdi.¹³⁶

134 İbn Asâkir, Enes’ten.

135 Müntehab V/160 (Askeri, Emsâl’inde Enes’ten).

136 Müntehab V/161 (İbnü’n-Neccar, Enes’ten). İsbâbe I/289 (İbnü’l-Mübarek, Züh'de Salih b. Mismâr’dan). Nakleden; Muhammed Yusuf Kandelevi, Hayatu’s-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/294-295.

Bu sözlerin üzerine artık ne söylene zaittir. Evet, daha dün helvadan put yapan ve acıkınca onu yiyen çocuklardan, böylesi gençler yetişiyordu. Allah Teâlâ'nın rahmetinden dileniyoruz ki, materyalizm, pozitivizm ve laiklik gibi dinsizliklerin resmi eğitim politikaları olduğu cahili sistemlerde yetişen gençler de inşallah o gençler gibi imanın tadını alırlar da yeni bir İslam toplumu inşa ederek kendi devletlerini kurar, yeryüzüne iman ve medeniyet götürürler.

İşte Mürşit İşte Mürid

O gençlerden biri de Muaz b. Cebel (r.a) idi. Hz. Peygamber bir seferinde huzuruna giren Muaz'a:

- "Ey Muaz! Dün gece nasıl sabahladın?" diye sordular. Onun:
- "Allah'a iman ettiğim halde sabahladım" demesi üzerine:
- "Her sözün bir hakkı vardır. Her hakkın da bir hakikatı vardır.

Söyle bakalım senin sözünün hakikatı nedir?" buyurdular.

Bunun üzerine Muaz şunları söyledi:

- "Ey Allah'ın Rasûlü! Sabahleyin uykudan uyandığım da akşama, akşamladığımda da sabaha ulaşamayacağımı düşündüm ve bir adım attığımda ikincisini atamayacağımı aklımdan çıkarmadım. Ben beraberlerinde peygamberleri ve Allah'tan başka tapmış oldukları putlar olduğu halde yüzüstü, amel defterlerini okumaya çağrılan ümmetleri ve cehennemliklerin cezalarıyla cennetliklerin mükâfaatlarını görür gibi oluyorum".

Hz. Peygamber de ona:

- "Sen bunu anlamışsın. Sakın ondan ayrılalım deme!" buyurdular.¹³⁷

¹³⁷ Ebu Nuaym, Hilye I/242 (Enes b. Mâlik'ten). Bkz. Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/295.

Bu sufiyane hayatı, ashab-ı kiram arasında sadece Hz. Hariseye, Muaz b. Cebel'e, Osman b. Maz'un'a, Bilal'e, Ammar'a, Selman'a ve daha nicekerine hasretmek doğru olmaz her halde. Onların imanlarını, inadetlerini, zikirlerini, infaklarını, cihadlarını kısacası Allah'a bağlılıklarını, sevgilerini, saygılarını "Hayatus Sahabe" güzel anlatıyor Yusuf Kandehevi. Tasavvufi hayatın prensiplerinin nasıl Hz. Peygamber efendimizin hadis ve sünnetlerinden alındığını görmek için, sahih hadis kitaplarını incelemek bir yana, sadece Ali Eşref El-Tehanevinin "Hadislerle tasavvuf"¹³⁸ diye çevirilen "Hakikatut Tari-ka Mines Sünnetil Enika" sına bakmak yeterlidir sanırım.

Sahebenin bu nefsinden fani olup hak ile baki olmasına, aşk ve şevkle emirlerine uyduğu Allah sevgisinde vecd ve istiğrak içinde coşup sevgiyle saf hale gelmesine, her an Allah ile olup nefsin arzularından ihtiraslarından kurtulmasına sufilik diyoruz. Bu hale ermek için usulüne ve adabına uygun olarak mücadele edenede mutasavvif diyoruz.

Ah İstismarcılar

Bir de "mustasvıflar" var. Esas işe karıştıran ve bu güzel yola laf getiren bu baş belalarıdır. Yani; mal ve makam, şan ve şöhrat sahibi olmak için kendilerini sufi ve mutasavvıflara benzetenlerdir. Bu yüce taifeden ve onların temiz hallerinden habersiz bir gafil oldukları halde, kendilerini onlara nisbet eden yalançı iddiacılar ve sahtekarlardır esas itiraza sebep olanlar.

Bunlara bakarak gerçek tasavvufu inkar insafa sığmaz. Zira bu temiz yola leke süren ve engel olan bu eşkiyalara en fazla tepki, yine gerçek sufilerden gelmiştir. Sufier onlara "sinek" derler. Zira işle-

138 Umran y. İst. 1995.

ri güçleri başkalarına ait şeyleri ve pislikleri yemek, temiz ve güzel şeyleri ifsat ederek bozmaktır. Bir heves uğruna hem kendilerine, hemde başkalarına zarar vermektir.

Sufi nasıl vusul sahibi, mutasavvıfda usul sahibi ise mustasvıfda fuzûl sahibidir. Fuzûl, yani Fuzûli, lüzumsuz, gereksiz, faydasız, boş iş sahibi... Allah islah eylesin!...

Evet maksadına vasil olan, eren veya ermek için usulünce giden ve mücahede ile yol alan sufi ve mutasavvıf ile mustasvıfeyi, yani sahtekar şekilciyi, iddiacıyı birbirine karıştırıp hepsine aynı red hükümünü vererek kökten inkara kalkışmak makul olmasa gerektir. Bu, şimdiki Müslümanlara bakalrak İslamı inkar etmek gibi haksız ve tutarsız bir yanlışlıktır.

Başsa Dönmek

Ebu hasan büşenci: “tasavvuf dün, ismi olmayan bir hakikatti. Bu gün ise hakikati olmayan bir isimdir.” Demiş.¹³⁹

Evet, peygamberimiz döneminde, “sufi” ve “tasavvuf” kelimeleri kullanılmamıştı. Ama onlar tam bir tasavvufi hayat yaşıyorlardı. Efendimizin tabiriyle “imanın en faziletlisi” ni yaşıyorlardı. Yani, nerede olursa olsunlar, Allah’ın kendileriyle olduğunu biliyorlardı. Yine onun tabiriyle “ihсан” üzereydiler; her ne kadara Allah’ı göremiyorlarsa da, kuşkusuz onun kendilerini gördüğünün bilincinde olarak ibadet ediyor, islamı yaşıyorlardı...

Bir şeyh efendiyi dinlemiştım: “Tasavvufu anlatarak davet etmeyiniz. İslamı o kadar güzel yaşayınız ki, insanların dikkatini çeksın o temiz yaşantınız. “Bunlar niye ve nasıl böyle iyi ve güzel insanlar oluyorlar?” diye merak etsın ve araştırınsınlar. Tasavvufu böyle tanıtın in-

139 Hucvuri. Keşf’ul Mahcub. Dergah y. İst. 1982 s. 123

sanlara” diyordu... Ne güzel.. Yeniden başa dönmek ne güzel.. Asr-ı Saadet neşvesini bulmak ne güzel... Sahi tebliğde ne kadar güzel bir davranış şu: dava yok, iddia yok; İlim var, ahlak var, edep var, muamele var, yaşamak var... Kim, niçin ve nasıl itiraz edebilir ki buna!..

Ey sufi kardeş! Ey nefsim! Demeye utanıyorum! İçini saf et, dışını parlat, muameleni düzelt, huyunu güzelleştir, tabiatını incelt; Allah ile ol, hevayı terk et, şeytandan yüz çevir; halka şefkat ve merhametle hizmet et, incitme, incinme, sohbetinde ruh saç, huzur saç, muhabbet saç; nezaketi, zerafeti, nübüvveti, fütüvveti sende görsünler, mücahedeyi, riyazatı, ibadeti sende görsünler, hizmeti, hürmeti, gayreti sende görsünler, diğergamlığı, fedakarlığı, ferağatı sende görsünler, zühdü, kanaatı, tevekkülü, itimadı sende görsünler, affı, müsemahayı, hoşgörüyü sende görsünler, sende görsünler kulluğu kolaylığını. Görsünler, sevsinler ve özensinler... Halin davet etsin onları, tavrın, ahlakın, işlerin, muamelen davet etsin onları... Kişiliğin davet etsin... Hakiki davet, tebliğ, irşad budur işte!..

Sözün yalama olduğu bir çağda yaşıyoruz. Konuşmak değil, yaşamaktır artık geçerli davet.. İşin başında da böyleydi zaten.. yeniden başa dönmek ve başımızı efendimizin eşğine koymak ne güzel!..

Tarikatın Faydası

Bazı hoca efendiler, “Tarikatı inkar etmiyoruz ama, İslam’ı bilenler için ille de tarikat gerekir demiyoruz. İnsan, bildiklerini yaşarsa yeter” diyorlar.

Doğrudur, biz de “ille de gerekir” demiyoruz. Yani haşa tarikata girmeyen cennete gidemez, demiyoruz. İnsanın bildiklerini yaşaması yeter amma, bunun bir de ihlas ve samimiyet boyutu vardır, huşu

boyutu vardır. Yapılan ibadetlerin ucbe, kibire, fahre sebep olduğu da az görülen vakalardan değildir.

İnsan bunun farkına nasıl varacak? Nefsin hilelerini nasıl anlayacak? İbadet yapması kolay amma, o aşkı, iştiyakı, huzur ve huşuyu nasıl elde edecek? Eğer tarikatlar bunu temin ediyorlarsa az bir şey mi?

Acaba ediyorlar mı?

Tasavvuf ve tarikatların şüphesiz ki bir çok faydaları vardır. Başta Allah (azze ve celle) sevgisi, Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem) aşkı, ibadetleri huzur ve huşu içinde yapma arzusu, şeriatı yaşamada aşk ve disiplin, temiz bir ihvan çevresinde ve model bir şahsiyet önderliğinde nefsi tezkiye ve kalbi tasfiyede kolaylık, ilk akla gelenler olarak sayılabilir.

Fakat biz bu sorunun cevabını canlı bir misalden, yani başından geçmiş Şefik Can'dan dinleyelim isterseniz:

Abdülhalik Gucdevanî Vasiyeti

Abdülhalik Gucdevanî tarikat edep ve ölçülerine ait bir vasiyetnameleri vardır ki, manevî oğulları Hoca Evliya-yı Kebir için yazmışlardır. Bu vasiyetname, tasavvuf ve ledün ilmi irfanının en ince hikmetlerini toplayıcı ve yolun ana hedeflerini göstericidir.

Bu pek meşhur vasiyetnameden birkaç nokta :

«Vasiyet ederim sana ey oğul ki, bütün hallerinde ilim, edep ve takva üzerinde olasin!. Geçmişlerin eserlerini oku ve sünnet ve cemaat yolundan git! Fıkıh ve hadis öğren ve cahil sofilerden bucak bucak kaç! Namazlarını mutlaka cemaatle kıl!.. Şu şartla ki, imam ve müezzin olma! Şöhret peşinde gezme! Şöhrette afet vardır. Makamlarda da gözün olmasın; daima kendini aşağılarda tut! Mahkeme ilanlarına adım yazdırma ve mahkemelerde bulunma Kimseye kefil

olma! Halkın vasiyetlerine karışma! Padişah ve şehzadelerle düşüp kalkma! Dergah kurma ve dergahlarda oturma! Güzel ses dinlemeğe fazla kapılma ki, ruhu karartır ve sonunda nifak doğurur. Böyleyken güzel sesi de inkar etme ki, ona bağlı olanlar çoktur. Az ye, az konuş az uyu; ve halktan, arslan'dan kaçır gibi kaç! Her zaman yalnızlığı tercih et ve körpe çocuklardan, kadınlardan, yenilik dâvası edenlerden, zenginlerden ve aşağı takım insanlardan uzak dur! Helal ye, şüpheli işlerden çekin ve kudretin yettiği müddetçe evlenme ki, dünyaya bağlanır ve o uğurda dinini yele verirsin. . Çok gülme; hele kahaşayla gülmemeğe çok dikkat et! Gülmek kalbi öldürür. Herkes şefkat gözüyle bak ve kimseyi hakîr görme! Kendi dışını bezeyip süsleme ki, dış mamurluğu iç haraplığından gelir. Halkla didişme, kimseden bir şey isteme ve kimseye hizmet teklif etme! Şeyhlere mal ve canla hizmet et ve onların halini aslâ kınama! Onları kınayanlar felah bulmaz. Dünyaya ve dünya ehline gurur bağlama! Gönülün daima mahzun, bedeninin rahatsız ve gözün yaşlı olmalı, İşin halis, duan yalvarıcı, giyeceğin eski, yoldaşın derviş, sermayenin din ilmi, evin mescid ve yakınının Allah olsun..»

Abdulhalik Guçdevanî Hazretlerinin 8 düsturu vardır ki, tarikatın temel ölçülerini temsil, kemâl rejiminin muhteşem planını teşkil eder:

- 1- Huş der dem...
- 2- Nazar ber kadem...
- 3- Sefer der vaten...
- 4- Halvet der encümen...
- 5- Yad-ı Kerd...
- 6- Baz-ı Keşt...
- 7- Nigah-ı Daşt...

8- Yad-ı Daşt...

Son ölçünün «bunlardan başka her şey ziyandır!» manasına bir de eki var..

Ayrıca 3 düstur daha:

1- Vukuf-u zamanî...

2- Vukuf-u adedî...

3- Vukuf-u kaibî...

Bunlarla beraber hepsi 11 ölçü.

Huş Der Dem

Alınan her nefeste hazır olmak. . Yani her nefeste huzuru muhafaza etmek, Allah'tan gafil olarak tek nefes almamak.. Mevlana Sa-dettin Kaşgarî bu ölçüyü «Bir nefesten bir nefese geçerken asla gafle-te düşmemek ve huzurda olmak» diye tarif ediyor. Hoca Ubeydullah Hazretleri de şöyle ifade ediyorlar :

- Bu yolda nefesi muhafaza ve ona riayet etmeği mühim tutmuş-lardır. Gerekir ki her nefes huzur ve bilgi ile alınıp verilsin.. Nefesini koruyamayanlara yolunu şaşırmış gözüyle bakarlar.

Şah-ı Nakşibend:

- Bu yolda terakkinin temeli nefes üzerindedir. Her nefeste hale bakmalı ve mazi ile istikbali düşünmekten uzak kalmamalıdır. Nefe-sin giriş ve çıkışında iki nefes arasını öyle muhafaza etmelidir ki hiç biri vücuda gafletle girip vücuttan gafletle çıkmasın..

Şeyh Necmeddin Kubrâ ise meşhur risalesinde nefes sırrını şöyle anlatıyor:

- Allah'ın zat ismi «hâ - he» harfinden ibaret olup başında-ki «elif» ve «lam» harfleri tarif edatıdır, işte her nefeste bu harf ve

isim cereyan eder. Sahibi ister farkında olsun, ister olmasın. O şey ki, içinde o isim cereyan etmez, hayata müstehak değildir. Şu halde bütün canlıların nefes alış ve verişleri, bilen ve bilmeyen için hep o isimlidir. Marifet yolcusuna düşen borç ise bu inceliği bilmek ve her nefeste Allah ile olarak huzuru elde tutmaktır.

Nazar Ber Kadem

Bu ıstılah «göz ayağa bakacak» manasına.. Sâlik, şehirde, sahrada, yolda, her yerde gözünü ayağına mihlayacak, daima yere bakacak ve onu başıboşluktan, dilediği yere bakmaktan koruyacaktır. Bu ölçüde, göz nereye değerse oraya akan gönlün perişanlıktan kurtarılması ve kendi iç alemine bağlı kalması hikmetini okuyoruz.

Sefer Der Vatan

«Vatanda sefer» manasına gelen bu tabir, müridin, kötü ahlakından ve beşerî sıfatlarından sıyrılıp iyi ahlak ve melekî sıfatların yurdu olan aslı vatanına sefer etmesini gösterir. Mürşid aramak için girişilen maddî seferler de bu mananın içindedir. «Hacegân» yolunda, mürşidini buluncaya kadar sefer edip ondan sonra mürşidin hizmetinde ikamete geçmek ve iç seferini tamamlamak başlıca kaidelerdendir.

Halvet Der Encümen

Yani mecliste, toplulukta yalnızlık.. Hoca Bahaeddin Nakşibend hazretlerine sormuşlar:

- Sizin tarikatınızın esası nedir? Buyurmuşlar:

- Halvet der encümen, toplulukta yalnızlıktır. Zahirde halk, batinında hak ile olmak..

Ve buyurmuşlar :

- Bizim tarikatımızın esası sohbettir. Halktan uzaklaşmakta şöhet, şöhetseyse afet vardır. Hayr cemiyettedir; cemiyet de sohbette.. Elverir ki, her iki tarafın hakkı verilsin ve birinden birine saplanıp kalınmasın..

Hoca Evliya-yı Kebir buyurdular :

- Toplulukta yalnızlık şudur : Zikir insanı öyle kaplayacak insan kendisini zikre öyle verecek ki, en kalabalık ve şamatalı yere girse hiç bir şey işitemez olacak..

Hoca Ubeydullah Hazretleri :

- İnsan kendisini topyekûn zikre verse, beş altı günde öyle bir mertebeye erişir ki, halkın çağrıştığı ve birbiriyle didiştiği hep zikir görünür. Kendi konuşukları da.

Yad-ı Kerd

Dilin kalble beraber zikridir.

Mevlana Sadettin Kaşgarî:

- Zikir talimin usulü şöyledir ki, Şeyh kalbiyle tevhid kelimesini söylerken, mürid kendi kalbini hazırlayacak ve şeyhin yüreğine karşı tutup gözlerini yumacak, dilini damağına yapıştıracak, dişlerini sıkacak, nefesini tutacak ve yalnız kalbiyle zikre başlayacak.. Nefesini hapsetmekte sabır gösterecek ve bir nefeste üç kere tevhid kelimesini çekecek. . Böylece zikrin halavetini kalbinde arayacak..

Hoca Ubeydullah Hazretleri :

- Zikir den murad, kalbin Allah'tan bilgi edinmesidir. Bu bilgi meydana gelince zikir yerini buldu demektir. Eğer gönül ehli sohbetinde bu bilgi meydana gelmezse zikre devam etmek lazımdır. Zikir-

de en kolay ve sağlam yol, nefesini göbeği altında hapsedip dudağını dudağına ve dilini damağına yapıştırmak suretiyle olmandır. Kalbin hakikati o duygu ve anlayış merkezi olmaktır ki, her tarafa yönelir, dünyayı ve dünya işlerini hep o düşünür ve göz açıp kapayıncaya kadar yerleri, gökleri ve bütün alemleri dolaşır, işte onu bütün fikirlerden caydırıp, tiksindirip, yürek dediğimiz maddî et parçasına döndürmek ve zikirle bağlamak lazımdır. O türlü ki, Tevhid Kelimesindeki (lâ) hecesini yukarıya çekip (ilahe) lafzını sağ tarafına atarak (illallah) kelimesini şiddet ve kuvvetle kalbe indirerek, yükleyerek. . öyle ki; zikrin harareti bütün vücuda yayılmış hissetmeli ve o hararet içinde erimeli. . Tevhit kelimesinin nefy tâbir olunan «lâ ilâhe» kısmında, mürid, kendi vücudiyle beraber mutlak bir yokluğa dalacak, ispat kısmında «illallah» ise varlığı yalnız Allah'a tahsis edecektir. Mürid bütün zamanını bu zikre bağlayacak ve hiç bir faaliyet kalbin atışı gibi onu bu zikrinden alıkoyamayacaktır. Nihayet zikr kalbin zarurî sıfatı haline gelecektir.

Kalb, üç köşeli bir et parçası şeklindedir ki, sol memenin altındadır ve insan hakikatının toplu merkezidir. Bu et parçası öyle bir kelimedir ki, toplu hakikat onun manasıdır. Toplu insan hakikati de öyle bir özdür ki, bütün kainat onun mufassal ifadesidir. Her yemişin çekirdeğinde kendi ağacı öz halinde bulunduğu gibi, kalpte de bütün kainat özleştirilmiştir. Hasılı, kalb, bütün mevcutların hülasa halinde nüshası ve sonsuz sırların toplanma noktasıdır. Kalbe yol bulan murada erer, ona yol bulmak da gönül ehlinin hizmetine erişmekle olur. O zaman müride öyle bir keyfiyet yüz gösterir ki, eşya ve hadiselerin dedikodusundan kurtulup can ve gönül sohbetine ve Allah bilgisine erer. Hiç bir zahmet ve meşakkat çekmeksizin de Allah'tan gayri ne

varsa onlardan el çeker. Eşyanın terkindeki hikmeti, hürriyeti, zikir hakikatim mürid o zaman anlar.

Baz-ı Keş

Zikirde ihtiyarsızca hatıra gelen, iyi ve kötü her fikri nefyetmek, kovmak.. Zikirde kalbin «Allahım, benim muradım sensin, senin rızandır; başka hiç bir şey değil!» itminanına ermesi şarttır. Kaibde başka alakalara yer kaldıkça böyle bir itminan teşekkül edemez ve zikir halis olamaz. Başlangıçta bu itminana erilemese de yine zikri bırakmamak ve bu his elde edilinceye kadar zikre devam etmek gerekir.

Mevlana Aliyüddin diyor ki:

- Başlangıçta ilk zikir emrini aldığım zaman «Allahım, benim muradım sensin, senin rızandır; başka hiç bir şey değil!» fikrini benimsemedim, böyle bir iddiadan utandım. Zira bu iddiada sadık değildim. Yalan söylemiş olacaktım. Vaziyeti üstadıma anlattım. Dediler ki: «insan bu sözde sadık olmasa bile yalanını hakikat haline getirinceye kadar onda sabit olmalıdır.» Sonradan işin hakikatini anladım.

Tam doğruluk, işte, yalanı bile gerçeğe çevirmeğe bakan bu sebat ve ısrardadır.

Nigah-ı Daşt

Bu, «havatır» ın, yani kalbe ânî olarak gelen yabancı ve nefyi gereken his ve fikirlerin murakabesidir. öyle ki, mürid, bin kere Allah'ın ismini andığı halde hatırına bir kere bile yabancı fikir gelmemelidir. Mevlana Sadeddin Kaşgarî Hazretleri bu bahiste buyurmuşlardır ki:

- Mürid, bir veya iki saat, hatta mümkün olduğu takdirde daha fazla zaman içinde kendisini «havâtır» dan korumalıdır.

Hoca Ubeydullah Hazretlerinin üstün halifelerinden Mevlana Kaasım buyurdular :

- Nigah-ı Daşt o dereceye erişmelidir ki, güneşin doğuşundan batışına kadar müridin gönlüne hiç bir yabancı şey uğramamalıdır. Öyle ki, insanda hayal kuvveti kendi kendini azletmiş hale gelmelidir.

Hakikat ehline malumdur ki, hayal kuvvetim yarım saat için bile yok edebilmek son derece güç ve nadirlerin nadiri bir iştir. Ancak bazı yüksek velîlerin karı olabilir.

Yad-ı Daşt

Her an ve mekanda, vicdan ve zevk yoluyla Allah'tan haberli olmak hal-i.. Bazıları bu hal-i kendinden geçmeksizin huzur şeklinde ifade etmişlerdir. Yine hakikat ehline göre bu hal, Hakkın, «şühud» aynasından müridi istilasından gelir.

Hoca Ubeydullah, Yâd-Kerd, Baz-Geşt, Nigâh Daşt ve Yad - Daşt ölçülerini şöyle hülâsa ederler :

Yad-Kerd, zikirde tekellüf, mübalağayla ısrardan ibarettir. Baz-Geşt Allah'a dönüş ve adım her anıшта Allah'ı murad ediniştir. Nigah-Daşt, dille söylemeksizin Allah'a dönüş halini muhafaza etmektir. Yad-Daşt ise Nigah-Daşt halini derinleştirmekten ve bilgiyle kullanmaktan ibaret.

Vukuf-i Zaman:

Bu mesele üzerinde Şah-ı Nakşibend buyuruyorlar:

- Müridin bütün uğraşma ve didinmelerini neticeye bağlayan ve onu muradına eriştırmekte en büyük müessirlerden biri olan

«Vukuf-u Zamanî», insanın her an kendi halini bilmesi halinin şükürü mü, özrü mü gerektirdiğini anlaması demektir.

Yakup Şerhî:

- Bahaeddini Nakşibend Hazretleri, bize, kabz (sıkışma) halinde istiğfar; bast (genişleme) halinde de şükür ile emir buyurmuşlardır. İşte bu iki hale dikkat ve riayet «Vukuf-u Zamanî» dir.

Hoca Hazretleri ;

- Müridin olanca kar binası, «Vukuf-u Zamanî» içinde saat üzerine kurulmuştur. Yani müridin halindeki nizam, vaktini muhafaza etmeğe bağlıdır. Ta ki, aldığı her nefes, huzur ile mi, gafletle mi geçmektedir, bilsin..

«Vukuf-u Zamanî» tasavvuf büyüklerince nefis murakabe ve muhasebesinden ibarettir. Hoca Hazretleri:

- Muhasebe, her geçen saatin huzur veya gaflet noktasından hesaplanmasıdır. Eğer vaziyette noksan varsa «Baz-ı Geşt» usulüne sarılıp amele yeniden başlanması lazımdır.

Vukuf-u Adedî

Zikir sayısına dikkat ve riayet işi.. Hoca Bahaeddin-i Nakşibend Hazretleri, kalbi zikirde sayıya dikkat ve riayetin dağınık «havâtır» ı toplayıp sildiğine işaret ederler.

«Hacegan» yolunda «Vukuf-u Adedî», mücerret sayı saymak değil, sayı çerçevesi içinde kalbî zikri derinleştirmektir. Gerekir ki bir nefeste, 3, 5, 7 veya 21 kerre Allah ismi zikredilsin ve bu kemiyet ölçüleri mutlaka tek rakamlarla bitsin..

Hoca Alaeddin Attar Hazretleri :

- Dava kemiyette değil, keyfiyette çok zikirdir. Yani huzur ve şu-
urla çok zikir. . Kemiyet ne kadar fazla olursa olsun. eseri has olma-
yınca boşuna yorgunluk demektir. Zikrin eseri, Tevhit Kelimesindeki
nefy kısmında beşerî vücudun yokluğa karıştığına, ispat kısmında da
ülûhiyet cezbelereinden bir tecelli görüldüğüne delâlet eden hallerle
meydana çıkar.

Şah-ı Nakşibend Hazretleri:

«Vukuf-u Adedî» denilen hassa, Ledün ilminin ilk mertebesidir.

Bu görüşten murad, başlangıçta bulunanlara ait tasarruf ve cez-
be eserleri olmak gerektir.

Nitekim Alaeddin Attar, Hazretleri buyurdular :

- öyle bir halet ve keyfiyet ki, yakınlık ve Ledün ilminin başlan-
gıcı onda tecelli eder. «Vukuf-u Adedî» nin Ledün ilminde başlan-
gıç noktası olduğu, Mutlak Bir'in aleminde belirmesi sırrından ha-
ber vermesiyledir. «Vahid»in, esasta, sayılara çekirdek teşkil etmesi
gibi..

İki mısra:

Görünen çokluk sureti bir nümâyışten ibarettir;

Tecellilerde hakikat «Bir» den başkası değil

Bir kıta :

Çokluk aynıyle birliktir;

Varlık «bir» dedir.

Her neyi iki görürsen sen,

Bil ki, o yine birdir.

Bir kıta :

Hakikat ehlinin mezhebince Bütün sayılar «bir» in içindedir. Zira sayılar ne kadar çoğalsa Hakikatleri yine birdir.

işte Ledün ilminin ilk merhalesi olan «Vukuf-u adedi» böyle bir anlayışa ermektir.

Ledün ilmi öyle bir bilgidir ki, yakınlık ehline ancak Allah'ın talimiyle malum olur; akla bağlı deliller ve müşahedelerle değil . . Nitekim Kur'an Hızır'ı Ledün ilmine malik olmakla över. Yakîn ilmiyle Ledün ilmi arasında fark şudur ki, yakîn ilmi, ilâhî zat ve sıfat nurunu idrakten ibaretken, Ledün ilmi, Allah'tan ilham yoluy ile manaları kavramak işidir.

Vuk'uf-u Kalbi

İki manalı: Biri, zikir edicinin her an Allah'ı bilmesi.. Bu, «Yad Daşt» nev'inden bir iş.. Bu hususta Hoca übeydullah Hazretleri buyururlar ki:

- «Vukuf-u Kalbî» Allah'tan agh olmakta bir gönül halidir. öyle ki, gönülde, Allah'tan gayri hiç bir şey olmayacak..

Yine Hoca Übeydullah Hazretleri:

- Zikirde zikredilenden âgâh ve gönlü ona inhisar ettirmek. . Bu âgâhlığa, görüş, eriş, vücut ve «Vukuf-u Kalbî» derler.

ikinci mana :

Zikredicinin gönüle yönelmesi. . Mecaz yoluyla gönül dedikleri, ucu sivri ve kenarları yuvarlak müselles şeklindeki et parçasına.. O et parçası sol memenin altındadır ve bütün dikkatin üzerinde toplanacağı noktadır. «Vukuf-u Kalbî» den murat da o et parçasının zikirden asla gafil olmayarak onun harareti içinde erimesidir. Şah-ı Nakşibend Hazretleri, «Vukuf-u Kalbî» ye ait bu iki noktayı lazım ve mühim tutmuşlardır.

Bir ayet gereğince, Allah her yerde hazırken nasıl Kabeye dönülerek ona el açılıyorsa, can ve gönül kabesi kalbe yönelmek suretiyle yol bulunuyor ve onsuz olmuyor. Zira insan, içinde bulunduğu taayyün suretleri ve hayvanî ruhu bakımından istikametlerin zindanında mahpustur. Ama, yine aynı insan, öz hakikatiyle cihet ve istikametlerin dışındadır. Bu bakımdan cihet ve istikametinin esiri, cihetsizliği yine cihette aramak zorunda kalıyor.’ Ve yine bu bakımdan mecaz, yoluyla gönül denilen et parçası da ruh hakikatinin nişanesi ve bir nevi cihet tayini noktası oluyor. Hakikate yol için bu mecaz noktasına yönelmek ve Ledün ilminin anahtarını onda bulmak lazımdır.

Hoca Abdülhalik Hazretleri, bekâ alemine intikalleri yaklaşıncaya yakınlarından dört kimseyi davet ve irşad makamına liyakatle tebşir etmişlerdir.

İbadet Sevgisi

Kur’an kurtulan mü’minlerin vasıflarını sayarken başta namazı huşu ile kılmayı öne çıkarır.¹⁴⁰

Seyyid Kutub merhum o muhteşem tefsiri “Fî Zilali’l Kur’an” da bu ayetlerin yorumu sadedinde şunları söyler:

“Onlar ki, huşu içinde namaz kılarlar.”¹⁴¹ “Kalpleri namazda, Allah’ın huzurunda bulunmanın heybeti ile titrer. Bu yüzden durulur ve derinden ürperir. Bu ürperti oradan organlara, duygu ve hareketlere yansır. Allah’ın huzurunda O’nun ululuğuna bürünür ruhları. Zihinlerini kurcalayan tüm uğraşlar kaybolur. Allah’ın ululuğunun bilincine vardıkları onunla konuşmanın verdiği huzuru hissettikleri için başka bir şeyle uğraşmazlar. Bu kutsal huzurdayken, çevrelerin-

140 Mü’minun , 2.

141 Mü’minun , 2.

de bulunan, âkıllarında yereden her şey bir kenara çekilir, kaybolur. Allah'dan başkasını görmezler. Sadece O'nu hissederler. Ancak namazdaki sözlerin anlamlarından zevk alırlar. Vicdanları her türlü kirden arınır. Her türlü leke silinir gider. Allah'ın ululuğu karşısında bunun dışında hiçbir şey barınmaz içlerinde. İşte bu noktada boşlukta yüzen zerre, ana kaynağı ile buluşur. Şaşkın ruh yolunu bulur, ürkek kalp sığınağını tanır. Bu anda Allah'a bağlanamayan bütün değerler, eşyalar ve şahıslar küçülür gider”

Nasıl? Tasavvuf ve tarikatlar böyle bir namaz kılmaya yardımcı olur ise, faydalı olmaz mı? Yukarıda Şefik Can Hocayı dinlemiştik değil mi?

Mutlu Ve Onurlu Yaşamak

Müslüman; Allah Teâlâ'ya içten gelerek samimiyetle iman etmekle, değerli dinini aşk, iştियak ve ihlâsla yaşayarak O'na ibadet ve itaat etmekle, başta insanlar olmak üzere cümle mahlûkatına şefkat ve merhametle davranıp iyilik ve ikramda bulunmakla, nefesine karşı arzu, şehvet ve ihtiraslarını gemleyerek sabırla mücadele etmekle, şeytanlarına karşı kışkırtma ve aldatma vesveselerine, telkinlerine aldanmayarak onlara düşman olmakla, bir imtihan için verilen aziz ömrünü, çok dikkatli ve bilinçli bir şekilde yaşamak borcundadır.

Bu açıdan bakıldığında bugünkü manzara maalesef hiç de iç açıcı değildir. İslam coğrafyasında din ile Müslümanlar arasında ciddi kopukluklar oluşmuş. Sebebi ne olursa olsun, işte bu manzara kabul edilebilecek bir vaziyet değildir.

Ey Müslümanlar! “İslam dini iyi olsaydı, İslam âlemi böylesine cehalet, zaruret, tefrika, atalet ve meskenet içinde olur muydu? İslam ahlak ve tasavvufu insanları eğitseydi, yüceltseydi, böylesine hırsla,

hasetle, dünya sevgisiyle, şan şöhret tutkusuyla dolu olarak idarecilerin eteklerine sarılmış sûfiler olur muydu?” sorusuna nasıl cevap verelim?

Din, şeriat, tasavvuf açısından yabancılara bunun cevabını bir yerde vermek kolaydır. Aslını, yani olması gerekeni anlatırsınız olur biter. Kabul ederler veya etmezler, ayrı mesele. Ancak, kendimizin durumunu nasıl izah edelim? Utanmalı değil miyiz bu durumumuzdan?

Bir yerde sohbetteyiz. Bana diyorlar ki:

- Siz ‘tasavvuf, İslam’ın aşk ve ihlasla yaşanmasıdır. Nefse, şeytana ve dünyaya aldanmamanın, abid ve zahid yaşamının ifadesidir’ diyorsunuz. Ama biz ortada böyle bir sufi göremiyoruz. Öyleyse tasavvuf diye bir şey yoktur.

- “Peki, siz bugünkü şeriatçıların halini beğeniyor musunuz?”

- Hayır!

- Öyleyse şeriatı da inkar edebilir misiniz?

- Asla!

- Neden tasavvuf için de aynen böyle düşünmüyorsunuz?

- !...

- İşte böyle, bir değer ehlinin olmaması, onun hakikatine zarar vermez.

Aslında şeriat ile Tasavvuf birbirinden farklı şeyler değildir. Birisi işin zahiriyle, diğeri batınıyla ilgilenen bir bütündür. Şeriat namazı vaktinde, abdestli ve tesettürlü olarak kıbleye dönük kılınız diyor. Tasavvuf da namazı huşu içinde ihlasla kılınız diyor. Böylece ikisinden müteşekkil ortaya güzel bir namaz çıkıyor. Bunun ikisi de haktır. Birisini alıp diğeri ne gerek var?

Biliyorum, bir kısım malum kardeşlerimiz yine yeri göğü inle-tecekler, tasavvuf ve tarikatleri “şirk” diye ve bizi de “şirke davet et-mekle” suçlayacaklardır. Ne yapalım, ilimden nasipleri şimdilik bu kadardır. Durmaz da okumaya ve araştırmaya devam ederlerse, on-lar da bu dinin ve medeniyetin güzelliklerine bir gün ereceklerdir.

Gelin anlaşalım; biz onları bilmiyorlar diye kınamayalım. Onlar da her bilmediklerini yok sayarak bizi inkar etmesinler. Böylece ba-rış ve huzur içinde mutlu ve mutmain yaşayalım gitsin.

İslam ciddi bir dindir. Ömür ve ölüm ciddi bir sınavdır. Yaşa-mak ciddi bir iştir. Müslüman ciddi bir insandır. Ciddi olmalıdır daha doğrusu. İslam’ın, İslam’ı yaşamanın, hayatın ve ölümün şakaya gelir yanı yoktur. Çünkü Allah Teâlâ’ya dost olmak veya dostluktan uzak bulunmak ciddi bir iştir. Çünkü ciddi sonuçlar doğur. Çünkü cennet de cehennem de ciddi bir yerdir, bunlar şakaya gelmez.

Müslüman ciddiyetini kaybettiğinde iki kere kaybeder. Birin-cisi; kendisi kaybetmiştir, kendisine yazık etmiştir, ikincisi; Allah Teâlâ’nın dinine, aziz şeriatına söz getirmiştir.

Aslında Müslüman ciddiyetini kaybedip, şahsiyetini kaybedip bozulduğunda, kendisi bozulmuştur; aklı başında her insan şunu bi-ler ki onun bozulmasıyla İslam’a bir zül gelmez, Allah Teâlâ’nın dini bozulmuş olmaz. Fakihler bozuldu diye fıkıh bozulmaz, sûfiler bo-zuldu diye tasavvuf bozulmaz. Ama cahillere söz söyleme fırsatı do-ğar ne yazık ki bu durumda. O da cahil oldukları için. Çünkü dinin, fikhın, tasavvufun aslını bilselerdi, asla aleyhte söz söylemezlerdi. Ama cahil cesur olur; hem yersiz ve hem de çok ve kaba konuşur.

Lütfen kendimize gelelim, cehalet ve hezeyanı bir tarafa bıraka-lım ve ciddi olalım. Nefis ve şeytan dahil kimseye İslam aleyhinde

konuşma fırsatı verilmeyelim. Böyle yaşamak daha mutlu, daha kazançlı ve daha onurlu yaşamaktır, bunu unutmayalım.

Bu dünyadan yüz akıyla gitmeyi ve yarın Hakkın huzurda açık alınla durup hesap vermeyi kim istemez ki?

GÖNÜLE YOLDAŞ GEREK

Bu nâs ile yorulma

Kalbinden ırağ olma

Nefsinle dahi kalma

Mevlâ görelim neyler.

Neylerse güzel eyler...

İyi Dostlar Kazandırır

Cennetle sağlığında müjdelenen sahabi efendilerimize “aşere-i mübeşşere” deriz. “On müjdelenmiş adam” demektir. Bunun altında ne yatar biliyor musunuz? Dostluk!

Sevgili Peygamberimiz (sav) ile Hz. Ebu Bekir dost idi. Dini ona anlatır anlatmaz tereddütsüz iman etti. Sonra kalktı, diğer dostlarına gitti ve onlara da gerçeği anlatarak ikna etti. Bu on kişi, o toplumun en seçkin inanlarıydı. Onların iman etmesi toplumda şok etkisi yaptı. İnsanları düşündürdü. Derken bu dostlar, çok büyük eziyet ve işkencelere rağmen davalarına sadık kaldılar, iyi örnek oldular, çevreyi etkilediler, yeni dinin gelişmesine katkı sundular. Beraberce yürüdüler bu hak yolda ve öncüler oldular, müjdeyi kazandılar.

Kötü Dostlar Kaybettirir

Bunun tam tersi de yaşandı. Kimileri iman etmeye çok yaklaşıp tam da cennete adım atmak üzereyken, bir dostluk, bir atkadaşlık yüzünden çayarak cehennemi boyladılar. Kaybedenlerden oldular.

İnsanın başına gelebilecek en büyük nimet, bahtiyarlık ve talih iyi arkadaştır. Terside geçerli, en büyük bedbahtlık ve talihsizlik, kötülerle arkadaş olmaktır. İşte bir örnek:

Ukbe ibn Ebî Müayttır. Peygamber Efendimizin komşusudur. Ukbe bir gün Peygamber Efendimizi ziyâfete dâvet eder. Peygamberi-

miz de nazlanır ve Müslüman olması şartıyla bu dâvetine icâbet edeceğini bildirir. O da bu isteği kabul edip, Müslüman olduğunu söyler.

Ukbe'nin Müslüman olduğunu duyan yakın arkadaşı Übeyy ibn Halef, Ukbe'nin yanına gelerek, kendisiyle olan bütün arkadaşlık münâsebetini derhal kesmesini ister. Ukbe, "Ben ona hakîkaten îmân etmiş değilim. Sadece yemeğimden yesin diye yaptım." der.

Übey, "Hayır, inanmam" der.

- Seni nasıl inandırabilirim?

- Bunun yolu şudur; o biraz sonra Kabe'ye gelir ve namaz kılar. Sen de benimle arkadaşlığını sürdürmek istiyorsan, varıp onun ensesine vurur ve yüzüne tükürürsün. Bunu yapmadığın müddetçe seninle dost olmam, der

Bu sözler üzerine alçak Ukbe, o mel'un Übeyy'in arkadaşlığını kazanmak için dediği çirkin işi, hem de herkesin içinde maalesef yapar.

İşte bu hâdise üzerine şu âyet-i celileler nazil olur:

"Hem o gün o zâlim ellerini ısırarak. "Eyvâh bana" diyerek; "Keşke ben Peygamberin yanında bir yol tutaydım. Vay şu başıma gelene, keşke ben fâlanı dost edinmeyeydim"¹⁴²

Her Kur'an-ı Kerim okudukça cehennemin dibinden gelen o sesleri duyar gibi olur ve "Zalimler için yaşasın cehennem" diyerek o mel'unun yüzüne gitsin diye aşığılara doğru tükürürüm.

Yoldan Önce Yoldaş Bul

Bu dostluktaki sır yüzden gönül eri yola çıkarken ilkin kendine çok iyi yoldaşlar edinmeli. Varsa, kıymetini bilmeli ve korumalı dostluğu, yoksa da bulmalı, yeni güzel dostlar edinmelidir.

Bu yola girenlerin çevresinde nur halkaları gibi hazır dostların olması, yani hemen “ihvan” bulunması, yolum en kıymetli yanlarından birisidir. Etrafını öyle temiz bir halka sarar ki, orada, o güneşli, temiz havalı, bol meyveli ve çiçekli, temiz sulu sağlıklı çevrede kaldığın müddetçe, mikroplara rastlamadığın için kolay kolay hasta olmazsın. Temiz bir çevre, aydınlık bir atmosfer, seni her türlü tehlikelerden korur Allah'ın izniyle.

Dostlukta Ölçü

Aslında bu dinin en büyük esaslarından birisi de “Allah için sevmek ve Allah için buğz etmektir.” Allah için sevenler, kıyamet gününde de bu dostluğu devam ettirecekler ve bundan çok yararlanacaklardır. Bu dostluk sayesinde tıpkı peygamberler ve şehitler gibi aziz tutulacaklar ve başkalarının gıpta edeceği nurdan kürsülerde ağırlanacaklardır.

Dünyâ menfaati için dost olanların, bu menfaatler bitince birbirleriyle dostluğu devam ettirecekleri kuşkuludur. Çünkü Allah için olmayan dostluklar, genellikle Allah için olmayan sebeplerle yok olup giderler. Ama dünyâ menfaati için dost olanların ahirette birbirlerine düşman olacakları kesindir:

“Dostlar o gün birbirine düşmandır. Takvâ sâhipleri müstesnâ.”¹⁴³

Dost seçmeye özen göstermemiz için sanırım şu hadis-i şerif yeterlidir:

“İyi arkadaş ile kötü arkadaşın misâli; misk taşıyan ile körük çeken insan gibidir. Misk sâhibi ya sana kokusundan verir veya sen

143 Zuhruf, 67

ondan satın alırsın. Körük çekene gelince ya elbiseni yakar yahut da sen onun pis kokusunu alırsın.”¹⁴⁴

Evet, ebedî saadet veya şekavetimiz, biraz da seçtiğimiz arkadaşlarımız sebebiyledir. Kur’ân-ı Kerim’in birkaç yerinde bazı insanların, kötü kişilerle arkadaş olduklarından dolayı nasıl pişmanlık duyacakları ve kendi aralarında yaman kavga edecekleri beyan edilir. Bir de şu müjdeye bakını:

Ebu İdris Havlanî’nin Muaz b. Cebel’e:

- Ben Allah rızası için seni seviyorum’ demesi üzerine Muaz ona şu cevabı vermiştir:

- Müjde sana! Ben Allah’ın Rasûlü’nden (s.a) şöyle dinlemiştim: ‘Kıyamet gününde yüzleri ayın ondördü gibi pırıl pırıl parla yan birtakım insanlar için arşın etrafında kürsüler konur. O günde halk hesap dehşeti içindedir, onlar ise ürkmeler; halk korkar onlar ise korkmazlar. Onlar Allah Teâlâ’nın korkmayan ve üzülmeven velî kullarıdır’

Allahın Rasûlü’ne:

- Ey Allah’ın Rasûlü! Bunlar kimlerdir?’ diye sorulunca, şöyle cevap verdi:

- Bunlar Allah yolunda sevişenlerdir.¹⁴⁵

Dostluğun Kıymeti

İyi ahlâkın meyvesinin ısınma, sevgi, ülfet ve muhabbet olduğu gibi aynı zamanda ayrılığı, yalnız yaşamayı, dilliksizlik ve geçimsizliği de ortadan kaldırdığı bilinen bir hakikattir. Ağacın kökü cins ve güzel oldukça verdiği meyve de alımlı ve tadı güzel olur. Nasıl böyle

144 Feyzü’l-Kadir 5 /507.

145 Ahmed ve Hâkim.

olmasın ki, emek verilmiş ve terbiye edilmiştir. Aynen böyle, sevenlerin arasındaki bağ da din, Allah sevgisi ve saygısı, yani takva, olursa, orada sevgi, saygı, merhamet, yardımlaşma ve hayırda yarışma vardır.

Bireyleri böyle olan bir toplum, yeryüzünde cenneti yaşatabilir. Yani birlik ve beraberlik içinde birbirine sevgi ve saygıyla sarılmış, iyilikte yardımlaşan, kötülüğe el birliği ile karşı çıkan, fitne, fesat, ayrılık, günah, cinayet ve savaşları önleyen huzurlu ve mutlu bir toplum olur. Bu bir hedeftir. Birey ve toplum bu hedefe ne kadar yaklaşılabilsen, bu güzelliklerden o kadar istifade edebilirler.

Denilir ki, Allah yolunda kardeş olan iki kişiden birisinin makamı diğerinin makamından daha yüksek olduğu zaman, öbürü de onunla beraber olması için onun makamına yükselir.

Nasıl ki çocuklar ebeveynlerine, aile efradının birisi diğerine kavuşturuluyorsa, aynen öyle, mertebeye eksik olan kardeş, mertebeye yüksek olan kardeşe iltihak ettirilir. Çünkü Allah yolunda elde edilen kardeşlik, doğum yoluyla gelenden az değerlidir.

İşte Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

“Dünyada iman edenleri ve zürriyetleri de iman edip kendilerine uyanları (ahirette) zürriyetlerine kavuştururuz. Onları da baba ve dedeleri gibi cennete koyarız ve derecelerini yükseltiriz. Bununla beraber (baba ve dedelerinin) amellerinden hiçbir şey eksiltmeyiz. Herkes kazancına bağlıdır.”¹⁴⁶

Bu konuda birçok ayetler ve hadîsler vardır. Şimdi onlardan birer demet sunalım inşallah.

146 Tûr, 21.

Dostluk ve Arkadaşlık Ayetleri

Kur'an-ı Kerim'in bu açıdan incelenmesi karşısında şu bilgilerle ulaşabiliriz: ilke olarak Müslümanların Allah'tan başka dost ve yardımcıları yoktur.¹⁴⁷ Allaha imandan kaynaklanan bir dostluk da Resullerin ve mü'minlerin dostluğudur.¹⁴⁸ Müslümanlar birbirlerinin dostu ve velisidir, yardımcısıdır.¹⁴⁹ Müslümanlar içinde özellikle siddik ve salihlerle dost olmak gerekir.¹⁵⁰ Zalimlerin, akraba da olsa kafirlerin, münafıkların, müşriklerin, Yahudi ve Hristiyanların dostluğundan kaçınmak gerekir. Bu arkadaşlık ve dostluk konusunda çok ilginç örnekler de vardır Kur'an-ı Kerim'in kıssaları arasında. Mesela Hz. Musa ile Hızır diye bilinen zatın yol arkadaşlığı çok ilginçtir. Hz. Yusuf'un zindan arkadaşları, bahöe sahibi iki arkadaş, hatta ahirette tanıdıkların birbirini sorması, cennetlik ve cehennemliklerin birbiri ile konuşması, kafirler ve şeytanlar arasındaki dostluğun nasıl lanete dönüşmesi gibi bu konuda o kadar ayetler vardır ki, yazmaya gerek görmeden hatırlatıp geçelim isterseniz.

Ayrıca Allah Teâlâ'nın kitabında şunları emrettiğini de okuyup duruyoruz: Arkadaşlara iyilik etmek gerek.¹⁵¹ Peygamberlerin, siddiklerin, şehitlerin, Salihlerin arkadaşlığı çok güzeldir.¹⁵²

Nitekim Allah Teâlâ ülfet nimetiyle halka büyük lütuf ve ikramını izhar ederek şöyle demiştir:

“Eğer yeryüzünde olanların hepsini onlara verseydin, yine de onların kalplerinin arasını birleştiremezdin. Fakat Allah Teâlâ on-

147 Bkz. 107, 120; Al-i İmran, 150; Nisa 45; En'am 51 vs.

148 Tevbe 16.

149 Al-i İmran 118; Nisa 144; Maide 55; Tevbe 16, 71, 119.

150 Nisa 69; Şuara 83.

151 Nisa 36.

152 Nisa 69; Tevbe 119; Şuara 83.

ların kalplerini birleştirdi.”¹⁵³ Şeytan ve gibilerin arkadaşlığından kaçmak gerekir.¹⁵⁴ Kur’an-ı Kerim’in baştan sona içeriğinde bu dost ve arkadaşlığın gzellekle devam ettirilmesi için yapılması gereken kanun, ahlak, ilke ve teşvikler varır. İşte birkaç rnek:

“Hep birden Allah’ın dinine sımsıkı sarılın. Birbirinizden ayrılıp dağılmayın. Allah’ın üzerinizdeki (İşlm) nimetini düşünün ki, cahiliye devrinde birbirinize dşmanlarken o sizin kalpleriniz arasında lfet (yakınlık) meydana getirdi de onun nimeti sayesinde din kardeşleri oldunuz. Hem siz ateşten bir çukurun tam kenarında bulunuyordunuz da Allah İşlmınız sebebiyle o ateşe düşmekten sizi kurtardı. İşte Allah size yetlerini böyle açıklıyor ki, doğru yola eresiniz.(lu İmran/103) “Düşünün ki, cahiliyye devrinde birbirinize dşmanken o sizin kalpleriniz arasında lfet ve sıcaklık meydana getirdi de onun nimeti sayesinde din kardeşleri oldunuz.”¹⁵⁵

“Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah’ı severler. Onlar müminlere karşı alçak gönüllü, kfirlere karşı güçlü ve onurludurlar. Allah yolunda cihad ederler. (Bu yolda) hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar. İşte bu, Allah’ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, ltfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.”¹⁵⁶

Ebu İdris Havlanı’nın Muaz b. Cebel’e:

- ‘Ben Allah rızası için seni seviyorum’ demesi zerine Muaz ona şu cevabı vermiştir:

153 Enfal, 8/63

154 Nisa 38; Fussilet 25; Zuhruf 36, 38; Kaf 27.

155 l-i İmran 3/103)

156 Maide, 5/54.

- ‘Müjde sana! Ben Allah’ın Rasûlü’nden (s.a) şöyle dinlemiştim’:

- Kıyamet gününde yüzleri ayın ondördü gibi pırıl pırıl parlayan birtakım insanlar için arşın etrafında kürsüler konur.

O günde halk hesap dehşeti içindedir, onlar ise ürkmezler; halk korkar onlar ise korkmazlar. Onlar Allah Teâlâ’nın korkmayan ve üzülmeyen velî kullarıdır’.

Allah’ın Rasûlü’ne ‘Ey Allah’ın Rasûlü! Bunlar kimlerdir?’ diye sorulunca, şöyle cevap verdi: ‘Bunlar Allah yolunda sevişenlerdir.’¹⁵⁷

Konumuz sevgi, saygı, ülfet ve yoldaşlık olunca, bunun zıddı olan fitne, fesat ve ayrılığı yazmaya gerek görmüyoruz.

Ancak bunları bilmek, konuyu kavramada dafa bir yardımcı olacaktır, buna da işaret etmiş olalım.

Dostluk ve Arkadaşlık Hadisleri

Bu konuda hadis-i şerifler nerdeyse sayılamayacak kadar çoktur hamdolsun. Onlardan bir demet seçme yapalım isterseniz.

“Sizin bana (kıyamette) meclis bakımından en yakınınız, ahlâk bakımından en güzellerinizdir. O kimseler ki, yumuşak ahlâklıdırlar. Kendileriyle arkadaşlık yapan, kendilerinden istifade ettiği gibi, onlardan eziyet de görmez. Onlar öyle kimselerdir ki, dost olurlar ve dost edinirler.”¹⁵⁸

“Mü’min bir kimse sever ve sevilir. Sevmeyen ve sevilmeyen bir kimsede ise hayır yoktur.”¹⁵⁹

157 İmam Ahmed ve Hâkim.

158 Taberânî, (Câbir’den zayıf bir senedle)

159 Ahmed, Taberânî ve Hâkim.

“Allah bir kimseye hayır irade etmişse, ona salih bir dost nasip eder, O unuttuğu zaman salih dostu hatırlatır ve ikaz eder. Zikrettiği zaman yardımda bulunur.”¹⁶⁰

“İki müslüman kardeş karşılaştıkları zaman onların misali tıpkı iki elin misaline benzer. O ellerin herbiri diğerini yıkamaktadır. İki mü’min bir araya geldiğinde muhakkak ki, Allah Teâlâ her birine arkadaşından hayır nasip eder.”¹⁶¹

“Herhangi bir kimse Allah yolunda bir kardeş edinirse Allah Teâlâ o kardeşliği edineni cennette bir derece yükseltir. Oysa o dereceye o başka bir ameliyle hiçbir zaman nail olamaz.”¹⁶²

Ebu Hüreyre bu hadîsi şöyle rivayet eder: “Arşın etrafında nurdan yapılmış minberler vardır. O minberlerin üzerinde elbiseleri nûr ve yüzleri nur olan bir ka vim oturmaktadır. Bu oturanlar ne peygamber ve ne de şehiddirler. Fakat peygamberler de şehidler de onların ha line gıpta ederler.’ Allah’ın Rasûlü’ne ‘Ya Rasûlullah! Onların vasıflarını bize söyle!’ denildi. Rasûlullah da şöyle dedi: ‘Onlar Allah yolunda sevilenler. Allah için bir arada oturanlar ve Allah için biri diğerini ziyaret edenlerdir.’¹⁶³

“İki kimse Allah yolunda seviştikleri takdirde, arkadaşını en fazla seveni Allah daha fazla sever.”¹⁶⁴

Allah Teâlâ kıyamet gününde şöyle der: Benim celâlim için sevişenler nerededirler? Bugün onları gölgede (arşımın gölgesinde) gölgelendiririm. O gün öyle bir gün ki, gölgeden başka bir gölge o günde yoktur.

160 Ahmed.

161 Deylemî.

162 İbn Ebi Dünya, (Enes’ten)

163 Müslim.

164 İbn Hibban ve Hâkim

Yedi sınıf insan vardır ki Allah onları (arşının) gölgesinden başka gölge bulunmadığı günde (arşının gölgesinde) gölgelendirir:

- a) Adaletle hükmeden devlet başkanı,
- b) Allah'ın ibadetinde gelişen ve yetişen genç mü'min,
- c) Camiden çıktığı zaman camiye dönünceye kadar cami ile bağlı bulunuşu kimse,

d) İki kişi ki Allah yolunda sevişirler. O sevgi üzerinde birleşir ve onun üzerinde ayrılırlar,

e) O kişi ki, تنها bir yerde olduğu halde Allah'ı anar, gözlerinden yaşlar akar,

f) O kişi ki, soylu soplulu ve güzel bir kadın kendi sini zinaya dâvet ettiği halde 'Ben Allah'tan korkuyorum' diye karşılık verir,

g) O kişi ki, bir sadaka verir, fakat sol eli sağ elinin infak ettiğini bilmeyecek kadar onu gizler.

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan, Hz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu nakledilmiştir: "Adamın biri, bir başka köydeki (din) kardeşini ziyâret etmek için yola çıktı. Allah Teâlâ, adamı gözetlemek için onun yolu üzerinde bir meleği görevlendirdi. Adam meleğin yanına gelince, melek:

- Nereye gidiyorsun? dedi. Adam,
- Şu (ileriki) köyde bir din kardeşim var, onu ziyârete gidiyorum, cevabını verdi. Melek:

- O adamdan elde etmek istediğin bir menfaatin mi var? dedi. Adam:

– Yok hayır, ben onu sırf Allah rızası için severim, onun için ziyâretine gidiyorum, dedi. Bunun üzerine melek:

– Sen onu nasıl seviyorsan Allah da seni öylece seviyor. Ben, bu müjdeyi vermek için Allah Teâlâ'nın sana gönderdiği elçisiyim, dedi.”¹⁶⁵

“Allah'ın rızasını kazanmak her zaman ve her yerde olduğu gibi beşeri ilişkilerde de mümkündür. Allah için sevmek ve ziyaret etmek de büyük fazilettir. En büyük ticaret ve kazanç da budur.”¹⁶⁶

Yine Ebû Hüreyre radiyallahu anhiden nakledildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Bir insan, bir hastanın halini hatırını sormaya gider veya Allah için sevdiği bir kişiyi ziyâret ederse, ona bir melek şöyle seslenir: “Sana ne mutlu! Güzel bir yolculuk yaptın. Kendine cennette barınak hazırladın!”¹⁶⁷

“İman kulunun en kuvvetlisi, Allah yolunda sevgi ve Allah yolunda buğzdur.”¹⁶⁸

İşte bunun için kişinin Allah, için buğzettiği ve edeceği düşmanlarının olması farzdır. Nitekim Allah için sevdiği dost ve kardeşlerinin olmasının farz olduğu gibi.

Rivayete göre Allah Teâlâ peygamberlerinden birine şöyle vah yetmiştir: ‘Senin dünyadaki zahitliğın, rahat etmen için; herkesten yüz çevirip bana yönelmen ise, benimle izzet bulduğun içindir. Fakat, benim rızam için düşmanlarımı düşman, dostlarımı dost edindin mi?’

165 Müslim, Birr 38. 380'de tekrar gelecektir.

166 Abdullah Parlıyan, Açıklamalı Tam Riyazu's-Salihın Tercümesi: 133

167 Tirmizî, Birr 64. Ayrıca bk. İbni Mâce, Cenâiz 2.

168 Ahmet.

Hız. Peygamber şöyle demiştir: Ey Allahım! Beni herhangi bir facirin minneti altında bırakma ki, benden ona muhabbeti rızık olarak vermemiş olasın.

Rivayete göre, Allah Teâlâ kulu ve peygamberi Hz. İsa'ya şöyle vahyetmiştir: 'Eğer sen bana yer ve gök ehlinin ibadeti kadar ibadet etsen fakat o ibadetin içinde Allah yolunda sevmek ve Allah yo lunda buğzetmek yoksa, o ibadetin seni hiçbir şeyden müstağni etmez'.

Hız. İsa şöyle demiştir: 'Allah'a günahkârlara buğzetmek sure tiyle yaklaşınız. Allah'ın rızasını günahkârları kızdırmakta arayınız'.

Havariler Hz. İsa'ya 'Ey Allah'ın emriyle gelen ruh! O halde biz kimlerle oturalım?' diye sordular. Hz. İsa 'Görünüşü size Allah'ı hatırlatan, konuşması amelinizi artıran, ameli sizi âhirete daha fazla iten bir kimse ile oturunuz' buyurdu.

Rivayete göre, Allah Teâlâ kulu ve peygamberi Mûsa'ya şöyle vahyetmiştir: 'Ey İmran'ın oğlu! Uyanık ol! Nefsin için arkadaş ara, fakat arkadaşın benim sevgim üzere sana yardımcı olamazsa, bil ki o senin düşmanındır'.

Rivayete göre, Allah Teâlâ kulu ve peygamberi Davud'a şöyle vahyetmiştir:

- Ey Dâvud! Ne oluyor ki, seni tek başına ve insanlardan ayrı kalmış görüyorum?

- İlâhî! Senin için halka buğzettim!

- Ey kulum Davud! Uyanık ol! Nefsin için iyi arkadaş ara! Sevgi ve muhabbetimde sana uymayan bir arkadaşla arkadaşlık yapma! Çünkü o senin düşmanındır. Hem de kalbini kamaştıran ve benden uzaklaşmana vesile olan bir düşman...

Rivayete göre, Hz. Davud şöyle der: “Yâ Rabbî! Bütün insanların beni sevmesi ve seninle aramın sağlam kalması neyle mümkün olur?”

- İnsanlara tabiatlarına uygun düşen hareketlerle muamele et! Benimle kendi aranda da iyilik yap! (İşte böylece isteğine nail olur sun). (Bazı rivayetlerde:) ‘Dünya ehline dünya ahlâkıyla muamele et. Âhîret ehline de ahîret ahlâkıyla muamele et!’

Hz. Peygamber (s.a) şöyle demiştir:

Allah nezdinde sizin en sevimliniz o kimselerdir ki, severler ve sevilirler. Muhakkak en kötüleriniz de gıybeti gezdirenler, dostların arasını bozanlardır.

Allah Teâlâ'nın, yarısı ateş ve yarısı da kardan olan bir meleği vardır. O melek şöyle dua eder: Ey Allahım! (Nasıl ki, benim bedenimde) kar ile ateşi bir araya getirip aralarında ülfet varetmişsen, öylece salih kullarının kalpleri arasında da ülfeti yarat.

Herhangi bir kul Allah yolunda bir kardeş edindiği takdirde Allah Teâlâ ona cennette bir derece ihsan eder.

Allah yolunda sevişenler, kızıl yakuttan yapılmış bir direk üzerinde dururlar. O direğin tepesinde yetmiş bin köşk vardır. O köşklere duranlar yukarıdan cennet ehline baklar. Onların güzelliği, cennet ehline güneşin dünya ehline parladığı gibi görünür. Cennet ehli derler ki: ‘Gelin gi delim! Allah için dünyada sevişenleri seyredelim’. Bu bakımdan onların güzellikleri cennet ehline güneşin parlaması gibi parlak. Onların sırtında yemyeşil südüsten biçilmiş elbiseler vardır. Onların alınlarında ‘Allah yolunda sevişenler’ yazılıdır.

Ashab'ın ve Âlimlerin Sözlere

Hz. Ali şöyle demiştir: Kardeş edininiz. Zira kardeş edinmek, dünya ve ahîrette, azıktır. Siz cehennem ehlinin şu sözlerini işit-

mediniz mi? ‘Bizim için şefaât edenler ve yakın bir dost yoktur.’ (Şuara/100-101)

Abdullah b. Ömer şöyle demiştir: ‘Allah’a yemin ederim! Eğer ben hiç bozmadan bütün gün oruçlu olsam, hiç uyumadan bütün geceyi ibadetle ihyâ edip, malımı herşeyden kısıp Allah yolunda infak etsem, öleceğim gün kalbimde Allah’a itaat edenlere karşı sevgi, Allah’a isyan edenlere karşı da buğz yoksa benim bütün yaptıklarımın zerre kadar faydası yoktur.’

İbn Semmak²⁷ ölümü esnasında şunları söylemiştir: ‘Ey Allahım! Biliyorsun ki, ben sana isyan ettiğim zaman sana itaat edeni seviyordum. İşte benim bu sevgimi sana yaklaşmama vesile kıl!’

Hasan Basrî ise İbn Semmak’ın tam tersine şöyle demiştir: “Ey Ademoğlu! Sakın ‘kişi sevdiğiyle beraberdir’ sözü seni aldatmasın! Çünkü sen iyiler zümresine ancak onlar gibi amel edersen girebi lirsin. Zira yahudi ve hristiyanlar da Allah’ın peygamberlerini se verler. Oysa onlarla beraber değildirler.’ Hasan Basrî’nin bu sözü işaret eder ki, salih kimselere hiç olmazsa birtakım amellerinde uymayan bir kimsenin mücerret sevgisi fayda verici değildir.

Fudayl b. İyaz bir konuşmasında şöyle demiştir: ‘Sen Firdevs-i Âlâ da durup peygamberler, siddikler, şehidler ve salihlerle bera ber Allah’ın komşusu olmak mı istiyorsun? Acaba yaptığın hangi amelle bunu istiyorsun? Acaba bunun için hangi şehvetini terkettin? Acaba yuttuğun hangi öfkenle bunu talep ediyorsun? Acaba kesilen hangi sila-i rahinî yerine getirdin de bunu istiyorsun? Acaba kardeşinin hangi sürçmesini affettin de bunu istiyorsun? Acaba Allah için hangi yakınını kendinden uzaklaştırdın da veya Allah için hangi uzak insanı kendine yaklaştırdın da bunu istiyor sun?’

Rivayete göre, Allah Teâlâ Hz, Musa’ya şöyle vahyetmiştir:

- Ey Musa! Benim için hangi ameli yaptın?

- Ya rabbî! Senin için namaz kıldım, oruç tuttum, zekât verdim.

- Namaz senin için delildir. Oruç senin için koruyucu bir kalmandır. Sadaka senin için gölgedir. Zekât senin için nûrdur.

O halde bütün bunlar senindir. Benim için hangi ameli yaptın?

- Ya rabbî! Sadece senin için olan bir ameli bana öğret.

- Ya Musa! Acaba benim bir dostuma hiç dost oldun mu? Acaba benim yolumda hiçbir düşmana düşman oldun mu?

Bunun üzerine Hz. Musa bildi ki, amellerin en faziletlisi Allah için sevmek ve Allah için buğzetmektir.

İbn Mes'ud şöyle der: 'Eğer bir kişi, Kâbe'nin rükün ve makam denilen yerlerinin arasında durup yetmiş sene Allah'a ibadet etse, muhakkak Allah Teâlâ onu kıyamet gününde sevdikleriyle beraber haşreder.'

Hasan Basrî şöyle demiştir: 'Fasık bir kimseyi reddetmek, ondan alakayı kesmek Allaha yaklaşmak demektir.'

Bir kişi Muhammed b. Vası'a şöyle der:

- Ben Allah rızası için yeni seviyorum.

- Madeni O'nun için beni seviyorsan, O da seni sevsin!

Sonra yüzünü çevirerek şöyle dua etti:

'Ey Allahım! Senin için halk tarafından sevilip ve aynı zamanda senin de sevmediğin bir kulun olmaktan sana sığıyorum.'

Bir kişi Dâvud Tâi'nin huzuruna girdiğinde, Davud ona sorar:

- İhtiyacın nedir?

- Seni ziyaret etmek.

- Şüphesiz beni ziyaret ettiğinden ötürü bir hayır işledin. Fakat bana “sen de kim idin ki ziyaret edildin” denildiği zaman bak başıma geleceklere! Bana “sen zahidlerden misin?” denilse, değilim! “Âbidlerden misin?” denilse, değilim! “Salihlerden misin?” denilse, değilim!

Bunları söyledikten sonra başladı kendi kendini azarlamaya sonra şöyle dedi:

- Ben gençlik zamanımda fasıktım. İhtiyar olduğum zaman riyâkâr oldum. Allah’a yemin ederim, riyakâr bir kimse, fasık bir kimseden daha kötüdür.

Hız. Ömer şöyle demiştir: ‘Herhangi birinize kardeşinizin sev gisi isabet ettiği zaman ona yapışsın. Zira bu sevgi çok az isabet eder.’

Mücahid şöyle demiştir: ‘Allah için sevişenler bir araya geldikleri zaman biri diğerinin yüzüne tebessüm ederse, kış mevsii minde kuruyup dallardan düşen yapraklar gibi günahları dökülü verir.’

Fudayl b. İyaz şöyle demiştir: ‘Kişinin sevgi ve şefkat yoluyla müslüman kardeşinin yüzüne bakması ibadettir.’

Allah İçin Ziyaretler

Hız. Peygamber (s.a) de bir hadîs-i kudsîsinde şöyle demiştir:

“Allah Teâlâ der ki: Benim için birbirlerini ziyaret edenlere muhabbetim hak oldu. Benim için sevişenlere muhabbetim hak oldu. Benim için birbirlerine hediye verenlere muhabbetim hak oldu. Benim için yardımlaşanlara muhabbetim hak oldu.”¹⁶⁹

Mahmut Sami Ramazanoğlu Efendi her bayram, beldesindeki ulema ve meşayihii ziyaret eder, ama gerek yaşlılık, gerek ihmal, gerekse başka sebeplerle onların kendini ziyaret etmemelerine hiç

169 Ahmed ve Hakim

üzülmez ve içerlemez; adetini devam ettirmiş. Onların mahcup olarak zaman zaman özür beyan etmelerine karşılık cevabı da:

- Ziyaret bizim vazifemizdir, olurmuş.

Bir gün yine böyle bir muamele ile karşılaşan ve iade-i ziyaret sünnetini hatırlatan Mehmet Zahit Kotku efendi etrafındakilere:

- Sami Efendi gerçekten büyük insan, Biz karşılık veremesek de O bizi hep ziyaret eder, demekten kendisini alamamıştır.

Ona göre ziyaret sünnettir ve Allah için yapılmaktadır. O'nu en iyi tanıyan halefi Musa Topbaş Efendi diyor ki:

- Allah rızası için yapılan ziyaretlerden, hizmetlerden karşılık beklemezlerdi ki, incinsinler.¹⁷⁰

Oysa biz ne yapıyoruz? İçimizden neler geçiriyoruz? Kaç kişiyi sadece Allah (azze ve celle) rızası için, hiçbir karşılık beklememek, kendilerinin de bizi ziyaret etmelerini dahi ummamak kaydıyla ziyaret ediyoruz. Bizim gittiklerimiz, yine gittiklerimiz, hep gittiklerimiz bize hiç gelmeyince neler hissediyoruz?

Demek eğer bir şeyler hissediyorsak, bu yanlışmış. Herkes Sami Efendi gibi olamayabilir. Ama kural öyle olmakmış ve o mürşitler bunun örneğini sergilemek için varmış. Zaten Peygamber Efendimiz (Aleyhi's Salatu ve's Selam)ın hadisinde de "sana gelmeyene gitmen, sana vermeyene vermen" tavsiye edilmiyor mu?

Evet, tezkiye-i nefis ve tasfiye-i kalbimizde ne kadar eksiklik olduğu meydana çıkıyor. Rabbim seyr-u sülukumuzun itmamını nasib-i müyesser eylesin. Allah Teâlâ dilerse insanı bir it ile terbiye eder. Hem de tevazu ve mahviyyet gibi ahlakın en ulvî, en yücesine erdirir.

170 Sadık Dâna, Sultan'ul-Arifin eş-Şeyh M. Sami Ramazanoğlu Erkam y. s. 72

Dostluğu Korumak

Evet, bir şeyi kazanmak kadar devam ettirmek de gereklidir. Bu da gayret ister, çaba ister, mücahede ister, fedakarlık ve diğergamlık ister. Kime karşı mücahede? Kendimize karşı. Kendi nefsimize karşı yani. Zira dostluğu bitiren genellikle “nefs-i emmare”dir. Kendine yenik düşen, terbiye edilmemiş, güzel ahlakı kazanamamış nefisler, bir yandan dünya sevgisi, menfaat kaygısı, şehvet düşkünlüğü, haksız rekabet gibi sebeplerle dostluğu bitirirken, bir yandan da kalp katılığı, hulk darlığı, dilliksizlik, geçimsizlik, her işte öne atılma, ancak kendini sevme ve kendi iyiliğini düşünme gibi bencil, kötü huylar yüzünden dostluk, sevgi, ülfet ve yoldaşlığı bitirirler.

Bilirsiniz, aşılsız ağacın meyvesi acıdır, pek talibi olmaz. Onu ancak kurt kuş yiyerek bitirir. Onların arkadaşlığı da meyve olduğu süredir. Ne zaman ki, kök aşu yer, meyvesi o zaman güzel ve tatlı olur. İnsanlar etrafında topşanır ve ondan istifade ederler.

Başta Gazalî'nin İhya'sı olmak üzere bütün ahlak ve tasavvuf kitapları dostluğun devamında ahlak güzelliğine dikkat çekerek meselelerin aslını gösterirler. Zaten İslam da baştan sona ahlak değil midir? Sevgili Peygamberimiz (sav) de bu güzel ahlakı tamamlayarak en olgun haline getirmek için gönderilmemiş midir?

Allah Teâlâ'nın ahlakı önce ona yansıdı. Böylece o bütün insanlara en güzel örnek insan oldu. Her Müslümanın gayesi, ahlakta o zirveye mümkün merteye yaklaşmaktır.

Kur'an bir de bu gözle okunmalıdır. Onun örnek hayatı, bütün hadisleri, sünnetleri, siyer ve şemali, bu amaçla okunmalıdır.

Dostları Savunmak

İbn Abbas şöyle anlatıyor:

- Hz. Ömer'e, "Ey iman edenler! Sakın size açıklandığında hoşunuza gitmeyecek şeylerden sormayınız." (Maide: 5/101) ayetini sordum. Ömer:

- Muhacirlerden bazı kimselerin neseblerinde dedikodu vardı. Onlar bir gün: "Allah'a yemin ederiz; isterdik ki, Allah bizim nesebimiz hakkında Kur'an indirsın!" dediler. İşte bu ayet bunlar için indirildi" dedikten sonra, Hz. Ali'yi kastederek:

- Sizin şu arkadaşınız iyi bir insandır. Eğer halife olursa dünyaya kapılmayacağına eminim. Fakat o kendisini beğenen bir adamdır. Bu hastalığı onu götürebilir" dedi. Ben:

- Ey Mü'minlerin Emîri! Bizim adamımız dediğin gibi iyi bir insandır. Hayatı boyunca din hükümlerinden bir tanesini bile değiştirmemiştir. Hz. Peygamber ile uzun zaman arkadaşlık etmiştir. Onu bir kere bile darıltmamıştır, dedim. Ömer:

- Fatıma ölmeden önce Ebu Cehil'in kızını isteyerek Hz. Peygamber'i darıltmadı mı?"¹⁷¹ dedi.

Ben:

- Allah Teâlâ, Hz. Adem'in günahı hakkında "Biz onda (günaha karşı) bir azim bulmadık" (Taha: 20/115) buyuruyor. İşte bizim adamımız da Hz. Peygamber'i darıltmaya azimli değildi. Bu gibi şeyler, kalpte oluşan bazı arzulardır ki, kişinin onları kalbinden tamamen

¹⁷¹ Hz. Ali, Ebu Cehil'in kızını istemişti. Bunu duyan Fatıma, Hz. Peygamber'e giderek "Senin kavmin, kızların için kimseye kızmadığını söylüyorlar. Bu adam Ebu Cehil'in kızını benim üstüme getirmek istiyor" dedi. Hz. Peygamber kalkarak "Fatıma benden bir parçadır. Onun üzülmesini istemiyorum. Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın Peygamber'inin kızıyla, Allah'ın düşmanının kızı bir adamın nikahı altında bir arada bulunamazlar" dedi. Hz. Ali bunu duyunca, Ebu Cehil'in kızını almaktan vazgeçti. (Buhari).

söküp atması mümkün değildir. Bunun gibi şeyler bazan Allah'ın dinini bilen, ondaki emirlerin hikmetlerini kavrayan üstün ilim sahiplerinde de olur. Fakat uyarıldıklarında derhal vazgeçerler” dedim.

Bunun üzerine Ömer:

- Ey Abbas'ın oğlu, kim sizin denizinizin dibine ulaşacağını sınırsa, aldanmış olur” dedi.¹⁷²

Dostları gıyabında savunma Allah Teâlâ'yı memnun eden güzel bir davranıştır. Sevgili Peygamberimiz de bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurdular:

“Kim bir mü'mini bir münafığa (gybetçiye) karşı himaye ederse, Allah da onun için, Kıyamet günü, etini cehennem ateşinden koruyacak bir melek gönderir. Kim de müslümana kötülenmesini dileyerek bir iftira atarsa, Allah onu, Kıyamet günü, cehennem köprülerinden birinin üstünde, söylediğinin (günahından paklanıp) çıkıncaya kadar hapseder.”¹⁷³

Hz. Ömer bu sözü durup dururken söylememiştir herhalde. Muhakkak bu kanaatini izhar etme ihtiyacı duyduğu bir gereklilik olmuştur. Onun, “Hz. Ali'yi arkandan halife olarak tayin et” teklifine karşı, “iyi ama çok şakacıdır. Korkarım ki bu devlet ciddiyetine zarar verir” sözü de böyle bir gereklilikten kaynaklanmaktadır. Belki de aynı konu gereği bunları söylemiştir. Nitekim sözün ön ve arkasında bu mevzuya işaretler var.

İbn Abbas hazretlerinin Hz. Ali'yi savunması ne kadar güzel bir davranıştır. Bunu yapmak o kadar kolay da değildir. Hz. Ömer'in

172 Müntehab, 5/229 (Zübeyr b. Bekkâr'dan). Muhammed Yusuf Kandehevi, Hayatu's-Sahabe, Akçağ Yayınları: 3/498-499.

173 Ebu Davud, Edeb 41, (4883).

hışmına uğrama riski de vardır. Tabi Hz. Ömer çok insaflı adamdır ve bu hareket karşısında takdirini esirgememiştir.

Geçen yine bir mecliste oturuyoruz. Yine arkadaşlar başladılar kendi meslek ve meşreplerinden olmayan dev gibi adamları tenkit etmeye. Hizmetleri meydanda ve her birinin arkasında bilmem şu kadar insan olan ne kadar yetişmiş adamlarımız varsa hepsini yediler bitirdiler. Böyle meclislerde onları savunduğum için çok üzülen bendeniz uzun müddet sustum ama sonunda dayanamadım, kafama iki yumruk attım.

- Ne oluyor? dediler.

- Ne olacak, bu taş kafaya kaç kere dedim ki, “Karışma, kimseyi savunma, faydası yok, üzüntün yanına kar kalıyor”, yine beni dinlemiyor ve sizin tenkit ettiğiniz adamları gıyaben savunmak istiyor.

Yahu Allah’tan korkun, zaten kaht-ı rical var, olanı da elden evvel siz yiyorsunuz! Amma biliyorsunuz gıybet ölü eti yemektir. Fakat hasseten “alimlerin eti zehirlidir, yiyen iflah olmaz” denilir. Bu kendimize düşmanlığımız nedendir anlamıyorum.

Keyfimiz kaçmıştı ve gecemiz berbat olmuştu. Öyle dağıldık...

Adamın kıymetini ancak adam olanlar mı bilmeli? Buradan bize hiç mi bir nasip olmamalı?

Ah şu kibir, ah şu enaniyet.

Haberleri Araştırmak

Es’ad Muhammed Said es-Sağirci, “el-Fıkhü’l Hanefî Ve Edilletuhu” adlı eserinin mukaddimesinde ¹⁷⁴(1/8) şu olayı anlatır: Evzâî, Abdullah b. Mübarek’e sorar:

- Kimdir bu Ebu Hanife denilen Kufeli bid'adçı?

Abdullah b. Mübarek O'na hemen cevap vermez ve bir takım derin ve zor meselelerden, onları kavrama ve çözmeden, ince fetvalardan bahseder. Evzâî:

- Kimdir bu Fetvaların sahibi? der. O da:

- Irak'da karşılaştığım bir alim, der. Evzâî:

-Bu büyük bir alimdir. O'na git ve ondan bilgini çoğalt. Der.

İşte o zaman Abdullah b. Mübarek:

-O, Ebu Hanifedir, der.

Sonra Evzâî ile Ebu Hanife Mekke de karşılaşırlar. O meseleleri karşılıklı tekrar görüşür konuşurlar. Ayrıldıkları zaman Evzâî Abdullah b. Mübarek'e der ki:

-Adama ilminin çokluğundan ve aklının bolluğundan dolayı gıpta ettim. Ben Allah'a tevbe ve istiğfar ediyorum. Ben, açık bir hata içindeymişim. Sen O'na devam et, çünkü o bana denilen gibi değil.

Bu kıssada ne kadar da çok hisseler var.

Birincisi, Evzâî gibi bir alime yakışan, kendisine ulaşan bu gibi haberleri ihtiyatla karşılamak ve kesin hüküm vermeden önce araştırmaktı. Öyle yapsaydı Ebu Hanife gibi bir zata "bid'adçı" deme ayıbından ve sû-i zannından kurtulurdu ve mahcup olmazdı. Çünkü şu ayetleri bilmemesi mümkün değildir:

"Ey iman edenler! Eğer fasıkın biri size bir haber getirirsen onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa sataşırırsınız da sonra yaptığınızdan pişman olursunuz."¹⁷⁵

175 Hucurat, 6.

“Ey iman edenler! Zannın bir çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerini arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O halde Allah’tan korkun. Şüphesiz Allah, tevbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir.”¹⁷⁶

İkincisi, Abdullah b. Mübarek’in güzel ahlakı, iyi niyeti ve keskin zekası, yaptığı güzel ara buluculuktan belli oluyor. Evet, O İslam Tarihinin gördüğü ender şahsiyetlerden biridir ve hayatı okunup araştırılmaya layıktır. Doğrudan müdahale etseydi, mesela : “Sen ne diyorsun yahu? O büyük bir alimdir, sözünü geri al.” Deseydi, hem Evzaî’yi ikna edemeyecek, hem de araları açılacaktı. Ne güzel bir siyaset ve üslup kullandı... Allah razı olsun.

Evzaî de ilim adamıdır ve sorulara verilen cevaptan Ebu Hanife’nin çapını anlamıştır. Bu bir meziyettir. Ama asıl meziyet, hakkı kabul edip, eski kararından dönmesidir. İşte insaf ve olgunluk budur.

Ayrıca mekke’de bir araya gelmeleri ve ilmi müzakere yapmaları, kalbinde zerre kadar eski düşüncelerin kalmadığına alamettir. Ne kadar güzel. Ebu Hanife’yi takdiri, bir tevazudur ve ayrı bir güzelliştir.. Tevebesi, nefesine karşı ayrı bir babayiğitliktir. Nihayet en yakın arkadaşına O’na devam etmesini tavsiye etmesi, hasedinin yokluğuna delalet eden apayrı bir erdemdir, fazilettir.

Evzâî ne güzel bir insandır; hatasını sevaba çevirmede ne kadar başarılıdır. Ama benim asıl duam, Allah (azze ve celle) herkese Abdullah b. Mübarek gibi dostlar nasip etsin olacak. Amin.

176 Hucurat, 12.

Vallahi güzel etmiş

Billahi güzel etmiş

Tallahi güzel etmiş

Allah görelim netmiş.

Netmişse güzel etmiş...

SONSÖZ

Nihayet bu kitapla çıktığımız yolculuğu burada bitirmek istiyoruz. Aslında bu bir bitirme değil, bir gölgelikte mola vermektir. Kitabın sayfa sayısı kifayet miktarını bulunca biz yolculuğumuzun ahlak, fazilet ve erdem kıvrımlarında, vadilerinde, yamaçlarında daha çok yol alma durumundayız. O da ayrı bir mola mesafesi olur inşallah. Ne diyelim, “ömür biter, yol bitmez.”

Gönül yolculuğunda Allah Teâlâ'ya iman ve muhabbetle başladığımız bu seferin amel boyutunu görmeye çalıştık. Daha önce “İnancın Kıvancı” ile bu gönül yolunun “iman” boyutunda seyr-u sefer etmiştik. Bu arada yola yalnız çıkmadık. Yanımıza mürşidi de aldık. Yol azuğumuzda zikrullah vardı, Kur'an vardı ve biz serin olsun diye geceyi seçtik bu seferde.

“İhvan nerde kaldı?” demeyin; o da arkamızda bir gölge gibi gelmekte ve bizi murakabe ederek yol almaktadır. Ayak seslerini işittiğimiz o kardeşlerimizi de ayrı bir kitapta yanımıza alarak bu menzilleri kol kola beraberce aşacağız inşallah.

Şimdilik hoşça kalın, Hakkın selamı, rahmeti ve bereketiyle kalın.

Hamd olsun alemlerin Rabbi Allah Teala'ya...

